

BAŞYAZI

Kürt Kimliğinin Tanınması!

SAYFA 2

MARDİN

Köylüler Midyat'a Yürüdü!

SAYFA 5

PARİS KÜRT ENSTİTÜSÜ

Demokrasi Komitesi Kuruldu!

SAYFA 15

•Nr: 83(9-10) • 26.05.1990 • Year: 4 •The Kurdish Newspaper

PRICE

BIHA • FİYAT

2.5 DM

10 Skr

3 G

2.5 Sfr

1 £

1.5 \$

KURDISTAN PRESS

ROJNAMEYA 15 ROJÎN • 15 GÜNLÜK GAZETE

•Tel; [46] Ø8-29 83 32

•Telex; 131 42

•Telefax; Ø8-733 95 54

Kürdistan Kurtuluş Partisi (Rızgari)

“Tüm anti-sömürgeci güçler Tek bir taarruz cephesine!”

ANK muhabirleri, Nusaybin - Cizre direnişlerinden sonra sürdürülen birlik çalışmaları ile ilgili olarak Kürdistan Kurtuluş Partisi [Rızgari] Polit-büro sözcüsü ile görüştüler

□□□ “Aramızdaki ayrılıklar tesbit edilmelidir. Ayrılıkların tesbiti, birleşmemiz için şarttır! Kürdistan Ulusal kurtuluş Mücadelesinde büyük ya da küçük siyaset yoktur. Avrupaî cephe girişimleri terkedilmelidir. Ortak diplomasi ve propagandaya yönelinmelidir.”

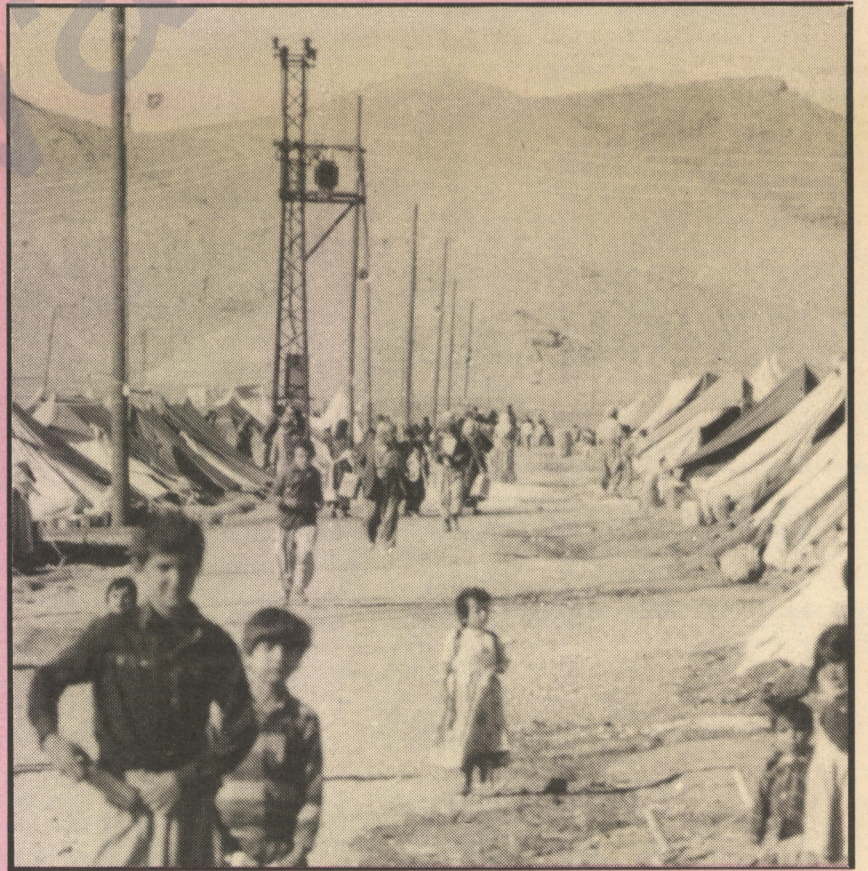
□□□ “Daha ileriye sıçramak için örgütlü olarak geri çekilmek devrimci bir taktik, kuşatılmış bir alanda genç militanları militarizme kurban etmek ise kör bir politikadır!”

□□□ “Kürt kimliğinin ‘tanınması’ ile Kürdistan Ulusal kurtuluş Mücadelesi topyekün terörist olarak dışlanacaktır. Teröristlerle çatışmak ve onları imha etmek ise haklı ve meşru bir gerekçeye yaslanacaktır. Kimse sesini çıkarmayacaktır. Fırat’ın suları aktıkça, PKK, Suriye için gündemden düşmeyeceğine göre Türk devletinin programı başarı ile uygulanacaktır!”

□□□ “Özetle tek bir taarruz cephesinde bir araya gelmek ve onun içinde erimek zorundayız!”

SAYFA 12 • 13 • 23

Kızıltepe Mülteci Kampı

“Baskılara Hayır!”

SAYFA 3

□□□“Dalavere ile gelen zenginlik” diyordu Marks, “tatmin yollarını, zevkin rezilleştiği; altın kan ve çamurun birbirine karıştığı yerde arar!”

Gecikmiş bir kapitalizmin ve kısa yoldan köşeyi dönmenin bütün marifetlerine sahip TC burjuvazisi, sömürgeci Kürdistan’da politik cinayetlerle, kitlesel imha eylemleriyle, baskı ve zulmun, kan ve ölüm taşıyan kelle avcılarının vahşeti ile ayakta durmaya çabalyor.

TC öylesine onursuz bir devlet geleneğine sahiptir ki Çankaya ile Yalova’daki içki sofralarında halkın kaderi belirlenirken, kapısından doğrudan doğruya darağaçlarına çıkılan İstiklal Mahkemeleri ile dize getirilip diktatörün hizmetine sokulan demokratik ve sosyalist muhalefetin yarattığı gelenek 70 yıllık bir tarih koridorunu da aşarak, günümüze bile belirleme özelliklerine sahip kılınmıştır. Diktatörün önünde secdeye kapananlar, 70 yıldır kafalarını kaldırma cesaretine bile sahip olamadan, devleti, başka organları ile yönetme rezilliğini sürdürmektedirler. Ve şimdi, Kemalist suikast geleneğinin iki cinyeti karşısında tüm temel değerleri, inançları ve ilkeleri büyük bir panik içinde terkederek, militarizmin katliam ve sürgün planlarına yeşil ışık yakıp, daha demokratik nutuklar atmak için koltuklarına yayılmış durumdadırlar.

Kürdistan’da TC, hiç bir yasa ve değer tanımayan vahşi bir imha eylemi sürdürmektedir. Politikacının altına imza attığı yasalara dayanarak ve basınının gönüllü onayını alarak!! Şurdan burdan çıkan ya da çıkartılan cızırtılı sesler, nesnel gerçeği ifade etmiyor.

Nesnel gerçek, tamı tamına şu *Kürt belasından* hangi biçim içinde olursa olsun ve ne bahasına olursa olsun kurtulma anlayışlarında duruyor. Demokrasi de, insan hakları da, tüm ulusal ya da uluslararası yasalar da gerekirse çiğnenebilir! Muhalefet, meşru saymadığı Çankaya’ya akıllı uslu çıkabilir. Suriye’ye su, Irak’a Kıyamet Topu, İran’a kefen bezi verilebilir! Çağdaş bir toplum olmanın faturasını hiçbir biçimde ödemek istemeyen basın, Bayan Özal’ın başbakanlığını ya da Hande hanımın maceralarını 32 kısım tek-mili birden yayınlama bücür-lüğünü gazetecilik sayar, İnsan Hakları Örgütü, *yaya geçitlerinde geçiş hakkı*

mutlak olarak yayarındır! bildirisi ile görevlerini yerine getirmenin vijdani rahatlığını yaşar. Aziz bey, sosyalist; Baştürk efendi emek partileri kurar! Kutlu ve Sargın, koltuklarının altında TBKP’nin onaylanmış kuruluş dilekçesi ile, İçişleri Bakanlığının koridorlarında *Biz yasallaştık, 141, 142 yasa dışı oldu* derlerken, Sivas’tan öte yanda kopan kıyametin gürültüsü içinde Erdal Bey, Sam Amca’nın elini öpmek üzere ABD’ye uçar!

TC her tarafından kan ve sefalet akan yaralı bir hayvandan beter bir durumdadır. Her üç kadından birinin fahişeleştiği İstanbul, şimdi de dünyada

ruh hastaları kenti ilan edildi. Ruh hastalığı yalnızca İstanbul’da değil tabii, en başta ve en tehlikeli biçimleri ile Ankara’nın politika batakhanelerinde. Bu politika batakhanelerinde üretilen virüsler, toplumu ve toplumun düşünsel ve toplumsal hayatını öylesine tahrip etmiştir ki, toplumun dörtte birini oluşturan bir kesimi üzerinde sürdürülen dehşet verici imha eylemleri, türkücü İbo’nun topuğuna sıkılan bir kurşun kadar etki yaratmıyor. Bununla birlikte, *Doğu ve Güneydoğu’da aldığı ıslıkların ve yuh’ların iç ezikliği ile alelacele ABD’ye uçup dönen sosyaldemokrat Erdal bey, gene aynı acelecilikle partisine bir Kürt Raporu hazırlıyor!* Bayım, daha dün siz, TC üniter bir devlettir demiyor muydunuz? İçinizden Kürtleri ayıklamak için özel komisyonlar kuran, haysiyeti sık sık kasaturlarla zaten delik deşik edilmiş milletvekillerini partiden atan seferberlikleri kurtlar kuşlar mı yaptınız? Şöyle açıkça, ABD böyle istiyor demek daha namusluca bir tavır değil mi? O zaman ne diye Özal’a kafa tutup duruyorsunuz? Mühür kimdese, süleyman o değil mi? Özal, sanıyor muydunuz ki, Kürtlerin kara kaşları kara gözleri için, *herkes ana dilini kullanmalıdır, ana dil üzerindeki yasaklar kalkmalıdır* diyor! Bunu öğrenmek için ille de ABD’ye gitmeniz gerekmiyordu. Ama, iyi ki gittiniz. Gittiniz de her iki kulağınız birden bir iyice çekildi. Ve henüz çekilen kulaklarınızın acısını yaşarken, partinize, *Kürt Raporu’nu hazırlattınız.* Demek ki, yalnızca TC’nin gözü doymaz sanayi ve ticaret burjuvazisine kuyruk sallamak yetmiyor. İktidar olmak için bir de asıl, emperyalizmin ve özellikle ABD emperyalizminin önünde secdeye kapanmak gerekli.

★

Batı Almanya, Doğu Almanya’yı 25 milyar marka satın aldı. Nüfusu neredeyse 90 milyona varan dev bir emperyalist devlet, Kral Wilhem’in Alman halkına sunduğu *Mezopotamya düşünü*, GAP’ın cazibesi ile sürdürmeye hazırlanıyor. Özel olarak inşa edilen binalarda, özel olarak kurulan mahkemelerde Kürtleri yargılıyor. Sayıları milyonlara varan göçmen işçileri ha gönderdim, ha göndereceğim tehditleri ile TC’nin gırtlığına sarılıyor. Sağa kaydıka, demokratik kimliğini kirleten İsveç burjuvazisi gözlerini 60 milyonluk TC’nin zenginliklerine dikmiş durumda. Stockholm, İstanbul’u kardeş şehir ilan etti. İstanbul, kardeş şehir olmanın faturasını, su arıtma tesisleri ile metro yapımını İsveç burjuvazisine vererek ödeyecek! Avrupa’nın efendisi olma heveslisi Fransa, bir yandan kanlı Saddam rejiminin vahşetini silahlandırırken, öte yandan Kürt politik mültecilerini ve lider kadrolarını siyasi polislerin cenderesinde ezip büzerek, TC’ye önerilen Kürt politikasına politik malzeme sağlıyor. Destek veriyor. Doğu bloku kabusundan kurtulan Avrupa, refah toplumunu altın çağına götürmek için Ortadoğu’nun kalbi olan Kürdistan politikasını köşeleri iyice törpülenmiş düşüncelerle yerli yerine oturtma eylemini sürdürüyor. Marksist solun darma duman olup, nostaljik bir rehabet içinde iç geçirdiği Türkiye’de, sosyal demokrat potansiyel de pişmiş tavuktan beter bir durumda. Her basiretsiz politikacı tuttuğu parçayı kemirmekten memnun. Sosyal-demokrasiye, hele hele Kürdistan politikasında bağlanan umutların nasıl dehşet verici umutsuzluklara gebe olduğu yeni yeni anlaşılır oldu. Bu arada, Erdal İnönü’nün ABD’ye gidip döndükten sonra partisi adına hazırlattığı Kürt raporu da, aynı ipte oynamaya hazırlanan diğer politika cambazları tarafından fena halde eleştirilmeye başlandı. Oysa, Beşikçi’nin deyimi ile bu *korkak ve dalkavuk Türk siyaseti* Kürdistan’a politika verecek kadar cesur değil. Bu politikalar emperyalist burjuvazinin politik merkezlerinde hazırlanıyor. Artık, dolambaçlı yolları da terkederek emperyalist burjuvazi ürettiği politikaları en çıplak biçimlerde Türkiye burjuvazisinin ve onun siyasi sözcülerinin önüne koyuyor. Nitekim, Erdal İnönü’nün Kürt Raporu’ndan hemen sonra, ANAP Meclis Başkanı Vekillerinden H.Aras, aynı içerikteki bir başka tasarının da kendileri tarafından meclise getirileceğini açıkladı. Ve dedi ki, *böylece iktidarı ile muhalefeti ile anlaşarak bu meseleye güzün bir çö-*

züm bulacağız!

Mesele işte bu kadar basit. İktidarı ile muhalefeti ile TC parlamentosu, güzün, Kürt dili üzerindeki yasakların kaldırılmasını, Kürtlerin meşru varlıklarının tanınmasını karara bağlayacak! H. Aras, bunları söylerken, MİT’in, Özel Harb Dairesi’nin bu yazın neler yapacağını da hesaba katmıştır şüphesiz. Bunlar, eğer, Kürdistan’da sürdürdükleri vahşi militarist uygulamalara basa basa Çankaya’yı kanlı kasaturları ile dize getirmezlerse, güzün, TC Paramentosunda Kemalizmin 70 yıllık ideolojik diktatörlüğüne ilk ciddi müdahalenin nasıl yapılacağını hep birlikte göreceğiz. Emperyalizmin dayatması karşısında, Kemalizmin leşine ilk neşteri vurmaya hazırlanan politikacılar, bunun sanıldığından çok daha sarsıcı sonuçları olacağını bilmektedirler. Milliyetsiz sermaye Kürt dili üzerindeki saçma sapan baskıların kalkmasını kendi çıkarları için vazgeçilmez görüyor ama, milliyetçi politikacı, böyle bir durumda Sivas’tan öte yana Türkiye’nin *sesinin ve renginin* depremler yaratarak değişeceğini çok iyi biliyor. Kesk ü sor ü zêr - sipî û gevher’in bir anda *Doğu ve Güneydoğu’yu* nasıl ayağa kaldıracığını biliyor. Sonuna kadar açılmış teyplerden yükselen isyankâr türkülerin gümbürtüsü içinde, kendi parazitli çağrılarının duyulamayacağını da biliyor.

Türkiye’de Kürt kimliğinin tanınması, politik bir olay gibi görünmesine rağmen, özünde bütünü ile ideolojik bir olgudur. TC’nin üzerinde yükseldiği devlet ideolojisinin temellerinden değişmesini dayatan bir olgudur. Anayasa’nın ve bağlı yasaların değişmesini dayatan bir olgudur. Kürt kimliğinin tanınması, yalnızca Kürdistan’da restoranların tabelalarını değiştirmesi ile sınırlı kalmayacaktır elbette. Aynı zamanda ve özellikle ders kitaplarının çöp sepetine atılması, köylerin isimlerinin değiştirilmesi yanında, toplumsal örgütlenmeyi de alt üst edecek bir olgudur. En önemlisi de Kürt kimliğinin tanınması, beraberinde Kürt ulusunun bağımsızlığının tanınmasının, en azından politik olarak yolunu açacaktır. Öyleyse, Marksist sol ve militan demokratlar niçin bu olgu karşısında kararlı biçimde tepki göstermektedirler. Çünkü, aynı olgu içinde ziddini de taşımaktadır. yani kolu kanadı kırılmış, içeriği boşaltılıp, körleştirilmiş bir uygulama, beraberinde bağımsızlık ve özgürlük mücadelesini de kötürümleştirecek, imha edecektir. Bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinin kötürümleşmesi, giderek imha edilmesi, elbette doğrudan doğruya sınıf mücadelesini etkileyen, tahrip eden bir nitelik oluşturacaktır. Bu olgular Türkiye ve Kürdistan’ın geleceğidir. Mücadelenin geleceğidir. Bunca kan ve zulumdan sonra, Türk ve Kürt emekçileri kendi köleliklerini elbette ki kendi elleri ile tescil etmeyeceklerdir. Ya da en azından etmemelidirler.

Emperyalist merkezlerde hazırlanıp TC parlamentosunda karara bağlanacak tasarılar, ne Türkiye’nin demokratikleşmesine ve ne de Kürdistan’ın özgürleşmesine hizmet etmez. Bu programlar halklara karşı kurnazca hazırlanmış tuzaklardır. Refah toplumlarının doymak bilmez aç boğazlarına binlerce damar ile bağlanmak istenen Mezopotamya’nın zenginlikleri, Mezopotamya’nın kalbinde yaşayan Kürt halkının efendilerine daha kopmaz zincirlerle bağlanmasını, kıpırdayamaz hale getirilmesini öngörüyor. Bu tuzakları kırıp dağıtacak tek güç ise, halkın, doğru hedefler etrafında kenetlenmiş örgütlü gücü olabilir. Politik hedeflerini doğru saptayan, ezen ulusun demokratik ve sosyalist muhalefeti ile doğru bağlar kuran bir halkın, işbirlikçi politikacılar eli ile uygulamaya geçirilen emperyalist programlara, uygulama alanı bırakmayacağı bilinmelidir. Bu gün Kürt halkının mücadelesinde var olduğunu iddia eden siyasi güçlerin önündeki en önemli görev de budur. Yani tepeden trnağa kan içinde bırakılan emekçi kitlelerin siyasi taleplerini sürekli ve sistemli olarak yükseltmek; geliştirip derinleştirmek!!!

Emperyalist burjuvazi, ulusal kurtuluşçu dikenlerden temizlenmiş bir Kürdistan’a girmeye hazırlanıyor. Emperyalist burjuvazinin Türkiye’deki siyasi sözcüleri, Kürt kimliğini, kimliksizleştirmeye hazırlanıyor. Emekçi Kürt halkı da, kendi ülkesinde insanca yaşamaya... İnsanca yaşamının bedeli kanla ödenmiş durumdadır.

KIZILTEPE KAMPI

“Baskılara Hayır!”

□□□ Mardin-Kızıltepe mülteci kampı sakinleri dayanılmaz bir hal alan baskılara karşı kaleme aldıkları ortak bir açıklama ile kamuoyuna seslenerek, TC yetkililerinin sorunları karşısındaki kayıtsızlığını eleştirdiler. Geçen yıl kendilerine verilen ekmeğe TC-Irak işbirliği ile zehir katılan sığınmacılar, içinde tutuldukları esir kampının dayanılmaz koşulları yanında bir de son dönemlerde TC-Irak işbirliği ile Irak'a teslim edilme komploları ile yüz yüze kalmış bulunuyorlar.

Bugüne kadar sığınmacıları ziyaret eden çeşitli uluslararası kuruluş temsilcileri, değişik Avrupa ülkelerinden giden insan

hakları ve parlamento heyetleri ve yüzlerce gazetecinin durumlarını çok yakından bildiği ve izlediği sığınmacıların içinde bulunduğu koşullarda hiçbir iyileşme olmadığı gibi, son dönemlerde TC Dışişleri Bakanlığı yetkililerinin verdikleri demeçlere göre, toplu olarak Irak'a teslim edilmeleri planlanıyor... Türkiye ve Dünya kamuoyunun ilgi ve desteğinden yoksun, yaklaşık 12 bin sığınmacının bulunduğu Kızıltepe kampı sakinleri adına Güney Kürdistan'dan geldikleri köyleri esas alarak, *muhtarları* tarafından imzalanan açıklamalarının türkçe ifadesini düzelterek okuyucuya sunuyoruz. □□□

ANK • Stockholm

Biz Mardin'deki Kürt Mültecileri (11.500 kişiyi temsil eden) Muhtarları ve bu raporun altında imzası bulunan şahıslar olarak, sorunlarımıza çare bulunmasını istiyoruz. Aşağıdaki sorunlarımızı görüşlerinize sunuyoruz:

1- Bilindiği gibi, Türkiye Hükümeti 1988 Ağustos'unda aldığı bir kararla Irak'ın kimyasal silahlarından kaçan insanlarımızı topraklarında konak etti. Başbakan Turgut Özal, o dönemde “Biz topraklarımıza sığınanları salt insancıl nedenlerle kabul ettik” diyordu. Bugün görünüşte odur ki, Türk Devleti, bu kararı alırken politik, ekonomik, sosyolojik ve stratejik yönlerini hesaba katmıştı.

Bütün dünyada insanlık gün geçtikçe ilerliyor, insan yaşamının ilerlemesi için hergün yeni bir şeyler yaratılıyor. Türkiye de bu tarihsel süreçte yaşıyor, bu sürecin dışında değildir. Bu nedenle insan haklarının Türkiye'de de daha fazla savunulması gerekir... Biz Mardin kampı mültecilerine de bundan pay düşmeli, durumumuz düzeltilmelidir.

Mardin Kampı'nda halkımızı çok baskı yapıyor. İşkence, dayak ve hakaret gündelik olaylardan oldu. 11.500 kişiden sadece 150 kişi çarşıya çıkabiliyor. Bazı kamp sakinleri tutukludur. Çalışmak bizlere yasaktır. Telefon konuşmaları, dışarı çıkmak, hatta kamp içinde dahi serbestçe davranmak yasaktır. Soruyoruz; Neden devlet idaresi ve polis bize böyle kötü bakıyor? Yine soruyoruz; Merkezi hükümet ve Bölge Valisi'nin olanlardan haberi var mı, yok mu? Eğer Bölge Valiliği'nin haberi yoksa ona ilemek sizlere düşüyor.

2- Öyle görünüyor ki, bize baskı yaptırılıyor. Bizi yıldırarak, Irak'a dönmeye zorluyorlar. Elimizde Mardin Vali Yardımcısı Ahmet Nevroz, idare ve polisin sözlerinden oluşan onlarca belge bulunmaktadır. Halkımıza kötü muamelelerde bulunmuşlardır. 12-13 Mayıs 1990 günleri Ahmet Nevroz ve bir grup polis evlere ve kamp yöneticilerinden Zübeyir Mayı'nın evine baskınlar düzenleyip, çocukları korkutmuşlardır. Her gece kamp taranıyor. Mermi izlerini bugün bile çadırlarda görmek mümkündür. Bunların tümü Irak hükümeti için yapılmaktadır.

Halkımız Türkiye hükümetinin bizlere sahipliğini hiç unutmayacaktır.

Muhtarları

Abül İsmail

A. Halik Saad

Halik Abdular

Ferik Muhar

Heci Rusiayri

Açıklama 50'ye yakın "muhtar" tarafından imzalandı...

Bu davranışları altın harflerle yazılacaktır. Şu ana kadar Türkiye'nin iyiliği bize çok olmuştur. İstegimiz, halkımızın Türkiye hükümetinin iyiliklerini unutmamasıdır. Meydana gelen bir kaç kötü tavır ise kamp idaresine aittir.

Türk hükümeti, Türkiye'ye hizmeti düşünür, ülkesini yüceltmek ister. Bize karşı yapılan planlar Türk Devleti'nin misafirperverliğine yakışmıyor. Bizim Irak'a geri dönmemiz önemli değil, ancak, Irak hükümeti tutumunu değiştirip haklarımızı kabul eder, Kürtlere gerçek bir otonomi verilir, tutuklarımız salıverilir ve toplama kamplarına gönderilen insanlarımız yerlerine dönerse; o zaman bize milyarlarca para verilse de biz Türkiye'de kalmayız. Baskılarla da yönetilmeyiz.

3-Tüm dünyada doktorların görevi, insanlığa hizmet etmektir. Ancak Mardin kampında hastahane, hapishanedir. Doktorun bütün işi polis gibi hasta olan kadın ve çocukları dövmektir. Onlarca hasta kadın ve çocuğumuz ilaçsız, çaresiz bir şekilde çadırlarda yatmaktadır. Nereye gidecekler, ilaçlarını nasıl temin edecekler? Türk devletinden ve Kızılay'dan bir sağlık heyeti yollamalarını diliyoruz. Temizlik ve alt yapı (kanalizasyon v.b) işiyle idare hiç ilgilenmiyor. Sinek ve sivrisinekten geçilmiyor. Tüm çadırlar sinekle dolu.

4- Dileğimiz, bu baskılara bir son verilmesi, Türkiye'nin adına leke süren bu kötü insanların görevlerinden alınmasıdır. 19 aydır buradayız, Türkiye topraklarında ilk defa böyle sinele kötü bir muameleyle karşılaşyoruz. Bizim Türk yasalarına aykırı herhangi bir davranışımız olmamıştır. Biz isteriz ki halkımızın Türkiye ile iyi geçinsin.

Bu raporu siz saygın insanlara sunuyoruz. Çare ve önerilerinize bekliyoruz...□□□

••• Kızıltepe Kamp sakinleri baskılara hayır diyor.

Foto;ANK

MUŞ KAMPI'NDA

TC ZULMÜ!

□□□ Muş Mülteci Kampı sakinleri ile TC Kolluk kuvvetleri arasında 2 Haziran günü çıkan olaylarda 7 sığınmacı ağır yaralandı.

TC sınırları içine girdikleri günden beri Mardin ve Diyarbakır kampları gibi çeşitli komplo ve baskılara maruz kalan Muş kampı sakinleri, son günlerde meydana gelen olayların dayanılmaz bir hal alması üzerine, baskıları protesto amacıyla Vali ile görüşmek için Muş Merkezine yürümek istediler.

Kamp etrafındaki telörgüyü geçen 7 yaşındaki çocuğunun nöbetçi asker tarafından dövüldüğünü gören bir baba, çocuğunu askerin elinden almak isterken, kendisi de askerlerin saldırısına uğradı. Kamp sakinlerinin olay yerine gelmesi üzerine toplu halde bulunan sığınmacılara ateş açan nöbetçi askerler 3 kişiyi yaraladı. Muş Devlet Hastahanesi'ne kaldırılan yaralılarından birinin durumunun ağırlaşması üzerine yaralı sığınmacı Diyarbakır'a oradan da Ankara'ya götürüldü.

Son gelişen bu olayı ve üzerlerindeki baskıları protesto etmek, kamp dışına serbestçe çıkabilme ve kendilerine çalışma izni verilerek mülteci statüsü tanınmasını

dan oluşan taleplerini Muş Valisi'ne iletmek istediklerini kamp komutanına belirten sığınmacıların isteğinin kamp komutanı tarafından kabul edilmemesi üzerine, toplu halde kamp çıkışına gelen sığınmacılar yürüyüşe geçmek istedi.

Yürüyüşleri kampa çağırılan takviye güçlerce engellenmek istenen sığınmacıların yürümekte direnmeleri üzerine kolluk kuvvetleri saldırıya geçerek, 7'si ağır ol-

••• Muş Kampı'nda gerginlik devam ediyor.

Foto;ANK

mak üzere, 23 sığınmacıyı çeşitli yerlerinden yaralarken, atılan taşlardan bir polis de yaralandı. Bazıları hastaneye kaldırılan yaralı sığınmacıların bir kısmının ise, kampta tedavi edildikleri, asker ve polislerin dolaştığı kampta durumun gergin olduğu belirtiliyor. □□□

YARGILANMASI GEREKENLER HALKI YARGILIYOR!

□□□ DGM'de 5 göstericinin katili olan Özel Timler yargılanacağına, Cizre Direnişi ile korku duvarını aşan halk yargılanıyor. (Cizre Direnişi)

Foto; ANK

ANK • Diyarbakir

Diyarbakir Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde 21 Mayıs günü yapılan ilk duruşma ile "Cizre Olayı" davası sanıklarının yargılanmasına başlandı. 77'si tutuklu toplam

155 sanığın yargılandığı davada sanıklara, 2911 sayılı toplantı ve gösteri yasasına muhalefet, kamu binalarını kasten yakmak, görevli memura mukavemet etmek, bölücülük propagandası yapmak gibi 4 ayrı suçlama getiriliyor. Suç tarihi olarak Cizre Direnişi'nin gerçekleştiği 20 - 23 Mart tarihleri gösteriliyor. 10 ila 15 yıl arasında hapis cezası istemi ile yargılanan sanıklardan Abdullah Caner'in yaşının küçük olması nedeniyle duruşması basına ve kamuoyuna kapalı olarak yapıldı.

Duruşmada sanıkların ifadeleri alınıp, davaya giren 18 avukatın ortak savunması dinlendi. 44 sanığın tahliye edildiği ilk duruşmada 33 sanığın tutukluluk halinin devamına ve ikinci duruşmanın 21 Haziran'da yapılmasına karar verildi.

"Cizre Davası"ni hergün Diyarbakir DGM'de görülen sayısız davalardan farklı kılan yan, onun 80'den bu yana örgüt üyeliği veya örgüt desteğiyle ilgili olmayan ilk kitle davası olması. Bu sefer sokağa dökülen bir halk kitlesi yargılanıyor. Yaşları 16 ila 61 yaş arasında değişen kadın-erkek sanıkların birçoğunun okuma yazması yok, yarısından fazlası türkçe bilmiyor. Sanıkların

Cizre Davası

rın polisteki ifadelerinden hiç haberleri yok. Yaşlı bir sanık tercüman aracılığı ile ifadesini dinledikten sonra ayağa kalkarak; "Vallahi hakim bey, hepsi yalandır" diye bağırды.

"Cizre Olayları" davası sanıkları olarak DGM'de yargılananların çoğu evlerinden alındı. Polis ve Özel Timler, daha önce sabıkası olanları, gözaltına alınmış olanları ve yakınları hapiste ya da kayıp olanları tutuklayarak, olay sanıkları diye soruşturmaya almıştı. Gözaltına alınanların tümüne Cizre Emniyeti'nde işkence yapılarak, Diyarbakir'a götürülmüştü.

"Suç: Toplumda bir sapma olarak tanımlanır. Olayımızda 30.000 nüfuslu bir ilçede 15.000 insanın benzer bir davranış içine girdiği iddia edilirse, bir sapmanın bulunduğu söylemek mümkün değildir." Hemen hemen tümü Olağanüstü Bölgeden gelen 18 avukat ortak savunmalarında böyle diyorlar. Avukatların bir sözcüsü: "Savunmayı ikiye böldük" diyor, "birinci bölümde Cizre Olaylarına yolaçan devlet politikası üzerinde duruluyor, ikinci bölümde ise suç-

lamaların hukuki bir dayanağının olmadığı gösterilmeye çalışılıyor." Avukatlar, "Müvekkillerimizi birer suçlu olarak savunmaktan çok, onların yaptıklarının meşruiyetini ispatlamaya çalışıyoruz" diyorlar.

Savunmanın siyasi bölümünde Cizre olaylarının bizzat sorumlusu olarak Özel Timler gösterilmektedir: "... bu nedenle bu davada yargılanması gerekenler huzurdaki sanıklar değil, mevcut yasal düzenlemelerin tanıdığı yetki ve sorumluluk sınırlarını aşarak 5 masum insanın ölümüne ve onlara insanın yaralanmasına sebebiyet veren kişi ve zihniyettir."

Savunmanın aynı bölümünde, avukatlar, Türkiye'de uygulanan çifte standart üzerinde duruyorlar: "Buna rağmen söylediklerimizin açık bir kanıtı olarak Türkiye'nin iki değişik bölgesinde meydana gelen iki toplumsal hareket arasında bir karşılaştırma yapmanın yerinde olduğunu düşünmekteyiz. Cizre ve bölge halkının kendi kimi değerlerinin dikkate alınmasını talep şeklinde ortaya çıkan sıradan demokratik bir istem bile ifade ettiğimiz gibi oldukça gaddar ve

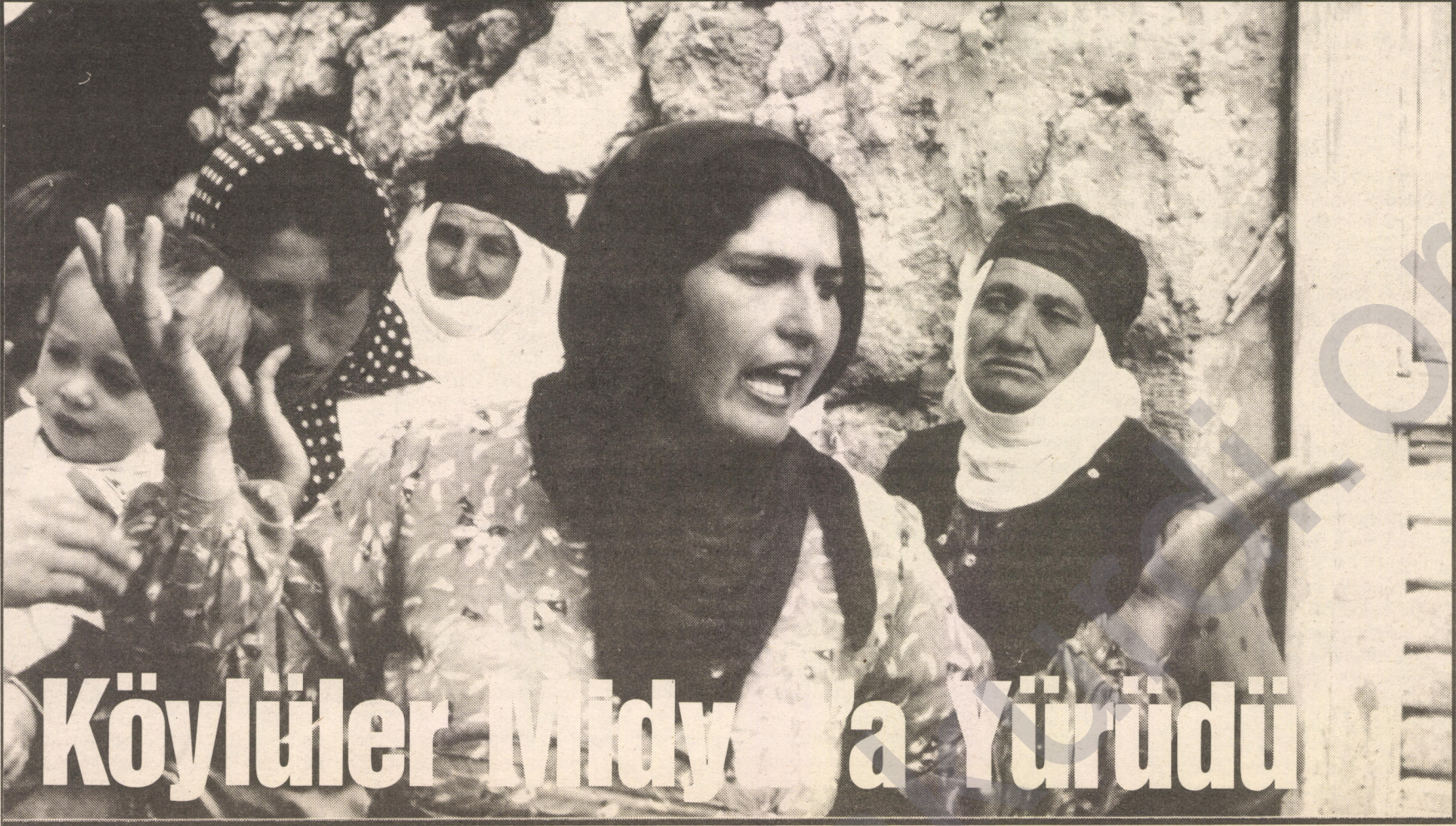
yasadışı yöntemler kullanılarak bölgede görev yapan kimi güvenlik güçlerinin yasa yerin geçen keyfi iradeleri ve keyfi tutumlarının olayları boyutlandığı açıkça ortadadır. Zira Ege tütün üreticilerinin açıklanan tütün baş fiyatı üzerine Akhisar'da, Kula'da ve benzeri yerlerde yaptıkları eylemlerin Cizre olaylarından daha da büyük çaplarda olduğu, orada da tahribatlar yapıldığı belleklerdedir. Buna rağmen orada insanlar kurşunlanmamış, yüzlercesi işkencelerden gözaltlarından geçirilmemiştir..."

Cizre Davası'nda çifte standart uygulaması sadece mahkeme düzeyinde kalmıyor. Örneğin TBKP davasında 141, 142'nin kaldırılması için binlerce kişi ayağa kalkarken, Diyarbakir'da kitlelerin kendilerini güvenlik kuvvetlerine karşı savunması, düşünce ve ifade özgürlüğünün artık sokaklarda aranması yargılanıyor; buna karşı demokratik kamuoyu suskun kalıyor.

Oysa Cizre dosyasında cevapsız kalan, demokratik kamuoyunun üzerinde durması gereken birden fazla soru var. Gerek iddia name, gerek sorgularda sık sık 5 kişinin ölümünden bahsediliyor. Bu 5 kişinin ölümünün sorumlusu kim? Sanıklar mı? Öyle bir iddia hiç bir yerde geçmiyor. O zaman kim? Olayda yaralandıkları iddia edilen polisler, "Suçluları teşhis edip, suç duyurusunda bulunmak amacıyla," müsaade alıp duruşmanın ilk bölümünü izleyebildiler. Ya direnişlerde 5 şehit veren Cizre halkı kendi yakınlarını öldürenleri ne zaman teşhis edip, suç duyurusunda bulunabilecek?

□□□

Diyarbakir • ANK

Köylüler Midyat'a Yürüdü

••• Budaklı'da katledilen Beşir Algan'ın kızkardeşi bütün köylüler gibi, Beşir'in suçsuz sebepsiz yere öldürüldüğü kanısında Foto; ANK

□□□ Midyat'a bağlı köylerde yoğunlaşan baskılar ve 21 Mayıs günü Budaklı köyünde Beşir Algan'ın TC kolluk kuvvetleri tarafından "terörist" diye katledilmesi üzerine, Midyat'a bağlı 4 köy halkı Midyat Kaymakamlığı'na yürümek istedi.

Üzerlerinde çok ağır baskılar olduğunu, çalışmak için tarlalarına gidemez olduklarını belirten köylüler, köy dışında yakalananlara askerlerin "PKK" lulara yemek veriyorsunuz, kuryelik yapıyorsunuz" diyerek, işkence yaptıklarını Beşir Algan olayında görüldüğü gibi bu tür baskıların bazen si-

vil savunmasız insanların ölümüne yol açtığını belirtiyorlar.

Üzerlerindeki ağır baskıları kınamak için Midyat'a gelen ve Kaymakamlığa karşı bir yürüyüş yapmak isteyen köylüleri SHP İlçe yöneticilerinin "yürüyüş yaparsanız olay çıkabilir" diyerek, kaymakamlığa yürümekten vazgeçirmeleri üzerine, köylüler, "o halde Milletvekillerinizi buraya çağırın halimizi görüp, Meclise götürsünler" talebinde bulundular.

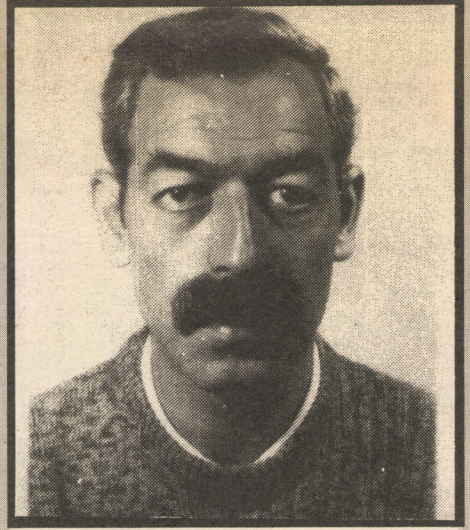
SHP İlçe örgütünün çağırısı üzerine Diyarbakır Milletvekili Fuat Atalay ile Hakkari Milletvekili Cumhur Keskin 24 Mayıs

günü Midyat'a giderek, Özel Timler tarafından katledilen Beşir Algan olayını ve köylerde meydana gelen diğer baskıları inceleyerek, olayı TBMM'ye götüreceklerini açıkladılar.

Kürdistan'da görev yapan Özel Timler ve askeri birlikler son yıllarda birçok sivil katlederek, "terörist" olduklarını açıklamışlardı. Geçtiğimiz yıl Van-Gürpınar'da bir köylünün katledilmesi ve Sılopi'ye bağlı Derebaşı'nda 6 köylünün katledilmesi bu tür cinayetlerden açığa çıkarılan sadece bir kaç...

Sömürgeci güçlere bu tür cinayetlerinden dolayı ya-

kın bir döneme kadar hiçbir tepki gelmediğinden, uygulamalarında pervasızlaşmışlardı. Ancak Sılopi-Derebaşı'nda katledilen köylülere halkın sahip çıkmasından sonra, artık kitleler sömürgeci güçler tarafından işlenen bu tür cinayetler karşısında tepkilerini dile getirmeye başlamışlar, Nusaybin ve Cizre eylemleri ile bu sahiplenme kitlesel bir karaktere bürünmüştü. Korku perdesini aralayan köylü kitleleri bu kez Beşir Algan'ın katledilmesinden dolayı Midyat'a yürüyerek, cinayeti lanetleyip, katillerden hesap sorulmasını istedik.

Zeki ADSIZ
(10. 01. 1948 —)

••• Kürdistan kurtuluş mücadelesinin yiğit savaşçıları arasında onurlu yerini alan Zeki Adsız'ı saygıyla anıyoruz!...

Gaziantep Özel Tıp Cezaevi'nden

• Mustafa Kaçaroğlu • Cemil Gündoğan • 38 Devrimci tutsak adına Coşkun Üsterci • PRK (rızgari) tutsakları adına Nesimi Yaman • TE-KOŞİN Hareketi tutsakları adına Bayram Alkan • KUK Hareketi tutsaklarından İbrahim Göröz • DEV-SAVAŞ Hareketi tutsakları adına Ferit Barut • TDY Hareketi tutsaklarından Hasan Çakarlı, Memili Güngör, İrfan Ural, Rıdvan Kodak, Adnan Demir, Mustafa Pekdoğru, Salih Taş, Cengiz Bülbül ve Semih Ortakale.

Diş Hekimliği Fakültesi'nde

AÇLIK GREVİ

□□□ Dicle Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinde tek dersten sınıfta kalan ve sınıf geçemeyen öğrenciler sınıflarına protesto amacıyla üç günlük açlık grevi ve oturma eylemi yaptı.

Diş Hekimliği Fakültesi öğrencileri tek dersten kaldıkları için sınıf geçemiyor, 1 yıl daha aynı sınıfta okumak zorunda kalıyorlar. Diğer fakültelerden farklı olan bu uygulamayı protesto eden 50 civarında öğrencinin eylemlerine polis müdahalesi olmadı. Ancak eylemin bırakıldığı gün yurtlara baskın düzenleyen polis 5 öğrenciyi gözaltına aldı ve 14 öğrenciyi de aradığı belirtiliyor.

★★★

Dargeçit'te

KADINLAR EYLEM YAPTI

□□□ Cezaevlerinde sürdürülen açlık grevlerine destek amacıyla çoğunluğu kadın bir grup Dargeçit SHP İlçe binasında açlık grevine yattığı, bazı esnafın da baskıları protesto amacıyla iki gün süre ile kepenk kapattığı bildiriliyor.

Çoğunluğu kadın ve çocuk olan bir grubun hükümet konağına yürümeleri üzerine, saldırıya geçen kolluk kuvvetleri çoğunluğu kadın olan yaklaşık 40 kişiyi gözaltına aldı.

Gözaltına alınanlardan 15'i aynı gün serbest bırakılırken, 4 Haziran günü Midyat'ta mahkemeye çıkarılan tutuklulardan 15'i daha serbest bırakıldı. Halen tutuklu olan 11 kadın yasadışı gösteri yaptıkları gerekçesi ile Diyarbakır DGM'de yargılanmak üzere, Diyarbakır'a sevk edildi.

5 Haziran günü ise kadınların tutuklanmasını protesto amacıyla Cizre esnafının 1 saatliğine dükkanlarını kapattığı bildirildi.

Açlık Grevlerine Destek!

Açlık Grevindeki Gazetecilerin Açıklaması

ANK • Diyarbakır

22 Mayıstan itibaren Bartın, Aydın, Nazilli, Antep, Ceyhan, Malatya, Çanakkale, Diyarbakır, Bismil Cezaevlerinde birbirine yakın taleplerle başlayan ve giderek 413 (424/425) sayılı Kanun Kuvvetinde Kararnamenin protestosuna dönüşen açlık grevlerine birçok siyasi çevreden destek verilirken, tutuklu yakınları da birçok yerde gerçekleştirdikleri kitlesel açlık grevleri ile tutuklularla dayanışmalarını dile getirdiler. Nusaybin ve Diyarbakır'da da tutuklu yakınları büyük gruplar halinde açlık grevine gitti. 22 Mayıstan itibaren Diyarbakır Sosyalist Parti il yöneticileri ile bir grup tutuklu yakınının başlattığı açlık grevine kitleler coşku ile destek verdi. Hergün SP il binasının bulunduğu Güçlü Pasajı'nı gruplar halinde ziyaret eden öğrenciler ve halk, grev yerinde toplu halde halay çekip, türküler söyleyerek grevcilere moral verdi. 20-25 kişinin geceli gündüzlü sürdürdüğü açlık grevini desteklemek için 28 Mayıs günü Mardin'den gelen iki minibus dolusu tutuklu yakını da açlık grevine yattı. Aynı gün öğlen saatlerinde okul ve işyerlerinden çıkan işçiler ve öğrencilerin de grev yerine gelmesi üzerine pasajda adım atacak yer kalmadı. Kitle hep birlikte halay çekip

türküler söyledi. Dicle Üniversitesi'nden gelen bir grup öğrenci oturma eylemi yapacağını belirterek, eyleme başladı. Bunun üzerine açlık grevinin yapıldığı pasaj tıklım tıklım oldu. O sırada çok sayıda gazeteci pasaja geldi. Gazeteciler "duyduğumuza göre yürüyüş yapılacaktı" dediler. Aradan henüz 10-15 dakika geçmeden 2 binden fazla polis ve özel tim mensubu trafiği kapatarak etrafı kuşattı. Siyasi Şube Şefi öğrencilerle konuşarak, oturma eyleminden vaz geçmelerini istedi. Öğrencilerin polisin isteğini reddetmesi üzerine, yüzlerce polis pasaja saldırdı. Coplarla önlerine gelene rast gele vurmaya başlayan polisler yakaladıklarını tartaklayarak arabalara doldurdu. Polisin saldırısı üzerine birçok kişi kanlar içinde kaldı. Polisin özellikle kız öğrencilere saldırısı dikkat çekiyordu. Ayağa kalkmayan eylemcileri zorla yerden sürükleyerek götürülen polis, eylemcilere karşı oldukça acımasız davranıyordu. Pasaj girişinde bekleyen SP İl Başkanı V. Görül'ün polise parti binasına giremeyeceklerini, yasadışı bir iş yaptıklarını, yapılan uygulamadan İçişleri Bakanı ve Başbakanı sorumlu tutacaklarını ısrarla belirtmesi de bir sonuç vermeyince, göstericilerin bir kısmı meydana gelen kalabalıktan yararlanarak polise yakalanmaktan kurtuldu. İl binasına giren bir kaç kişiye müdahale etmeyen polisler yaklaşık 300 kişiyi gözaltına aldı.

Polisin eylemcilere saldırısı çevrede bulunanları da tedirgin etti. Belli başlı noktalara çok sayıda sivil polisin de yerleştirildiği operasyon sırasında Dağkapı, Dörtöl caddeleri hem araç hem de yaya trafiğine kapatıldı.

Polisin saldırısına rağmen, akşama doğru yine yüzlerce kişi SP binasına gelmeye başladı. Gündüz gözaltına alınanlardan yaklaşık 100 kişi serbest bırakılırken, gözaltına alınanların bir kısmının çevik kuvvet tarafından soruşturulmaya ve işkenceye alındığı iddia edildi.

29 Mayıs günü gözaltına alınan arkadaşlarının serbest bırakılmasını isteyen 1000 civarında öğrenci Dicle Üniversitesi Kampüsünde gösteri yaptı. Olaysız geçen gösteride kimse yakalanmadı. Ayrıca öğrenci yurtlarının ve evlerinin polis tarafından basılmasını ve bazı öğrencilerin gözaltına alınmasını protesto eden öğrenciler, 29 Mayıs günü SP binasına gelerek oturma eylemi yaptı. Polis saldırılarına karşın, 7 gün olarak yapılması düşünülen açlık grevi 31 Mayıs günü sona erdi. Yakalanan öğrencilerden 44'ü çeşitli örgütlerle ilişkileri olduğu iddiası ile gözaltında

Basın ve düşünce özgürlüğüne yönelik yasal ve fiili engelleri protesto amacıyla tutuklu gazetecilerden Veli Yılmaz ve Osman Taş tarafından 22 Mayıs'ta başlatılan ve diğer tutuklu gazetecilerin de katıldıkları açlık grevi 10 Haziran'da sona erdi.

Bartın Cezaevi'nde tutuklu bulunan Veli Yılmaz ve Osman Taş adına 10 Haziran'da yapılan Basın Açıklamasında şu görüşlere yer verildi:

"Protesto eylemimizi şimdilik sona erdiriyoruz, ama Eylül yargılamalarına, Eylül yargılamalarının siyasi ve hukuki sonuçlarına karşı toplumsal tepkiler, demokrasi ve özgürlük istemleri temelinde sürüyor, sürecektir de..."

İsminin başına 'komünist' sözcüğünü yerleştiren bir siyasal partinin yasal bir statü kazandığı bir siyasal ortamda, sadece TCK'nun 141-142-159. madde hükümleri değil, aynı zamanda Eylül yargılamalarının siyasi ve hukuki sonuçları, 750 yıla varan cezalarla basın mensuplarının ve binlerce siyasal tutuklunun cezaevlerinde tutuluyor olması, hem sosyal meşruiyet açısından hem de Türkiye'nin de imza koyduğu uluslararası hukuk sözleşmeleri açısından, bugün artık gayri meşru bir konumdadır.

Artık bu siyasal süreçte, 141-142. madde hükümleri, dernek ve sendikal kuruluşların kapatılması için, gazete-dergi ve kitapların toplanması, gazeteci ve yazarların yargılanması için, gazetecilerin cezaevinde tutulması için, siyasal iktidarın elinde, yasal bir dayanak oluşturulmuyor.

Özgür düşüncenin yargılanması ve cezalandırılması, ancak Engizisyon hukukunda var olabiliyor. Siyasal otorite hala engizisyon hukukuna sığınıyor... Engizisyon hukukunun tarihe karışacağı günlerin çok uzaklarda olmadığını biliyoruz... Dört duvar arasında yalnız olmadığımızı da..."

tutularak diğerleri serbest bırakıldı. SP binasındaki açlık grevini desteklemek için gelen bazı gruplar PKK lehinde sloganlar atarken, açlık grevinin PKK tarafından örgütlendiği propagandası yapıyordu. □

İSMAİL BEŞİKÇİ'NİN 3. DURUŞMASI OLAYLI GEÇTİ!

Kitleler Beşikçi'ye Sahip Çıkıyor

••• Duruşma salonuna alınmayan yurtsever kitleler mahkemenin bu tavrını protesto ettiler. Foto;Hürriyet

Basit gerekçelerle bir önceki duruşmaya getirilmeyen İsmail Beşikçi'nin 20 Haziran'da yapılan duruşmasına alınmayan kitlelerin protesto gösterisi polisin saldırısına uğradı. Beşikçi Davası'na kamuoyunun gösterdiği ilgiden rahatsız olan DGM yetkilileri savunma avukatlarının itirazlarına rağmen, duruşma için uygun bir salon temin etmediler.

me isteğini gözönüne almayan mahkeme heyeti duruşmayı küçük bir salonda yaptı. Salona giremeyen izleyicilerin olayı protestosu üzerine polis göstericilere saldırarak 30 kişiyi gözaltına aldı.

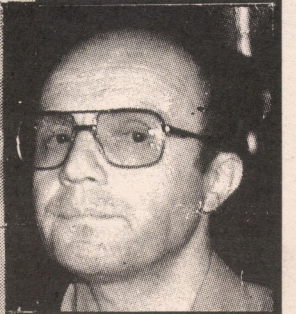
Yeni kurulan Halkın Emek Partisi (HEP)'den Fehmi Işıklar ve 4 parlamenter, Batı Almanya ve Hollanda konsolosluğundan iki diplomat ile çok sayıda gazetecinin bulunduğu duruşmada mahkeme heyeti savunma avukatlarını izleyicilere ayrılan bölüme oturttu. Avukatlar duruşmanın geniş bir salonda yapılması talebini tekrarlayarak, mahkemenin tavrını ve izleyicilerin salona alınmalarını protesto ettiler.

Polisin "Hocaya Özgürlük!", "Kürdistan Faşizme Mezar Olacak!" sloganları atan izleyici kitlesine saldırısını görüntülemek isteyen iki gazeteci polis tarafından dövülerek, makinaları kırıldı.

Beşikçi, Çevrimli'de masum Kürt vatandaşlarının devlet tarafından öldürüldüğünü ve PKK üzerine yıkıldığını, Türk basınının MİT'in bir şubesi gibi çalıştığını belirterek, mahkeme heyetini protesto etti ve sorulacak sorulara cevap vermeyeceğini belirtti. Kamuoyunun büyük bir ilgi ile izlediği Beşikçi Davası 25 Temmuz'a ertelendi. □□□

••• Korku perdesini aralayan yurtsever kitleler, duruşma salonu önüne kümeleme polis birliklerine rağmen "Hocalarına" sahip çıktılar...

••• Olaylı duruşmada Beşikçi mahkemeyi protesto etti...

ANK • İstanbul
Sosyolog Dr. İsmail Beşikçi'nin 20 Haziran'da İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yapılan 3. duruşmasını izlemek isteyenlerin salona alınmaması üzerine protesto gösterisi yapıldı. sayıları 500'e yakın olan izleyicilerin protestosu polis saldırısına uğradı.

15 Mayıs'ta yapılan bir önceki duruşmayı izlemek için mahkeme salonu önünde toplanan kitle, Beşikçi'nin duruşmaya çıkarılmamasını protesto etmek amacıyla bir yürüyüş yapıp, Beşikçi'yi destekleyen sloganlar atmışlardı.

20 Haziran'da yapılan 3. duruşmayı çok sayıda kişinin izle-

İsveç Sol Parti 29. Kongre Kararı

“Kürtlerin Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı Mücadelesini Destekle!”

□□Eski adıyla “İsveç Sol Parti Komünistler” yeni adıyla “Sol Parti” 29. Olağan Kongresi’ni 23-26 Mayıs tarihleri arasında Stockholm’de gerçekleştirdi. Kongre Kürt Halkının Kendi Kaderini Tayin Hakkı Mücadelesinin desteklenmesini içeren bir karar tasarısını da oy birliği ile kabul etti.

□□Kongrenin en çok tartışılan konularından biri olan parti isminin değiştirilmesi konusunda yapılan oylamada, 136’ya karşı 133 oyla değişiklik kabul edilerek parti ismindeki “Komünist” sözcüğü kaldırıldı. Öteden beri SBKP ve diğer sosyalist ülke partilerini eleştiren VPK da Glasnost etkisinden kurtulamadı.

ANK • Stockholm

Glastnos ve Prestroyka rüzgarları ile Doğu Avrupa’daki siyasal gelişme ve değişimler hızlı bir şekilde devam ederken, Batılı ülke komünist ve sosyalist partilerinde de bu gelişmelere paralel olarak meydana gelen değişiklikler devam ediyor. Yeniden yapılmaya isim değişikliği ile başlayan Macaristan, Bulgaristan ve İtalyan Komünist Partileri’nden sonra, İsveç Sol “Komünist” Partisi de 29. Olağan Kongresi’nde parti ismindeki “Komünist” sözcüğünü kaldırarak, bu sürece evet dedi.

Doğu Avrupa ve SSCB’de iktidarda bulunan resmi komünist Partilerini öteden beri eleştiren partilerin başında gelen Sol Parti, şu an iktidarda bulunan Sosyal Demokratların İsveç Parlamentosundaki en önemli destekçileri durumunda bulunuyor.

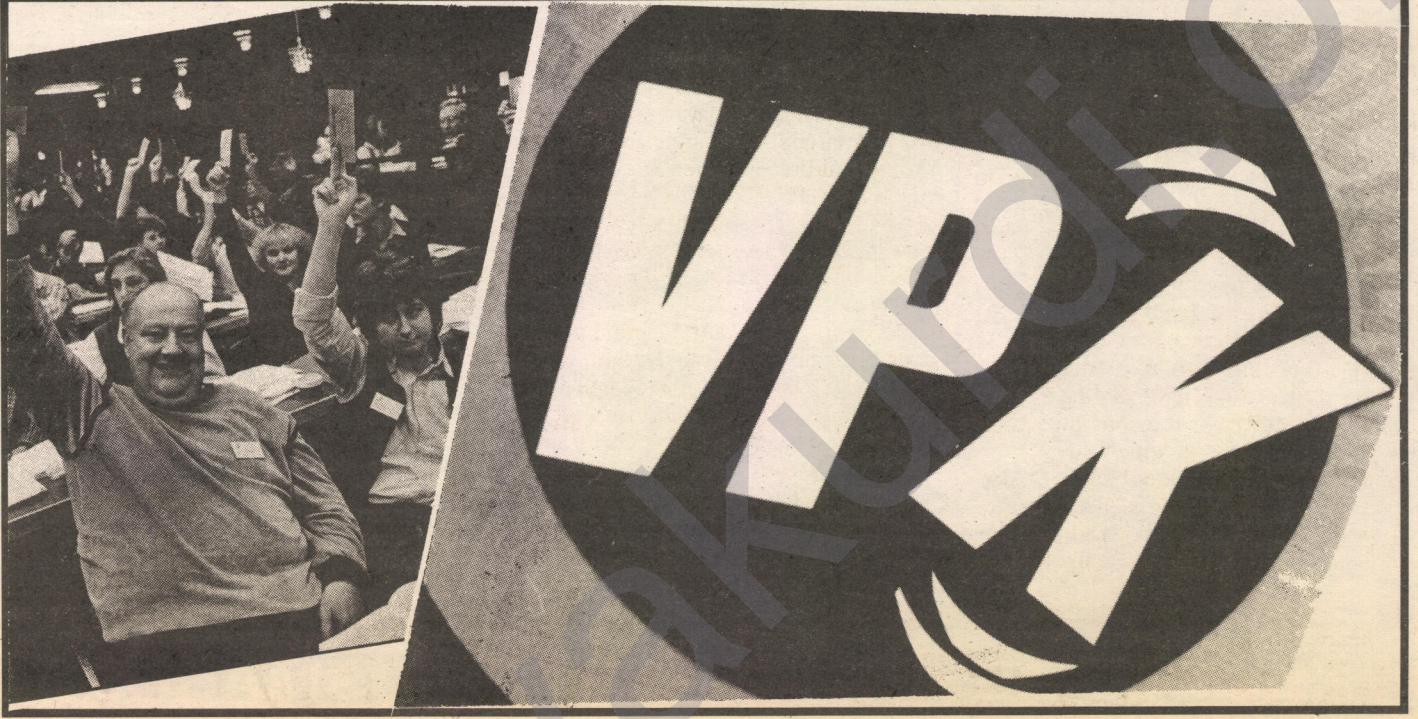
23-26 Mayıs tarihleri arasında Stockholm’de yapılan ve 270 delegenin katıldığı Kongrede parti programı, parti karakteri, parti ismi, dünya düzleminde sosyalizmin sorunlarını içeren gündem maddeleri teker teker ele alınarak tartışıldı. Parti Başkanlığına tekrar adaylığını koyan Lars Werner’e karşı parti sol kanadının adayı olarak kongrede öne çıkan Gudrun Syhman, seçimi kaybederken, parti başkanlığına tekrar Lars Werner seçildi.

Öte yandan Kongreye “Kürtlerin Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı Mücadelesini Destekle” adı altında sunulan karar tasarısı, oy birliği ile kabul edildi. Kabul edilen karar tasarısında; Kürt halkının özgürlük mücadelesi karşısında var olan suskunluk dile getirilerek, bu suskunluğun ortadan kaldırılması ve Kürdistan sorununun uluslararası düzeyde gündeme getirilmesi için çalışmalar yapılması önerilmekte. Kürdistan sorununu kongre düzeyinde ilk defa ele alan ve karara bağlayan Sol Parti’nin, kabul edilen karar tasarısında şu görüşler dile getirilmekte:

“20-25 milyon arasında olan Kürtler, bütün demokratik hak ve özgürlüklerden yoksun bir halktır. Kürtler İran, Irak, Türkiye ve Suriye’deki rejimler tarafından zalimce bir baskı altındadırlar. Hem uluslararası planda hem de Kürtleri baskı altında tutan devletler de bu konuda büyük bir suskunluk hakimdir.

Bu suskunluğun nedenlerinden biri ABD ve Sovyetler Birliği’nin, belli nedenlerden dolayı baskıcı devletlerle iyi ilişkiler içinde olmaya özen göstermeleridir. Türkiye bir NATO ülkesidir ve ABD tarafından desteklenmektedir. Sovyetler Birliği, Irak’ı desteklerken aynı zamanda da İran’a göz kırpmaktadır. Bunlara gelişmiş ülkeleri ve İsveç’i de katmak gerekir. Başta ABD’nin, Sovyetler Birliği’nin ve gelişmiş ülkelerin Türkiye, İran ve Irak’la mevcut ekonomik ilişkileri bu ülkelerdeki baskıcı rejimlerin devamına yardım etmektedir.

Bütün dünya 16 Mart Halepçe Katliamı ile

••• İsveç Sol Partisi 29. Kongresinde Kürt Halkının Kaderini Tayin Hakkı Mücadelesine tam destek verdi

Kürtleri hatırlamaktadır. Sivil halka karşı kimyasal silahlarla yapılan bu saldırı hiç bir zaman unutulamaz.

Partimiz, İsveç hükümetini, siyasi partileri, halk hareketlerini ve bireyleri, Kürt halkının kendi kaderini tayin hakkı mücadelesine destek vermeye çağırıyor.”

Kongreye delege olarak katılan gazetemiz yazarlarından Şerefhan Ciziri’ye kongreyi ve alınan kararları nasıl değerlendirdiğini sorduk. Ciziri, Kürtlerle ilgili alınan kararın Kongre delegelerinin ortak irade ve insiyatiflerini ifade etmesi bakımından kayda değer bir olay olduğunu belirterek, sözlerine şöyle devam etti: “Eğer kararın alınmasında siyasal anlamda bir baskı yapılsaydı, bence karar anlamını biraz yitirirdi. Yılların yoğun çalışması ürünlerini ver-

meye başladı diyebiliriz.

Kongre uluslararası düzeyde sosyalizmin sorunlarının tartışıldığı bir dönemde gerçekleşti. Diğer yandan parti ismindeki ‘Komünist’ sözcüğünün 136’ya karşı 133 gibi 3 oyluk bir farkla değiştirilmesine rağmen, parti temel ilkelerinde Marksizm ve sosyalizm daha da güçlendirildi. Bu, sosyalizmi bugüne keder bazı bürokratların ve parti yöneticilerinin keyfi isteklerine göre tanımlayan, onlara bağlılığı sosyalizmin ön koşulu olarak kabul eden anlayışa bir cevaptır da aynı zamanda. Bu durumun yaşandığı ülkelerde ve partilerde ‘sosyalizm’ sorgulanmaktadır. Sömürünün, baskının, adaletsizliğin ve sömürgeciliğin olduğu bir dünyada bizim şiarımız ya sosyalizm ya da barbarlık olmalıdır.” Ciziri, üç gün devam eden kongre boyunca birçok konunun ele

alınip tartışıldığını da sözlerine ekledi.

İsveç Sol Komünistler Partisi VPK 1979 yılından beri Parlamento’daki grubu vasıtasıyla hemen hemen her yıl Kürt sorununu İsveç Parlamento’sunda gündemleştirerek, Kürtlerin desteklenmesi için yoğun çaba sarfetmiş, hatta bu yüzden VPK milletvekili Oswald Söderqvist gibi bazı değerli Kürt dostları Türk basınının seviyesiz saldırılarına maruz kalmıştı.

Kürt sorununun sadece “İnsan Hakları” sorunu çerçevesinde uluslararası arenaya sürülmek istendiği günümüzde VPK’nun yeni adıyla VP’nin Kürtlerin kendi kaderlerini tayin hakkını Destekleme yönünde aldığı bu kongre kararı, Kürt halkının mücadelesi açısından önemli bir kazanım ve değerli bir destek olarak değerlendirilmekte.

İSVEÇ

Kürtleri Tanıtma Sergisi

Borlänge şehir merkez kütüphanesinde açtığımız ve iki hafta süren sergiye yerel gazetelerden, Borlänge gazetesi Dalarna Demokraten’de geniş yer verildi. Sergimiz İsveçliler tarafından ilgiyle izlenmekte. Sergi Borlänge Mülteci Komitesi, Kürdistan International Grup ve Kürdistan Press yardımıyla gerçekleştirildi.

Açılan sergide Kürdistan’daki son gelişmelere, Kürt tarihine, coğrafyasına, mülteci Kürtlerin durumu ile Kürt kültür ve sanatına ayrı ayrı yer verildi. Ayrıca Yılmaz Güney ve İsmail Beşikçi’ye de sergimizde geniş ölçüde yer verildi. Bu sergiyle amacımız, İsveç toplumunu Kürtler

hakkında bilgilendirmek ve Kürdistan’da gelişen mücadeleye karşı duyarlı kılmaktır. Kısacası açtığımız bu sergide Kürt halkını destekleme amacı güdüyoruz.

Bundan sonraki hedefimiz özellikle hümanist (insani) örgütlerle ortak çalışmalar gerçekleştirerek, Kürt halkının maruz kaldığı haksızlıkları birlikte teşhir edip, kamuoyunu duyarlı kılmaktır. Kürdistan’ı ve Kürtleri tanıtan bu tür sergiler ve benzer faaliyetlerle amacımız, Kürt halkına karşı yapılan haksızlıkları ve yersiz propagandaları etkisiz kılmaktır.

D. Ahmet • J Azad
Borlänge

GÜNEY KÜRDİSTAN

Peşmerge Vuruyor!

Mayıs ayı içinde Irak-KDP'ye bağlı peşmerge birlikleri, askeri açıdan stratejik öneme sahip bölgelerde bir dizi başarılı eylem gerçekleştirdi... Uzun bir suskunluk döneminden sonra, arda arda gerçekleştirilen peşmerge eylemleri bölge halkına moral destek verdi...

••• Peşmergenin yeni eylemlerle dirilişi büyük sevinç yarattı

Stockholm • ANK

Irak Kürdistan Demokrat Parti'sine bağlı 4. Bölge peşmergeleri Mayıs ayı içinde gerçekleştirdikleri bir dizi askeri operasyonlarla, Irak askeri birliklerine ağır kayıplar verdi. Ajansımıza ulaşan 7 Mayıs eylemleri ile ilgili I-KDP açıklamasında özetle şu

bilgilere yer veriliyor:

"Partimiz 4. Bölgesi'ne bağlı peşmerge birlikleri, 7 Mayıs tarihinde Halepçe bölgesine yakın mıntıkları kontrol etmekle görevli Irak askeri birliklerine karşı bir operasyon düzenledi.

Beyni Biyara ile Belha yerleşim merkezlerini birbirine bağlayan karayolu üzerinde, Irak Ordusu'nun 116 Nolu Bir-

liği ile karşılaşan peşmerge birliklerimiz, düşman kuvvetlerine karşı eyleme girişmiştir. 1 saat süren çarpışmalarda, peşmerge birliklerimiz kahramanca savaşarak düşmana ağır kayıplar verdirmiştir. Eylem bilançosu şöyledir:

1-5 düşman askeri öldürülmüştür. Öldürülenlerin adları şöyledir; —Naci (Sulayman, 1967 doğumlu) —Abdülrezzak (şo-

för) —A. İsmail Hüseyin (er, 1965 doğumlu) —A. Hüseyin (Nasır'lı), diğer askerin kimliği tesbit edilemedi.

2- Yaralanan asker sayısı oldukça yüksektir.

3- 1 adet askeri taşıt ele geçirilmiştir.

4- Ele geçen esir asker sayısı 4'dür. Bunların içinde birisi çok ağır yaralı olduğundan, insani nedenler gözönüne alınarak serbest bırakılmıştır. Elimizde bulunan esirlerin adları şöyledir; —Siyamend Sadık Sabır, —Cuma Hamza, —Yasin Sait Hıdır.

5- Çok sayıda telefon, telsiz ve teçizat ele geçirilmiştir.

6- 3 adet Kalaşnikof marka silah ele geçirilmiştir. Ele geçen silahların seri numaraları şöyledir: —21517, —378760, —83184.

Halepçe mıntıkasında gerçekleştirilen bu başarılı eylem sonucunda peşmerge birliklerimiz hiç bir zarar görmeden geriye çekilmişlerdir.

I-KDP / Mayıs 1990"

Öte yandan, Süleymaniye ve civar kentlerde peşmerge eylemlerinin artarak devam ettiği bildiriliyor. Bilindiği üzere, bölgede uzun süredir hakim olan suskunluk, Irak hükümetinin manevra alanını genişletmiş ve Kürt halkı üzerindeki baskıların artmasına neden olmuştu. Bölgede artarak devam eden peşmerge eylemleri, bir yandan askeri potansiyelleri diriltirken, diğer yandan bölge halkına moral destek kazandırıyor...

KUZEY KÜRDİSTAN

"Katliamların Sorumlusu TC'dir!"

ANK • Stockholm

PKK Avrupa Temsilciliği adına yapılan ve gazetemize de iletilen basın açıklamasında, PKK, 9-10 Haziran gecesi Şırnak'ın Gêre (Çevrimli) köyüne yapılan baskın sırasında ölen kadın ve çocukları kendi güçlerinin öldürmediklerini açıkladı.

13 Haziran tarihli PKK Avrupa Temsilciliği açıklamasında şu görüşlere yer verildi:

"9-10 Haziran gecesi ARGK'ye bağlı gerillalar Şırnak'ın Gêre (Çevrimli) köyünde bulunan çetelere karşı bir baskın eylemi gerçekleştirdiler.

Gerilla saldırısının hedefi olan çeteler, caniliğiyle tanınmış Baho Ağa (Bahattin Aktuğ) ya bağlıydılar. Basa (Güçlükönak) köyünde oturan ve Haruna olarak bilinen bölgede terör estiren Bahattin Aktuğ ve çetesi, Türk askeri komutanlarının denetiminde 1984-1990 döneminde en az 15 gerilla ve bir o kadar da halktan masum insanın kanına girerler. Bu cani çetenin suçları arasında kadın kaçırma ve irza geçme; hayvan kaçırma; ev ve tarlada ürün yakma; yoksul köylüleri katlederek cesetlerini yakma da vardır. Baho Ağa çetesinin cinayetleri o kadar ses verir ki Türkiye ilerici basını, Türkiye İnsan

Hakları Derneği ve Uluslararası Af Örgütü (AI)'nin raporlarında geniş olarak yer alır. Bu çete, en son Aralık 1989'da Gêre köyüne kan davalı köylüleri barıştırmak amacıyla giden beş kişilik gerilla grubunun pusuya düşürerek, katlederler.

Gerillaların çete grubuna saldırısı kısa sürer. Baskının olduğu Gêre mezrasının bağlı olduğu Basa köyündeki çeteler ve sömürgeci askerlerle, özel timler müdahale ederler. Planlı gerilla saldırısı neticelendiği halde, köy ve civarından roket ve mermi sesleri gece 11'den 03 saatine kadar kesilmez.

Ertesi gün radyo, televizyon ve basına açıklamalar yapan Türk devlet yetkilileri, "PKK'nın kanlı saldırısından ve çoğu çocuk ile kadın olan 26 sivilin ölümünden" bahsederler...

Eğer bir katliam varsa, bu kesinlikle Türk özel terör timleri ve çeteler tarafından gerçekleştirilmiştir..."

Basın açıklamasında çeşitli tarihlerde meydana gelen olaylarla ilgili de bilgi verilerek, bir çok olayın TC'ye bağlı güçler tarafından gerçekleştirildiği belirtilip, 413 sayılı kararnamenin yürürlüğe girmesi ile benzer uygula-

maların daha da boyutlandığı vurgulanmakta.

Basın kuruluşlarını olaylarla ilgili duyarlı olmaya çağırarak PKK Avrupa Temsilciliği, son yıllarda meydana gelen ve çocuk, kadın ve sivillerin ölümüyle sonuçlanan benzer olayları üstlenmesi (Pınarcık, Milan vd.) kamuoyunda bu tür cinayetler karşısında PKK ile ilgili kuşkular yaratmış bulunuyordu.

Ulusal kurtuluş pratiğine denk düşmeyen bu tür cinayetler hakkında zamanında açıklamalar yaparak, kamuoyunu duyarlı kılma görevi; herkesten çok, olaylarda taraf olan PKK'nın sorumluluğuna bağlı. PKK'nın sivil halka yönelik komplolar ve cinayetlerle ilgili açıklamalarda bulunarak kamuoyunu bilgilendirmesi öteden beri beklenen bir tavırdı.

Kürdistan'da yaratılan ve yaratılmak istenen kaos ortamında at izi ile it izinin artık birbirine karışmaması gerekiyor. Bu açıdan Türk sömürgeciliğine malzeme vermemek ve TC'ye olayları malzeme haline getirip, Kürt hareketine karşı kullanma fırsatı tanımamak; başta PKK olmak üzere bütün Kürdistanlı siyasal güçlerin görevidir.

Üniversite Öğrencilerinden Beşikçi'ye Destek

••• İstanbul Üniversitesi'nden bir grup öğrenci 19 Haziran'da İstanbul Tabipler Odası'nda İsmail Beşikçi'ye yazdıkları bir açık mektubu 109 imza ile basına açıkladılar. Toplantıya aydınlardan, demokrat yayın organlarından, basın mensupları ve öğrencilerden oluşan yaklaşık 100 kişi katıldı.

Basın açıklamasında öğrenciler, çalışmalarını ve düşüncelerini anlattıkları bir konuşma yaptılar. Ayrıca aydınlardan oluşturduğu Beşikçi ile Dayanışa Komisyonu adına Sun-

gur Savran öğrencilerin bu eylemini desteklerini belirten bir konuşma yaptı.

Öğrenciler bu eylemi destekleyen herkesin, destek imzası atabileceklerini belirttiler.

Aralarında Ertuğrul Kürkçü, Ayşe Zarakolu, Sungur Savran gibi aydınlardan bulunduğu 200 destek imzası toplandı. 109 öğrencinin imzasını taşıyan *Beşikçi'ye Açık Mektup* ile öğrencilerin 19 Haziran günü basına ve dinleyicilere sundukları *Açıklama*'yı okuyucuya sunuyoruz:

İstanbul • ANK

“Türk demokratları Beşikçi'den ders almalıdır”

Basın Açıklaması

Burada İ. Beşikçi'ye yazdığımız bir Açık Mektubu basına duyurmak amacıyla bulunuyoruz. İ. Beşikçi, düşüncelerinden, yazdıklarından dolayı senelerce cezaevinde tutulmuş ve son olarak yazdığı kitapları nedeniyle tekrar tutuklanmış bulunuyor. Yaşadığımız gezegen üzerinde binlerce yıldır süren bir mücadele var. Ezenle-ezilen, sömürülenle-sömüren, mazlumla-zalim arasında süren bu mücadele bugüne çeşitli biçimlerde sürmekte. Bütün toplumsal sınıflar ve gruplar bu mücadeleden şu yada bu şekilde etkilenmektedir. Mücadelenin en yoğun yaşandığı yerlerden biri de kuşkusuz Ortadoğudur.

Kendine devrimciyim diyen hiç kimse bu olaylar karşısında seyirci kalamaz. Elbette bizde yaşanan bu siyasal ve toplumsal olaylar karşısında seyirci kalamayız.

İşte bu nedenle, biz bir grup öğrenci Sosyolog DR. İ. Beşikçi'nin yayınlanan son kitapları nedeniyle tutuklanarak yargılanması üzerine bir araya geldik ve bu durumun bir değerlendirmesini yaptık. Beşikçi kimdir?, Neden T. Devleti bütün kurum ve kuruluşlarıyla Beşikçi'ye karşı bu kadar tahammülsüz?, Neden B. gibiler bu kadar az?

Gördük ki Beşikçi Ortadoğu'da beyni ve iskeleti parçalanarak devletlerarası bir sömürge durumuna sokulmuş, Kürt ulusunun sürdürdüğü özgürlük mücadelesine seyirci kalmamış, Kürdistan gerçeğini bütün açıklığı ile ortaya koymuş, ne yazık ki az sayıdaki bilim adamlarından biridir. Ve yine gördük ki Beşikçi'nin şahsında zincire vurulmak istenen köleleştirilmiş bir ulusun özgürlük mücadelesidir. Peki Beşikçi ne diyordu?, Neyi savunuyordu?, neden bunca saldırılara maruz kaldı?, Neden yıllarca Türk aydınlarıca afroz edilirdesene görmemezlikten gelindi? Çünkü, Beşikçi Türk ve Kürt ulusunun çok önemli bir bölümünün ideolojik ve siyasal tezlerine şu yada bu şekilde nüfuz etmiş kemalizmi cepheden karşısına alıyordu. Yıllarca demokratik ve çağdaş diye gösterilen ideolojinin anti-demokratik, ırkçı ve çağdışı özünü ortaya koyuyordu. Yalnızca bu tabuya saldırmıyor, 60 Yıldır reddedilen ve görmemezlikten gelinen Kürt ve Kürdistan gerçeğini de hiçbir dolambaçlı ifade yöntemlerine başvurmadan ortaya koyuyor, aydın ve demokrat geçinenlerin iki yüz lüğüne de deşifre ediyordu. İşte bu yüzden, Beşikçi yıllarca bu ülkede yaşamıyorsa görmemezlikten gelindi.

Sorun Beşikçi'nin hukuki savunması olamaz. Çünkü, Beşikçi bu hukukun gerçek yüzünü de deşifre etmiştir. Beşikçi emperyalistlerin içini boşaltarak çirkinlikleri gizleyen ve bir süs eşyası haline getirilmiş olan genel bir insan hakları perspektifi ile de savunulamaz.

Beşikçi'nin kendisi bir ulusun topyekün kurtuluşunu savunduğu için bu durumdadır. Öyleyse görev; Beşikçi'nin şahsında bir ulusun bağımsızlık mücadelesinin savunulmasıdır.

Beşikçi aslında tüm demokratların ve aydınlardan omuzlarında duran ve yerine getirilmesi gereken bir görevi yapıyor. Bir ulusu ezen bir başka ulusun özgür olamayacağını bilen Beşikçi'nin kavgası özünde Kürt ulusuyla birlikte kendisinin de özgürleşme mücadelesidir. Çünkü Türk, Fars ve Arap halklarının demokratikleşmesinin şahdamarı Kürdistan'dan geçmektedir.

Tüm Türk demokrat ve aydınlardanın gerçekleştirilmesi gereken bir görevin salt Beşikçi'nin omuzlarına yüklenmesi bunlar için utanç verici bir durumdur.

Türk aydınları, sosyalistleri Kürdistan sorununun üzerinden atlayarak hiç bir şeyi çözemeyeceklerini artık anlamış olmalı.

Kürt ve Kürdistan gerçeği otosansürlerle, ezop dilile, ya da dolaylı anlatımlarla ele alınmayacak bir olgudur. İşte Beşikçi'de savunulması gereken bu ilkesel perspektiftir. Yoksa onun düşünceleri ile birebir örtüşmek değil.

Çalışmamız süresince görebildiğimiz kadarıyla bazı aydınlardan Beşikçi'nin düşünsel ve eylemsel muhtevasının çok gerisinde durarak, pragmatist bir anlayışla Beşikçi'nin ismini öne çıkararak kendi geriliklerini saklamaya çalışıyorlar. Beşikçi, adının arkasına gizlenerek değil, nesnel gerçeklikler en az onun kadar kararlılıkla sahiplenilerek savunulabilir. İşin kolayına kaçarak Beşikçi mitoslaştırılarak her demokratın yerine getirmesi gereken görev salt Beşikçi'nin omuzlarına yıkılıyor. Bunun doğal sonucu olarak Beşikçi yalnızlaşıyor. Sonra da Türkiye topraklarının çok kıraç olduğu söyleniyor.

Biz “Beşikçi gibiler bir ulusun bağrından çok ender olarak çıkar” görüşüne katılmıyoruz. Onun büyük bir açıklıkla ifade ettiği gerçeklerin tesbitinin o kadar zor olduğunu sanmıyoruz. Ancak, zor olanın bu gerçekleri pazarlıksız, büyük bir kararlılıkla ve her koşulda savunmak olduğunu biliyoruz. Bilinmelidir ki, böylesi tarihsel sorumlulukların yerine getirilmesinde ırkçılık ve uzlaşma düzeyleri ile burjuvaziye geri adım atılamaz. Kimse sanmasın ki, özgürlük bedeli ödenmeden kazanılabılır.

Tarihte, Galileo gibi, ceza tehdidi altında bilimsel gerçekleri savunmaktan vazgeçenlerin yanısıra, Buruno gibi engizisyon mahkemelerinde yakılmak pahasına bu gerçeklerin kavgasının verenlerde vardır. Bilim bugünkü durumu daha çok bu ikincilere borçludur.

Kürt ulusunun varlığı, yokluğu sorunu geride kalmıştır. Türk devletinin gündeminde artık Kürt ulusunun bağımsızlık mücadelesinin düzen sınırları içine çekilerek nasıl etkisizleştirileceği sorunu vardır.

Mücadelenin aşağı düzeylere çekilmesine izin vermemek gerekir. Kürt ulusu kendi kaderini kendi belirleyecektir. Bu Kürt ulusunun iradesine rağmen, devletin icazeti ile oluşturulan masabaşı oyunları ile çözülemeyecektir. Elbette ki, mücadele doğal olarak yalnızca sömürgeci devletlerin boyunduruğuna karşı değil, en az bunlar kadar Kürt ulusunun kölelik zincirlerinin daha da pekişmesinden başka şeye yaramayan demokratikleşmemiş ezen ulus değerlerine karşı da sürecektir.

Bir ulusun haklı olarak sürdürdüğü dil ve kültür mücadelesi, mücadelenin biricik amacı haline getirilmeye, sorun bu noktalarda tutulmaya çalışılıyor. Mücadelenin değil bu sınırlara, Misak-ı Milli'nin sınırlarına dahi sığmayacağını, bütün bir bölgeyi etkileyecek şiddetli bir deprem oluşturduğu biliniyor. Bu yüzden bağımsızlık potansiyelleri militarist yöntemlerle imha edilmeye çalışılıyor. Bu nedenledir ki, emperyalistlerin ve sömürgecilerin kültürel özerklik programına çekilenlerin dışında duran potansiyellerin, terörist olarak mahkum edilmesine ve imhalarına zemin hazırlanmaktadır. Kürdistan, artık pratikte zaten delik deşik olan mevcut hukukla yönetilmektedir. Kürdistan ile ilgili son kararnamele Kemalist diktatörlük dönemindeki öncülleri gibi Türk sosyalist ve demokratik hareketlerine de ciddi baskı ve sınırlandırmalar getirilmektedir. O dönemdeki sosyalist etiketli hareketin sosyal-şoven niteliği biliniyor. Bugün içinde bulunduğumuz koşullar, Türk sosyalist ve demokratlarının bu olumsuzlukları aşarak, soruna enternasyonalist bir bilinçle yaklaştıklarını göstermeleri ve en önemlisi de Kürt ulusunun güvenini kazanmaları için bir sanıvıdır. Gerekli duyarlılığın gösterileceğine inanıyoruz.

Değerli Hocamız
Sosyolog Dr. İ. Beşikçi'ye

Açık Mektup

□□□ Türkiye'de resmi ideoloji olan Kemalizmin çizmiş olduğu çerçevede ‘bilim’ üreten ve bu yüzden de Güneş-Dil Teorisi, Türk Tarih Tezleri gibi bilim dışı, ırkçı-şoven nitelikte düşünceler üreten üniversitelerde uzun süre barındırılmamız mümkün olmadı. Kendine bilim adamı denilen Prof. ve Doç. patentli öğretim üyelerinin jurnalleri ile tutuklanıp, 12 Mart cenderesinde yargılandınız.

Kürt ve Kürdistan gerçeğini savunduğunuz Kemalizmin ırkçı-şoven yanını deşifre ettiğiniz için, üniversitelerden kovulduunuz. Yıllarca cezaevlerinde tutulup, düşüncelerinize ambargo konulmak istendi. Fakat tüm bunlar sizi yıldırmadı. Siz yine Türkiye'de tabu olan ve yalan üzerine kurulu ideolojilerle hesaplaşmayı bırakmadan kararlı bir şekilde sürdürdünüz.

Tamamıyla Kürt-ulusunun inkarı üzerine kurulan Kemalizmin ırkçı-şoven ideolojisine karşı aldığınız köklü tavır nedeni ile Türk aydınları tarafından dışlandınız ve afroz edildiniz. Hatta Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanı tarafından ajanlıkla suçlandınız.

Aydın ve demokrat olmanın belli kıstasları vardır. Anti-kemalist olmadan ve Kürdistan gerçeğini kabul etmeden aydın ve demokrat olunamaz. Bu gerçekleri kabul etmek ve savunmak günümüzün şartlarında yıllarca cezaevlerinde yatmayı, düzenin her türlü zulüm ve baskısını göze almayı gerektiriyor. Şunu da çok iyi biliyoruz ki, nesnel gerçekler ne kadar yadsınmaya çalışılırsa çalışılırsa, görmemezlikten duyamazlıktan gelinirse gelinirse, hiç bir şekilde gizlenemezler. Bugün Kürt ve Kürdistan gerçeği çok açık ve çarpıcı bir biçimde kendisini dayatıyor. Bütün insanları düşünme ve sorgulama sürecine itiyor. Resmi ideoloji ve çeşitli türevleri istediği kadar inkarcı ve anti-bilimsel yaklaşımlar savunursa savunsunlar, butür yaklaşımların sarkırlap yerle bir edileceğini bilmekteyiz.

Bilimin üretildiği ve öğretildiği kurumlar olması gereken üniversitede bizler, yıllarca bilimsel gerçeklerin kavgasını vermiş olan sizin, kitaplarınızdan, araştırmalarınızdan yoksun bırakıldık. Üniversitelerde çalışmalarınızı, araştırma ve incelemelerinizi dile getirdiğimizde engellendik. Eserleriniz “Birlik ve beraberliği” bozan bölücü nitelikte olduğunu söylüyorlar. Fakat biz gerçek bölücülerin 1639'da Kas-ı Şirin Antlaşmasıyla Kürdistan'ı ikiye bölen, ardından Lozan Konferansıyla bu bölünmüşlüğü dörde çıkarırların sömürgeci ve emperyalist devletler olduğunu biliyoruz. Gerçek bölücülerin kimler olduğunu öğrenmek ve öğretmek, bu bölücülerin çirkin emellerini ve çıkarlarını deşifre etmek ve bu doğrultuda kamuoyunu duyarlı kılmak için mücadele eden bütün insanların ve onurlu aydınlardan sonuna kadar desteklenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

Üniversitelerde resmi ideolojiyi kanıtlamak için bilim yapıldığı, bilimin belirli kalıplar içine sokulduğu ve beyinlerin sizin deyimimizle “kötürümleştiği” bir ülkede yaşıyoruz. Sizi yalnızca gerçekleri ortaya koyduğunuz için yıllarca zindanlarda çürütmeğe çalışan bir devletin vatandaşları olmaktan utanıyoruz.

Bizler, resmi ideoloji ile çatıştığınız için sizi koşturutan ve kovan, “bilimsel çalışma”ların doğruyu saptamak için değil, resmi ideolojiyi kanıtlamak için yapıldığı üniversitelerin öğrencileri olmaktan utanıyoruz.

Resmi ideolojinin çerçevesi içinde ‘bilim’ yapan ve bu çerçeveyi parçaladığınız için sizi ajanlıkla suçlayan “Aydınlara” sahip olduğumuz için utanıyoruz.

Genel olarak düşüncelerinden dolayı insanların yüzlerce yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına, işkencelere uğramalarına, sürgünlere gönderilmelerine, toplumsal sorunlara ezilen ve sömürülenlerin cephesinden bakanlar üzerindeki devlet terörünün bütün biçimlerine karşı duyarsız kalmayacağımızı belirtmek itiyoruz.

İmzalar

Mustafa Nihat Yükselir, Remzi Serttoprak, Mehmet Toktay, Abdullah Karademir, Mehmet Yüksüz, Yılmaz Keleş, Gonca Pözan, Sevilay Yılmaz, Ali Taylan, Haydar Ürün, Gürel Özdemir, Mehmet Ayık, Erdoğan Gezer, Cengiz S. Ural, Cemil Kızıltürk, Ülker Karayel, Makbule Güler, Kamil Kanat, M. Gani Kahraman, Selahattin Kinalı, Ethem Doğan, Mehmet Ahla, Ali Gündoğdu, Cevdet Albayrak, Nilgün Aka, Hüseyin Yıldız, Muzaffer Büyük, Hakan Zeren, Zehra Soydan, Zafer Öztürk, Abdulkarim Baran, Arif Can, Mahmut Bilmaz, Serhat Yiğit, Necat Sunar, Eylem Tuna, Bahattin Güneş, Halife Kuşdoğan, Fatma Dündar, Canan Duran, Ayhan Kaya, Newroz Öntaş, Selim Aksu, Dilek Candan, Fazlı Pak, Bayram A. Bilgin, Senay Balan, Yücel Özdemir, Döne Erdoğan, Murtaza Kaya, Mesude Kılıç, Öznur Taralı, Zehra Yetiş, Şebnem Pekşirin, Mehmet Altın, Atilla Kabaoğlu, Ali Güldü, A. Ekber Yıldırım, Murat Demir, Arzu Yıldırım, Makbule Sürmeli, Şükran Sever, Murat Kalena, Ali Yücel, Ertuğrul Karataş, Orkide Gök, Nurten Eriş, Şelcan Kesgeç, Osman Baş, Emine İbiş, Nabi Kıran, Mustafa Koçak, Kasım An, Aziz Özkan, Filiz Bilgili, Hakkı Özcan, Leyla Özkan, Nalan Özçelik, Hüseyin Altıparmak, Server Maras, Serdar Kandı, Selma Sürücü, Özlem Doğan, Elif Bedir, Filiz Gökalp, Mustafa Şengen, Reyhan Özel, Bahri Gülşen, İrfan Güler, Taylan Kırteke, Süleyman Yasak, Semra Kardeşoğlu, Alper Taş, Feyzan Nizan, Akmel Duyu, Aydın Şenol, Fusun Altner, Mehmet Akyol, Gazi Kutsal, Sami Eşler, Ferda Başaran, Ersoy Soydan, Ünal Koçak, Derviş Şentekin, Turgay Yılmaz, Serda Çalıskan, C. Haluk Hepkan, İzzet Aslantay, Çetin Elmas.

Sayın İ. Beşikçi'nin *Bir Aydın, Bir Örgüt ve Kürt Sorunu* isimli kitabında şöyle bir belirleme var: *PKK Kürt hareketlerinin önderliğinin sınıf yapısını değiştirmiştir. Kürt davası artık topraksız köylülerin, az topraklı köylülerin, işçilerin, esnafın, çeşitli toplum kesimlerinden gelen yurtseverlerin, devrimcilerin vs. davası olmuştur* (s.25)

PKK'nın Kürt hareketlerinin sınıf yapısını değiştirdiği tezine katılmıyorum. İran ve Irak pratikleri için bu tez tümü ile geçersizdir. Suriye'de ise PKK, BAAS tarafından Kürtlere karşı kullanılan bir baskı aygıtına dönüşmüş durumdadır.

İran ve Irak'ta Kürt davası öteden beri geniş bir kitle desteğine dayanarak sürdürülüyor. Irak'ın son kanlı imha eylemleri sırasında, kullanılan kimyevi silahlara rağmen Saddam rejimine teslim olmayı reddederek muhacir olan kitlelerin sayısı yüzbinleri buldu. İran ve Irak'da Kürt davası, somut pratiği ile halka mal edilmiştir. Ancak, siyasi hareketlerin önderliklerinin sınıf yapısında köklü bir değişmeden söz etmek mümkün değildir. Mustafa Barzani'nin silahını bırakması ile noktalanmış *geleneksel önderlik* o günden bu yana ancak burjuva demokratik yönde evrimleşme göstermiştir. Örgütlerin merkez kadrolarında sosyalistlerin ve devrimci demokratların ağırlıklı bir nitelik oluşturdukları da somut bir gerçektir.

TC pratiğinde ise TKDP'yi ayrı tutarsak 1970'li yıllarda biçimlenen siyasi önderliklerin sınıf yapısının maddi temeli kent küçük burjuvazisi ile öğrenci gençliğe dayalıdır. Bu durum PKK için de birebir geçerlidir. PKK'yı diğer Kürt hareketlerinden ayıran, onun mücadele yöntemleri ve politik saplantılarıdır. PKK, kör şiddeti yöntem, diğer bütün Kürt hareketlerini *düşman* görmeyi politika haline getirmiştir. Ulusal kurtuluş mücadeleleri pratiğinde, kendi halkına, kendi aydınına, kendi siyasal güçlerine böylesine düşman bir başka örnek göstermek oldukça güçtür. PKK'nın geçmişi ve bugününü kaba bir Stalinist despotizm oluşturduğunu ve geleceğini de Pol Potçuluğun oluşturacağını söylemek yanıltıcı olmaz. Bu gün artık PKK, koyu bir şefflik sistemi ile yönlendirilen Suriye'ye bağımlı, işbirlikçi bir örgüt durumundadır. Bağımlı bir örgütün, bağımsızlık mücadelesi vermesi mümkün değildir. Olaylar geliştiği derinleştikçe, bağımsızlığın çirkin yüzü çok daha açık biçimde ortaya çıkmaktadır.

Gıdasını, TC'nin Kürdistan'daki provakasyonlarından alarak yaşamını sürdüren PKK'nın mücadelesinin hiçbir aşamasında anti-feodal hedefler ve eylemler yoktur. Paydaşlara sırtını dayayıp, Bucaklara saldıranın anti-feodal bir özü yoktur. Son derece provakatif yöntemlerle ortaya çıkışından bu yana sistematik olarak feodal kalınlara, aşiret çelişmelerine bel bağlayan PKK, çoğu zaman feodal çelişme ve çatışmaları kışkırtan, bu çelişme ve çatışmalarda TC kafası ile taraf olan bir geçmişi sahiptir. Son durumda ise, dünya ile ilişkisi olmayan bir kaç ailenin barındığı sahipsiz, savunmasız mezarlar ve bütün barınma ve beslenme olanakları birer ikişer imha edilen sınırlı boyları, eylemlerin sıkışıp kaldığı alanlardır. Eğer Irak KDP ve Yekiti ile İran KDP'nin askeri eylemleri ile kıyaslanırsa, askeri eylem bile sayılmayacak mevzii çatışmalar hiç bir biçimde ulusal kurtuluş boyutuna ulaşma şartlarına sahip değildir. Bütün silahlı mücadele pratiği içinde PKK'nın sömürgecilerin stratejik hedeflerine saldıran bir tek eylemi yoktur. Müfrezelere pusu kurma, korucularla çatışma ve mezarlara saldırmayı neredeyse Vietnam direnişiyi bir tutma ancak ve yalnızca TC militarizminin provakasyonlarına propaganda malzemesidir. Kaldı ki, topraksız köylüleri, az topraklı köylüleri, işçileri, esnafı ve çeşitli toplum kesimlerinden gelen yurtseverleri, devrimcileri arkasına alan bir siyasi hareketin gerillalarının tek tek ya

önderliğin sınıfsal karakteri

da toplu olarak her gün her saat imha edilmeleri mümkün değildir. Bu gerçek İran ve Irak'ta mücadele eden siyasi güçlerin askeri eylemlerinde çok açık olarak görülebilir. TC'de ise, İran ve Irak'taki savaşla kıyaslanması mümkün olmayan mevzii çatışmalarda binlerce insan katledildi. Bu durum önderliğin siyasi ve askeri strateji ve taktiklerinin ne ölçüde yanlış olduğunu kanıtıyor. Bunlarla beraber bir şeyi daha kanıtıyor: PKK için ne kitlelerin desteği ve ne de insan ögesinin değeri yoktur. Büyük bir rahatlıkla ulusal kurtuluş mücadelesinde asla düşünülmecek olan sivil merkezlere saldırı, PKK için sıradan bir olaydır. Pınarcık katliamının yapıldığı dönemde Diyarbakır sıkıyönetim Mahkemelerinde yargılanan Rızgari Davası tutkularından Yakup Çiçek, mahkemede katliamın kontr - gerilla tarafından yapıldığını, devletin Kürt halkına karşı suç işlediğini açıklamış, bu nedenle de dövüle dövüle mahkeme salonundan dışarı atılmıştı. Aynı günlerde Brüksel'de PKK adına açıklama yapan M. Çiya ise, katliamın 80 kişilik bir PKK timi tarafından gerçekleştirildiğini, ulusal kurtuluş savaşında kadınların da çocuklarını öldürülebileceğini belirtmişti. Geçen süre içinde bu mantık, bütün PKK tabanı tarafından üstelik öğrenilerek savunuldu. Gün geldi, A. Öcalan, Bekaa'ya davet ettiği burjuva gazetecileri ile konuşmaya başladı. Ve bu katliamın MİT, Kont-gerilla tarafından yapıldığını açıkladı. Sonra, bu açıklamayı geri aldı, *bizimkiler yapmış, ne yapalım?* dedi. Zaten A. Öcalan'ın temel özelliklerinden biri tükürdüğünü yalamak, yaladığını hazmedemeyip olur olmaz yere kusmaktır. Katliamlarla ilgili açıklamalar bu özelliğinin en önemli kanıtlarından biri. PKK - YNK ittifakı ile ilgili zikzaklı siyasetler de aynı özelliğin bir başka örneği. Y.Küçük ve D. Perinçek ile kebablı lahmacunlu sohbetleri ise apayrı bir örnek. TC'ye kuyruk sallayan bu sohbetlerin biri, diğerini tezip eden önermeleri, hiç bir yanı ile topraksız köylülerin, az topraklı köylülerin, işçilerin, esnafın, çeşitli toplum kesimlerinden gelen yurtseverlerin, devrimcilerin çıkarları ve talepleri üzerinde durmuyor. Tersine, Kürdistan'ı boğazlayan TC yetkililerinin şöyle uzaktan usturuşlu bir ıslık çalarak, *sen neymişsin be ağbi* demelerini bekleyen bir zavallılık içinde ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin temel tezlerini birer ikişer devre dışı atarak, yalnızca legalite ve meşruiyet isteyen bir siyaset bezirganının serzenişlerini anlatıyor. *Bağımsızlığın 40 yıl sonra konuşulabileceği, Türk Ordusunun güçlü olduğu, Kürt halkının ulusal önderi Serok Apo olarak kendisinde kürtlük aşkı bulunmadığı, Kürdistan'da gerilla okul yakar, öğretmen kurşunlarken, M.Korkmaz akademisinde türkçe eğitimin doğal olduğu, kürtçe eğitimde ısrar etmenin, kürtçeyi kullanmanın ilkel milliyetçilik sayılması gerektiği* vb. bunlar arasındadır.

Önderlik ciddi bir kavramdır. Önderliğin sınıfsal karakteri ise iki misli önemlidir. Kendisini Marksist - Leninist sayan, proletarya hareketi sayan PKK'nın ne topraksız ve az topraklı köylülük içinde ve ne de proletarya içinde herhangi bir siyasi çalışması olmadığını önemli bir vurgulam yaparak

konuyu bir diğer yönü ile irdeleyelim.

Çağdaş Kürdistan Tarihi, XIX. yüzyılın başlarından itibaren biçimlenmeye başlar. İngiltere'nin büyük sömürge tekeli Doğu Hint Şirketi'nin Bağdat'ta bir şube açması (1806) Kürdistan'ın çağdaş tarihini biçimlendiren en önemli dış dinamiklerdir. Bunu, Ermenistan ve Kürdistan üzerinden sıcak denizlere inmeyi amaçlayan Çarlık despotizminin bölgeye yerleşmesi izler (1820). Marks, Doğu Sorunu'nu incelerken, İngiliz sömürgeciliği ile Çarlık Rusyası'nın dünya düzeyindeki çatışmalarına önemli bir vurgulama yaptıktan sonra, İstanbul'u ele geçirmeden dünya egemenliğinin mümkün olmadığını belirtir. Çürümüş, kokuşmuş Osmanlı'nın da hala ve her şeye rağmen ayakta durmasını, bu iki dev sömürgeci devletin İstanbul üzerindeki hesaplaşmasına bağlar. İngiliz sömürgeciliğinin aşağıdan, Çarlık despotizminin ise yukarıdan kuşatarak Mezopotamya'ya girmeleri ile beraber, bölgedeki diğer halklarla beraber Kürtlerin kaderi de çizilmeye başlandı. Bütün XIX. yüzyıl yerel ya da bölgesel Kürt ayaklanmaları ile geçti. En gelişmiş örneğini Mustafa Barzani'de bulan geleneksel önderlik de bu ayaklanmalar sürecinde ortaya çıktı. Ve Mustafa Barzani'den sonra, arkasında derin izler, gelenekler ve politikalar bırakarak tarihe karıştı.

Geleneksel önderliğin ideolojik yapısı, bir yanı ile otantik Kürt aşiretlerinin toplumsal örgütlenmesine, bir diğer yanı ile de din ve toprak feodalitesi ile, Batı'da asiktokrasiye denk düşen kent eşrafına dayalıdır. Bu nedenle de emekçi kitlelerin yüzbinlerle katledildikleri bu ayaklanmalarda, anti - feodal bir nitelik yoktur. Geleneksel önderliğin öncülüğünde sürdürülen ayaklanmalardaki temel talepler, ürünlerin gasbı, vergi ve zorunlu askerlikle ilgilidir. Bu olgu, uzun tarihsel süreç içinde Kürt hareketlerinde *ulusal* yanın çıplak bir biçimde öne çıkmasına, *demokratik* yanın ise çürüyüp koybolmasına hizmet etmiştir.

XIX. yüzyılın başlarından itibaren, Birinci Emperyalist paylaşım Savaşı'nın bitimine kadar geçen evredeki Kürt hareketlerinin belirleyici yanı birer *direnme* hareketleri olmalarıdır. Osmanlı paşalarının İstanbul önlerini demirleyen Mondros gemisinde Osmanlı mülkünü İngiliz, Fransız ve İtalyan istilacılarına teslim ettikleri dönemde, Sülemaniye'de İngiliz sömürgeciliğine, ve onun himayesindeki Haşimilere karşı başkaldıran Mahmut Berzenci ile beraber, direnme hareketleri, *ulusal direnme* hareketlerine dönüşmeye başladı. XIX. yüzyıldaki hareketlerden farklı olarak bu hareketlerde Kürt bilinci öne çıkmaya başladı. Berzenci'yi izleyen Koçgiri direnmesinde de aynı olgu daha açık biçimler aldı. TC'nin vahşi jenosid eylemlerinden sonra, İran'da bağımsız bir Kürt cumhuriyeti kuruldu. Mehabat Kürt Cumhuriyeti'nin yıkılmasını izleyen ölü dönem, Güney Kürdistan ihtilali ile canlandı. Güney Kürdistan İhtilali'nin trajik sonu biliniyor.

Neredeyse ikiyüzyıla ulaşacak olan bu direnme ve ulusal direnme hareketlerinde, emekçi kitleler, yiğitçe, fedakarca vuruşlar. Ancak, ne emekçi kitleler ve ne de

emekçi kitlelerin temel çıkarlarını savunan siyasal güçler, bu hareketlerde önderlik yapamadılar. Direnmelerin siyasal öznesi olmadılar! Geleneksel önderlik ise kendi sınıf çıkarlarına denk düşen politikalar üretti. Bu politikalar, aynı zamanda gerek Kürdistan'ın toplumsal yapısına ve gerekse Kürdistan üzerinde paylaşım hesapları olan devletlerin çıkarlarına göre biçimlendi. Birbirini kıran aşiret önderlerinin tahripkar tavırları yanında, hemen hemen bütün direnmeler, önderlerin uzlaşması ya da teslim olması ile sonuçlandı ve kan içinde boğazlandı. Diğer yandan, Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın siyasi sonuçları, Kürdistan için çözümü kendi içinde kilitlenen bir statüko yarattı (1923 Lozan). Çözümü kendi içinde kilitlenen bu statüko, aynı zamanda, Kürt hareketlerini, Kürdistan'ı bölen, parçalayan ve sömürgeleştiren devletlere bağımlılık ilişkilerine götürdü. O kadar ki, Kürt hareketleri tartışılmaz bir kural olarak, bu devletlerden biri ile şu ya da bu ölçütler içinde işbirliğine mahkum oldu. Bu bağımlılığın dehşet verici sonuçlarını günümüz insanı çok yakından tanıdı. Sömürgeciler arasındaki çelişmelerden yararlanma(!) politikası ile, sömürgeci devletlere bağımlılık, sömürgeci devletlerle işbirliği politikası iç içe geçti. İkinci politika birincisini ezdi, yok etti.

Türkiye'de özellikle 27 Mayıs darbesinden sonra Kürt hareketi kıpırdamaya başlayınca, ilk politik örgütlenme, geleneksel önderliğin prestijinin oldukça yüksek olduğu Güney Kürdistan'ı örnek alan KDP oldu. Gelişen demokratik ve sosyalist hareketin içinden çıkan kadrolarla kurulan DDKO ise, Kürdistan'a sosyalist siyasal bilinç taşıyacak örgütlerin önünü açtı. 70'li yıllarda bu örgütler politik partilere dönüştüler. Bu politik güçlerin ısrarlı mücadeleleri sonucu -özellikle 70'li yılların sonlarında- Kürdistan'da bir bilinç patlaması yaşandı. Ankara'da kurulan bir öğrenci derneğinde örgütlenen bir grubun, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde önce Apocular, Uocular, sonra da PKK olarak örgütlenmeleri de bu döneme denk düştü.

12 Eylül bütün örgütleri kırıp geçirdiği zaman, pek çok örgüt gibi PKK da, Filistin kamplarında paralı askerliğe yattı. Filistin'in yıkılışından sonra, Irak KDP ile anlaşarak yüzünü Kürdistan'a dönen PKK, bilinen 84 eylemi ile TC'nin gündemine girdi. O günden bu yana bölgede askeri eylemlerini sürdüren PKK'nın 6 yıllık pratiğinin yarattığı sonuç ise, bir yanı ile TC'ye bağlı güçlere ve *korucu* olarak adlandırılan işbirlikçilere darbe vurmak iken, diğer yanı ile sivil halka yönelik eylemleridir. Bu altı yıllık pratik içinde PKK'nın Doğu ve Güney Kürdistan'da sürdürülen askeri ve siyasi mücadeleden farklı bir tek özelliği dikkat çekmektedir. O da diğer iki parçadaki hareketlerden farklı olarak sivil halka yönelmesidir. Diğer iki parçadaki hareketlerin vardıkları kurtarılmış bölge düzeyine ulaşmaktan da oldukça uzakta olan PKK'nın pratiği ve söyleminde öncellerinden farklı bir sınıf karakteri arzetmediği ortada.

12 Eylül despotizminin ısrarlı de - politikasyonu uygulamalarına rağmen, Kürdistan'da kitlelerin politize oldukları doğrudur. Devletin ısrarla sürdürdüğü vahşet ve ardı arkası kesilmeyen provakasyonlar, kitleleri sindirmedi, tersine Kürt bilincini öne çıkardı. Bu sürecin irdelenmesi başlıbaşına soso - politik bir araştırma konusudur. Ancak, bütün bu süreç içinde, Bekaa'daki bağımlı önderlik, Kürdistan'da bağımsız bir siyasal öznenin ortaya çıkmasını yer yer şiddet kullanarak engelledi. Örgütün siyasal beyni sistemli operasyonlarla imha edildi. Şefflik ortaya çıkarıldı. Bu bağlamda, önderliğin sınıfsal karakteri değiştirildi tezinin arkasına nokta koymak mümkün değildir. Tersine cümlelerin sonuna soru işareti ve ünlem koymak gerekli. Çünkü, ideoloji fanatiktir, bilim ise kuşkucu!

N.BORA

"Biz Hain Değildik! Kendimizi Savunuyorduk!"

Bölüm 7, Sayı 82, Sayfa 11'de

□ Sayın İbrahim Ahmed, Kuzey Kürdistan ve Türkiye'deki hemen hemen bütün siyasi güçler, 1966'dan 11 mart 1970'e kadar Politbüro ve ona bağlı peşmerge güçlerinin İran'dan döndükten sonra, Irak hükümet güçleri ve Irak Ordusu ile birlikte Barzani önderliğindeki devrime karşı savaşmıştı biliyor... Bu sorun Kuzey Kürdistanlı siyasi güçler açısından da önemli bir konu idi. Hatta siyasi güçler buna göre ikiye ayrıldı. Siyasi güçlerin bir bölümü Sizin liderliğinizdeki Politbüro için, "Onlar hükümete hizmet ediyorlar. Haindirler" diyor, diğer bir bölümü ise, "Onlar hain değil. Barzani anti-demokrat, onlara saldırıyor, faaliyetlerine müsaade etmiyor, onlar da kendilerini savunuyorlar" diyor. Bu iki farklı yaklaşım arasında düşmanlık da gelişti, bu durum 75 yenilgisine kadar devam etti.

Şemdinli olayı, nerdeyse Kuzey Kürdistanlı güçler arasında çatışmaya neden olacaktı... Şemdinli olayından sonra yine bir kaç grup Yekiti'den yana bir kaç grup da Geçici Komite'den yana tavır takıldı. Artık siyasi güçler birbirlerini "Celali", "Barzani" diye adlandırıyordu...

Bunca yıl sonra da kamuoyunun kanaati; Sizin ve Celal Talabani'nin liderliğindeki Politbüro'nun hükümetle birlikte devrime karşı savaştığı yönündedir. Siz gerçekten hükümet güçleri ile birlikte devrime karşı savaştınız mı?

□□ Daha önce de belirttiğim gibi, hiçbir zaman Molla Mustafa'ya karşı savaş başlatmadık. Ve yine biz hiçbir zaman hükümeti, hükümet güçlerini savunmak veya korumak amacıyla savaşmadık. Demin söylediğim gibi, onlar gelip bize saldırıyorlar, aynı yerde hükümet güçleri olmasına rağmen onlara dokunuyorlardı.

□ Siz, 'Ben İran'dan döndüğümde, arkadaşlarımızın hükümetle çok yakın ilişkiler içinde olduklarını gördüm' dediniz...

□□ Evet hükümete oldukça yakındılar. Arzedeyim; ben o dönemde Parti Sekreteri olarak, bugün de bir insan olarak o durumun gönlümce olmadığını iddia edersem, olmaz. Çünkü geldim gördüm, razı olmasaydım değiştirmeye çalışırdım, oysa hiç bir şey değişmedi. Ancak ben eminim ki, ben orada, ülkede olsaydım o zaman da, 1964'te de durum öyle olmazdı... Molla Mustafa'nın bana güvenmediğini yüzde yüz bilmeme rağmen, bunu diyorum. Molla Mustafa hiç bir zaman bana karşı güven besleyemedi. Benim başka şeyler peşinde olmadığuma inanmadı...

O dönemde sürekli olarak biz Molla Mustafa ile anlaşma yollarını aradık. Benim sürekli uğraşlarım vardı... Şimdi, 1966'da yayınlanan "Bahoz" Dergisini size getirip gösterebilirim; o dergide yayınlanan bir yazımda, Molla Mustafa'dan kendi liderliğinde Kürdistanı bir cephe oluşturmasını, bizi de bir parti olarak cepheye kabul etmeye razı olması istiyorduk. Bizim bu yaklaşımımıza karşı Molla Mustafa; "olmaz" "yokolacaksınız" demenin ötesinde birşey yapmıyordu. Peki o zaman ne yapacaksınız? Hükümet ister iyi bir hükümet olmasın, isterse düşman bir hükümet olsun. Ancak benim büyük düşmanın canıma kastedendir. Beni öldürmek isteyendir... Bugün bana İran'la Irak'tan hangisini seçersin, veya Irak'la Türkiye'den hangisini seçersin denirse ve eğer ben de koleliği kabul ediyorsam; Türkiye'yi seçerim... Mülteciler olarak değil, köle olarak deseler Türkiye'yi seçerim. İran, bana karışmamak koşulu ile, Irak hükümetine karşı savaşmak için, sana yol açacağız, para vereceğiz, yardım edeceğiz, Irak'la savaşacağız; dersen ve ben kabul etmezsem, ben aptalım demektir...

Bizimle Molla Mustafa'nın ilişkilerinin düzelmesi için Kürdistan'da iyi niyetli girişimlerde bulunan insanların az olduğu-

nu söyleyemem. Birçok kişi ilişkilerimizin düzelmesi için uğraştı. Ama hiçbirini başaramadı. Molla Mustafa hiçbir girişimi kabul etmedi...

□ Molla Mustafa ile ilişkilerinizin düzelmesi için dostlarınız, Avrupalı komünist, sosyaldemokrat, muhafazakar partiler, bölge devletleri, örneğin; İran, Suriye veya Cemal Abdunasır hiç uğraşmadılar mı?

□□ Bizim büyük hatamız vardı... Anlatıp anlatmadığımı bilemiyorum, eğer anlatmışsam da tekrarlamakta fayda var; Parti Politbüro'su ve Merkez Komitesi olarak, bize düşmanlık güdenlerin bazı laflarını Molla Mustafa'ya, ona düşmanlık güdenlerin de onun laflarını bize aktararak çelişki yaratıklarını hiçbir zaman aklımıza getirmedi... Aynı şekilde bizim bazı yersiz davranışlarımızın, veya onların yersiz davranışlarının çelişki yarattığını düşünemedik...

Ne yazık ki sonradan ortaya çıktığı gibi, sadece bunlar değil, bunların tümü de olmakla beraber daha ilginç olanları da vardı. Dediğim gibi gazeteci Dana Adam Smith kendisi ile görüşüyor... Ayrıca Kürtlerin stratejik dostları olduğuna inanmıyorum... Büyük devletler de dahil bölge devletlerinin tümü bizim ilişkilerimizin kötüleşmesinde farklı ölçülerde de rol oynamıştır. Çünkü bunların Kürt güçlerinin birlik olmasında ne yakın ne de uzun vadeli hiçbir çıkarları yoktur. Kürtlerin gerek bir parçada, gerekse Kürdistan genelinde tek ve birleşik bir güç oluşturmasını istemezler...

Biz kendi aklımızı kullanmasını, tecrübelerimizden dersler çıkarmasını öğrenmeliyiz. Onların yardımlarından çok, onlara güvenmekten çok, kendimize güvenmeli ve aklımızı kullanmalıyız. Herşeyden önemlisi 200 yıllık yakın geçmişimizden dersler çıkarıp, bugün uygulamalıyız. Kürtler bölge haritasını değiştirecek bir faktördür. Bölge haritasının değişmesi de bu dünyanın bir sorunu değil. Büyük Kürdistan kurulsun İran, Suriye, Irak, Türkiye zarar eder. Bütün Arapların zararına olur... Kısacası kendimize güvenmesini, kendi acı tecrübelerimizden dersler çıkarıp, günümüze uygulamasını öğrenmek zorundayız...

□ Sayın İbrahim Ahmed 1966-70 sorunu 20-25 yıl önceki bir sorundu, geçti gitti, 90'lı yıllara varacak. Diyelim ki bugün tekrar 64-70 arasında yaşanan sorunlara benzer sorunlar çıktı, bugünkü koşullarda değerlendirirseniz, Politbüro'nun hükümete yakın tavrını nasıl değerlendirirsiniz? Yani bugünkü tecrübelerinizle Irak Kürdistanı'nda 64 olayına benzer bir gelişme iki Kürdistan'lı güç arasında meydana gelirse ve onlardan birisi hükümetle yanaşsın bugün nasıl değerlendirirsiniz?

□□ Bugün durum oldukça farklıdır.

□ Sorumdaki amaç; bugünkü düşüncelerinizle, görüşlerinizle olayı değerlendirmenizi öğrenmek.

□□ Yani bugün olaya bakarsam, bugün ne yapmam gerekir, değil.

□ Evet bugün olaya nasıl bakıyorsunuz? □□ Ben o zaman da, bugün de değil % yüz, % 60 bile o tavrımdan razı değildim. Ama hiç bir çaremiz yoktu.

□ Başka bir yol yok muydu?

□□ Kesinlikle.. 1964 Nisan'ında Mawet Konferansını yaptığımızda, bir konuşma yapıp iki taşın arasına düşmememiz gerektiğini söyledim. Biz Molla Mustafa ile anlaşabilmek için her yolu denedik...

□ Bu çelişkiler yaşandıktan sonra siz 1970'te Molla Mustafa ile nasıl anlaştınız?

□□ Bu başka bir tecrübedir. 1969 yılında Saddam, Ahmed Hasan Bekir gibi ilişki içinde olduğumuz üst düzey BAAS ve hü-

kümet yöneticileri ile görüştim. Onlar, bana, Sovyetler'den Dünya Barış Hareketi temsilcilerinin Irak'a geldiğini, güya barışa hizmet edenlere barış madalyası vermek istediklerini söylediler. Yanılmıyordum Aziz Şerif de onlarla birlikteydi. Hükümet yetkilileri, "Bu heyet Molla Mustafa'ya yanına gitmek istiyor. Yani bu Barış Heyeti Irak'la Kürtler arasındaki savaşı durdurmak istiyor siz ne diyorsunuz?" diye sordular. Biz kendi arkadaşlarımızla bir toplantı yaptık. Geçmişte yaşadığımız deneylerden bildiğimiz için, biz "evet" de desek, "hayır" da desek yapılmak istenen şey yine yapılacaktı. Bunun için biz "Bu anlaşma bizim hesabımıza yapılmamalıdır. Bize özgürlüğümüzü verin, ne yapacağımızı kendimiz seçelim. Onunla anlaşıp gelip bize saldırmayın" demeyi kararlaştırdık. Hükümet yetkililerine sadece bunu söyledik.

Barış Hareketi Heyeti Molla Mustafa'ya yanına gitti. O dönemler ben ağır bir hastalığa yakalandım. Doktorlar kanserden kuşkulanyorlardı. Tedavi için Avrupa'ya gitmek üzere pasaport istedim. O dönemler BAAS hükümetinin de Molla Mustafa'ya Bağdat'a getirmeye çalıştığını duydum. Yine bize sordular. Biz, "Anlaşırsanız çok iyi olur, ancak bir sorun var; Siz Kürt milletine bir hak verecek misiniz?" diye sordum. "Evet; ancak hesaplı" dediler. Ben, nasıl hesaplı? Hak olarak mı vereceksiniz, yoksa bir şeyin karşılığı olarak mı, diye sordum. Onlar "hesaplı" yız dediler. Böylece bizimle hükümetin dostluğunun niteliği de ortaya çıkmış oldu. Biz çaresiz dost iddik. Biz hükümetle sanıldığı gibi öyle pek iyi ilişkiler içinde değildik.

Kerkük'te polis gidip arkadaşlarımıza işkence yapıyor, bizzimkiler de caddede ortasında polisi vuruyorlar. İçişleri Bakanı bana telefon açıp, "Siz bizim yanımızda, 'dostumuz' sunuz böyle yapıyorsunuz, polis öldürüyorsunuz. Ya Molla Mustafa barışı ulaşırsa bize neler yapar?" diye sorup, sitem ediyordu. Biz hain değildik. Ças değildik. Kendimizi savunmak için hükümetin yanında iddik. Biz hükümetin Kürtlere karşı, Kürtlerin çıkarına karşı olan hiç bir isteğini kabul etmemişizdir... O dönemde alınan hakların çoğu da henüz Molla Mustafa ile görüşmelerin olmadığı, bizimle olduğu dönemlerde elde edildi. Süleymaniye Üniversitesi kuruldu. Newroz'un resmi bayram günü olarak kabulü, Kürt Kültür Merkezlerinin kuruluşu gibi şeylerin tümü Molla Mustafa ile anlaşmadan önce elde edilmişti. Biz, bütün bunlardan sonra, bizim bu hakların elde edilmesinde katkımızın olduğu söylenmelidir. O adam size ne yapmış? Şimdi gelin başka bir şey yapın. Ne öneriyorsanız Molla Mustafa ile görüşmelerin sonucu BAAS Partisi olarak Kürtlere vereceğinizi açıklayın. Kürtlerin hakkıdır deyin, Kürt milletini de yanınıza çekin. Bizim yanıma çekin, biz güçlenip, Molla Mustafa'nın yerini tutalım demiyoruz. Ancak, neden Molla Mustafa'ya daha da güçlendiriyorsunuz? Bunda bizim bir kazancımız yoktur. Molla Mustafa ile anlaşmadığımız süreçte, dost olmadığımız sürece bu kuvvet bizim aleyhimizeydi. Bundan dolayı, parti olarak, güç olarak, bireyler olarak bizim kendi varlığımızı savunmamız gerekir, biz bunu yararlı görüyoruz... Sonuçta, ille de bize bir takım haklar verilmesi de o kadar önemli değil. Önemli olan savaşın durması ve anlaşmanın sağlanmasıdır, dedik...

Ben rahatsızlığımdan dolayı Londra'ya geldim... Tabii o süreçte BAAS'çıların işleri düştüğü zaman kurdukları ilişkilerle, işlerine gelmediği zamanki tavırlarını da gördük... En küçük örnek, benim pasaportumun üzerinde ta bugüne kadar iki isim bulunmaktadır. Irak'ta pasaportlara üç isim yazılır. Örneğin; Teyfik Hasan Ali. Benimki; İbrahim Ahmed diye iki isim var. Çünkü zamanında bana pasaport

çıkarılması emrini veren Cumhurbaşkanı idi. telefon açıp "İbrahim Ahmed için pasaport yapın" demiş. İsmimin üzerinde durmadan, Cumhurbaşkanı dediği gibi "İbrahim Ahmed" olarak yazmışlar. Bu, bütün İbrahim Ahmed'leri perişan etmişti... Geçenlerde Iraklı birisi ile karşılaştım, adam, "Sen benim kayınpederimin başına bela açtın" dedi. Neden diye sordum, "Benim kayınpederimin ismi İbrahim Ahmed'tir. Irak'tan yurtdışına seyahatin serbest olduğu dönemde yurtdışına çıkmak istiyordun, isminin İbrahim Ahmed olmasından dolayı tutuklu-yorlar, 24 saat soruşturmayla alıyordun" dedi. İşte İbrahim Ahmed isminde kimi görüyorlarsa soruşturmayla alıyordun. Bu hükümetin riyakarlığını gösteriyor.

Neyse ben buraya geldim doktora gittim. Hükümetin hesabı üzerine gelmişim. Saddam Hüseyin kendi eliyle pasaport ve 3 bin Paund para getirdi. "İnşallah sağlığınız kavuşursunuz" diye bana verdi... Burada da elçilik ilk önce otelde yer ayırdı, sonradan bana bir ev kiradıldılar. O evde kaldım. O dönemler Irak Şiilerinden ünlü bir isim olan Muhsin Hekim'de benimle aynı otelde kalıyordu.

Bazen ben, Irak Elçisi'yle görüşmeye elçiliğe gidiyordum. Bazen de Elçi beni otelde ziyaret ediyordu. Elçi hükümetle Molla Mustafa arasında görüşmelerin olduğunu söyledi. Detaylarından bahsetti. Bu görüşmeler 11 mart 1970 anlaşması ile sonuçlandı.

Burada ilginç bir nokta var: İran hükümeti Molla Mustafa'nın Irak'la görüşmesinden, anlaşmasından rahatsızdı. Daha önce tanıdığım, Molla Mustafa ile bizim aramızda gidip gelen, aracılık yapan eski SAVAK elemanı bir İranlı vardı... Bu adam Londra'ya geldi. Nereden, nasıl öğrenmişse gelip beni buldu. Beni demin bahsettiğim İranlı Şii lider vasıtasıyla bul-

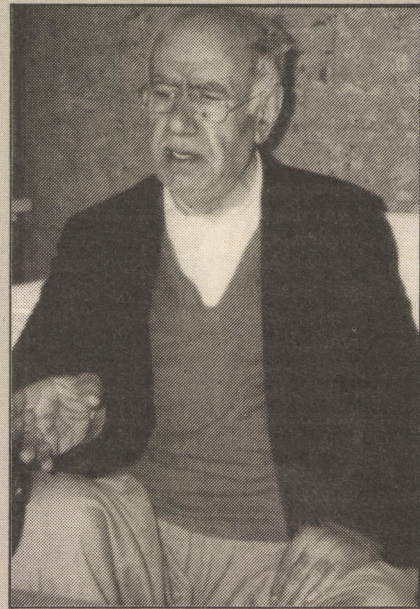
İ. Ahmed; "Molla Mustafa hiçbir zaman bana karşı güven besleyemedi"

duğunu tahmin ediyordum. Çünkü İranlılar onun ziyaretine gelip gidiyorlar, ona çok saygı gösteriyorlardı. O adamın benim yerimi bilmesi demek, İran elçiliğinin de bilmesi demekti. Neyse, adam bana telefon açtı. Telefon açtığımda beni nasıl bulduğuna şaşım. Kendisini kimin gönderdiğini sordum. Şah'ın gönderdiğini söyledim. Hayırdır inşallah dedim, nedir ne var? "O adam kötü çıktı" söylerdi, böyledir "Şah kendisine kızgındır" diye Molla Mustafa'nın aleyhinde atıp tuttu. "Molla Mustafa Irak Hükümeti ile anlaşmak üzeredir" dedi. "Biz yanlış yaptık, partinin Molla'dan daha iyi olduğunu anladık..." gibi şeyler söyledi. Ben de "Neyse zamanında Molla'nın iyi olduğunu sanıyordunuz, şimdi partinin iyi olduğunu anladınız, inşallah bir dahaki sefere başka bir şey sanırsınız" dedim. "Herşeyden önce, hele bir saatini, kalemini kontrol et, içinde ses alacak bir şeyler olmasın!" diye sordum. "Korkma" dedi. "Böyle konuşmaya başlarsan, ben yapamam, ben o kadar ucuz değilim. Senin adımı bile kayıtlı edemem... Ben 'Şah böyle söylüyor' diyemem. Senin de dediğin gibi bir daha görüş değiştirirse olmaz. Sırf Şah'ın durumundan dolayı da olsa ben görüşmemizi kayıtlı edemem" dedi.

Uzun uzadıya konuştuk. Sonunda, bir temsilcimizi Tahran'a gönderebileceğimizi, Şah'ın bize yardım etmeye hazır olduğunu, Molla Mustafa'ya yapılan yardımların ayısının bize yapılacağını söyledim.

Devam edecek

• Hejar'ın anıları •

□ Politikacı, şair, yazar ve M. Mustafa Barzani'nin mücahede arkadaşı Hejar Mukriyani'nin anıları yakında Kürdistan Press'te □

• Komela'nın kuruluşu
• Mehabad Kürt Cumhuriyeti
• Barzani — İbrahim Ahmed anlaşmazlığı...

□□□ Nusaybin Cizre direnişlerinin Kürdistan'ın diğer il ve ilçelerinde değişik biçimlerde sürdüğü dönemde bir değerlendirme broşürü yayınlayan Rızgari, bu değerlendirme içinde tüm anti-sömürgeci güçleri ortak saldırı karşısında ortak tavır almaya çağırdı. Tevger ise konuya ilişkin olarak, örgütsel birlik platformlarının oluşturulması talebini ileri sürdü. PKK ise,

Serxwebûn'un 19 nolu özel sayısında yayınlanan imzasız bir yazıda, birlik çağrılarının *alçakca bir manevra* olduğunu yazdı. Rızgari'nin mücadele birliği çağrısının siyasi sonuçları kamu oyuna açıklanmadığı için ANK muhabirleri, birlik çarısı ve sonuçları üzerine Rızgari polit-büro sözcüsü ile bir görüşme yaptılar. Görüşme notlarını aynen yayınlıyoruz.

KÜRDİSTAN KURTULUŞ PARTİSİ (Rızgari) Polit-Büro Sözcüsü:

“Tek Bir Taarruz Cephesi!”

İstanbul • ANK

□ Somut birkaç konuda partinizin görüşlerini almak istiyoruz. Sizin de bildiğiniz gibi, son dönemlerde gerek Kürdistan'ın diğer parçalarında ve gerekse Kuzey Kürdistan'da bir takım birlik ve cephe çalışmaları oldu. Ancak son 15 yıldır Rızgari olarak her hangi bir birlik içinde görünmüyorsunuz. Bunun sebepleri nelerdir? □ Evet. Bu gözlemlerinizi doğrular. Son 15 yıldır oluşturulan birlik'ler içerisinde Rızgari olarak yokuz. Bu durum bazı siyasal grupların Kürdistan kitlesi üzerinde “Rızgari, birliklerden yana değildir” yollu propaganda yapmalarını sağlamıştır. Bu propaganda bilinçli olarak sürdürülmüş ve sürdürülmektedir. Oysa, durum hiç de öyle değildir. Bu konuda görüşlerimizi kısa da olsa bu aşamada açıklamak yararlı olacaktır.

Biliyorsunuz, Rızgari siyasal bir hareket olarak ortaya çıkışından beri *bağımsızlıkçı*, yani, dünya'daki kamplaşmalara yandaş olmayan ve *Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi* (KUKM)'ni ve onun iradesini başka güçlerin ya da devletlerin iradelerine bağlı tutmayan bir siyaset izlemiştir. Bu siyasetini pazarlık konusu yapmamıştır. İdeoloji ve siyasetini de, bu anlayış ve bu temel üzerine oturtmuş ve yükseltmiştir. Bu siyasetinde de büyük oranda başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Hayat bir çok konuda Rızgari'yi doğrulamıştır. Örneğin Rızgari, Bütün Kürdistan'a bağımsızlıkçı bir ideoloji yerleştirmiştir. Artık bu ideolojiyi Kürdistan'dan söküp atmak mümkün olmayacaktır. Bunun gibi bir özelliğimiz de, yalnız kendimiz için bir ideoloji üretmek değil, bütün Kürdistanlılara ait olan bir ideoloji üretmiş olmamızdır. Böyle bir ideolojiyi çok zor koşullar altında önce bir tez olarak ileri sürdük, maddi hayatın koşulları içinde doğruluyarak somut bir senteze ulaştırdık. Kemalizm, sosyal şövenizm, Kürdistan'ın sömürge oluşunun teorik tezleri, Kürdistan için bağımsız seçim siyaseti, demokratik kitle örgütleri siyaseti, oportizmin Kürdistan'da teşhiri vb. gibi birçok stratejik sorunlarımıza cevap verdik. Kürdistan'daki bütün siyasal gruplara maddi hayat içinde ideolojik kaynaklık görevimizi yerine getirdik. Mücadelenin geleneksel yapısını kırdık, ona siyasal bir perspektif kazandırdık. Bu çalışmalar yapılırken, bir yandan sömürgecilerin, diğer yandan Türkiye ve Kürdistan'daki siyasal güçlerin saldırı odağı olduk. Bir yanda sağ sapma çizgisine sokulurken, diğer yanda onun tam tersi bir sol sapma içinde gösterildik. Kürdistan devrimi için önemli bir güvence olabilecek sağlam kadrolarımıza rağmen, siyasal hareketler bizimle aralarına her zaman bir mesafe koymaya özen gösterdiler.

Bu kısa açıklamayı yaptıktan sonra sorunuza

gelirsek; biz Rızgari olarak çıkışımızdan bu yana Kürdistan sorunu'nu ciddiyetle ele alarak her aşamada birlik sorununu tartıştık. Bunu neden tartıştık? Çünkü, Kürdistan sorunu çok karmaşık bir sorundu, grup çıkarları öne sürülerek Kürdistan'ın bağımsızlığının ve Kürt ulusu'nun özgürlüğü'nün gerçekleştirileceğine inanmıyorduk. Hala da inanmıyoruz. Yani, Kürdistan'daki siyasal hareketleri *KUKM*'nin dışında görmüyorduk. Yaklaşımımız buydu. Bugün de parti programımızın 5. bölümünde 11 ve 12 nolu başlıklar altında *KUKC* ve ittifaklar sorunu ile ilgili görüşlerimizi açık biçimde bulabilirsiniz. Gerek Kürdistanlı bir cephe ve gerekse egemen ulus solu ve demokratları ile birlik ve ittifakların önemi bizim için hiç bir zaman gündemden düşmüş değildir. Programımızın en önemli kısmı da, partimizin yurtsever, demokrat ve sosyalistlerden oluşan geniş bir yelpazedeki ulusal kurtuluş perspektifidir.

Ayrıca, egemen ulus demokratları ve sosyalistlerinin de ön koşulsuz *KUKM*'ni desteklemeleri zorunluluğunu vurguladık. Onları Kürdistan sorunu'nda eğitmeye büyük çaba gösterdik. Yer yer güç birlikleri oluşturduk. Gerek Kürdistan'da ve gerekse Türk “*Sosyalist*” hareketi içerisindeki yanlış eğilimlere eleştirci olduk. Bu eleştirimize de şiddetle karşı çıktılar. Örneğin; zamanın CHP'ni tarihsel süreç ve Kürdistan hareketi karşısındaki yeri bakımından irdeledik ve onu sömürgeci Türk burjuva partileri içinde gördüğümüzü açıkladık. İlk tepki Türk solu'ndan geldi ve ardından Kürt solu da bizi protesto etti. “*Türkes'in, MSP'nin savunuculuğunu*” yapmakla suçlandık. Neyse, bunları geçelim.

1979 yılında sıkıyönetimin gelmesi ile birlikte Kürdistan'daki siyasal güçlerin birlik yapmaları gereğini, bir *deklarasyon ve protokol* ile geniş bir gerekçeye dayanarak tüm Kürdistanlı siyasal güçlere sunduk. Ve birliğe çağırdık. Uzun çalışmalara katıldık. Hazırlanan protokolü imzalamaktan çekinen gruplar “*Rızgari'ye yazılı belge veremeyeceklerini*” açıkladılar. Hemen ardından *UDG* denen “*Ulusal Demokratik Güç Birliği*” kurulduğunu öğrendik. Bu güç birliği'ne *KUK*, *DDKD* ve *Özgürlük Yolu* katılmışlardı. Ve özellikle belirteyim, çalışmalar gizli sürdürülmüş, bize haber verilmemişti. Aramızda tartışma konusu olan deklarasyon ve protokol metninin benzeri bir metin ise, o sırada İzmir'de yayınlanan “*Özgürlük Gazetesi*”nde başyazı olarak çıktı. Bu siyasetlerin bizimle alıp veremeyecekleri ne vardı? Rızgari'yi dışarda tutarak birlik yapmanın nedeni neydi? Gerçekesi neydi? Bizim sürdürdüğümüz ve üzerinde ısrar ettiğimiz birlik çalışması gürültü patırtı arasında kayboldu gitti. Kurulan *UDG* ise, aynı döneme denk düşen ve başını T'K'P'nin çektiği *UDC*'nin de bir taklidi idi. Herhangi bir varlık göstermeden yok olup gitti. Kurucuları 12 Eylül'den sonra yurtdışında birbirlerini suçladılar.

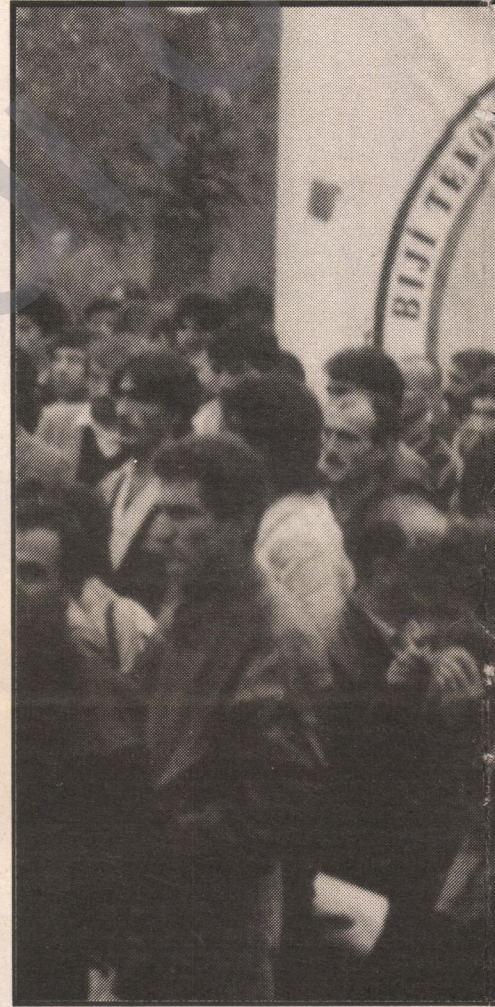
İlk birlik çalışmamız böyle sonuçlandı. Kasım 1979'da yayın organımızda (Rızgari/9) sözü

edilen deklarasyon ve protokol metnini yayınlamıştık. İsterseniz bunu yayınlamanız için size verebiliriz. Yayınlamanızı da istiyorum, çünkü Rızgari'nin neden birliklerin içinde “*olmadığı*” daha iyi anlaşılabilir olacaktır.

Bu arada sıkıyönetimin tehlikelerini çok iyi sezindiğimiz için, 1979 yılının sonlarına doğru Türk solu'ndan bazı gruplara da ittifak önerisinde bulunmuştuk. (...) Gerekçelerimiz de gayet açıktı. Önümüzdeki süreçte Türkiye'deki devrimci hareket ile Kürdistan devrimci hareketini ciddi ve büyük tehlikeler beklemekteydi. Örneğin *DEV-YOL* ve *KURTULUŞ*'un varolan programlarını yeniden gözden geçirmelerini özellikle Kürdistan'a bakışlarından geri adım atmalarını önermiştik. Aramızda bazı görüşmeler ve tartışmalar da başlamıştı. Birbirleriyle ciddi cepheleştirmelerini de sunmuştu. Ancak, bu da sonuçsuz kalmıştı. Daha sonraki dönemlerde bu siyasal grupların bazı lider kadroları o günkü önerimizin önemini yıkım kapıya dayandıktan sonra kavradıklarını açıklayabildiler. Hatırlıyorsunuz, 12 Eylül ile birlikte bu örgüt yapıları çok kısa zamanda (polis bile tahmininden daha kolay) tuzla buz oldu. Büyük bir yenilgi yaşandı. Bu Kürdistan için de aynı sonuçları getirmişti. Kürdistan hareketinin siyasal kadrolarının büyük bölümü cezaevlerine girerken, diğer bir kısmı da yurt dışına çıkıp, şimdi gözlerimizin önünde duran hazin bir mültecilik yaşamına başladılar.

Bizim cezaevlerinde de birlik çalışmalarımız devam etti. Cezaevleri akıl almaz bir saldırı ve işkence altına alınmıştı. Baskı ve terörü birleşerek aşabilirdik. Cezaevlerinde en azından ortak bir yaşam gerekiyordu. Bunun için hareketimiz, diğer hareketlere komün önerileri sundu. Bunun zorunluluğunu açıkladı. Bu yoldaki çalışmaların en önemlisi Diyarbakir'de nicel olarak fazla unsuru bulunan *PKK* ile birlik yapmaktı. Herkesin geri kaçtığı ve hiç kimsenin birlikte olmak istemediği *PKK* ile özellikle 83/5 Eylül ve 84 Ocak Direnişleri'nde birlikte hareket etme olanağı yaratılabildi. *PKK*'ye karşı tavır almak isteyen 7 grup büyük çabalarla ikna edildi... Hareketimiz, Ocak 84 Direnişi'nden sonra koşullarda Ortak Yönetim için öneri yaptı ve program sundu.

Ancak hiç bir grup *PKK* ile yanyana gelmeyi düşünmüyordu ve kuşkuyla şu ya da bu biçimde belirtiyorlardı. Rızgari ise *PKK* ile ortak yaşam sağlanmadan cezaevinde birlikte hareket edilemeyeceğini belirtti. Bu görüşte diretti ve sonunda grupları ikna etmeyi başardı. *PKK* zaten bu işe baştan onay vermiş ve daha hücrelerden dağıtım başladığı zaman ileri gelenleri tarafından koşullara giden unsurlarına talimat verilmişti. Bu talimatlarda, her şartta Rızgari'ci arkadaşların uygulamalarının desteklenmesini söylemişti. Bunun üzerine ilk defa 34. koşu çok sayıda grup ve bunların lider kadroları bir araya geldiği zaman, *PKK*'nin de isteği ile ortak bir yönetim oluşturuldu. Sistemli olarak koşu düzenlendi. İlerde meydana gelecek baskılara karşı gerekli önlemlerin alınabilmesi için so-

“Daha ileriye sıçramak için örgütlü olarak geri çekil”

mut ilkeler saptandı. Yönetim kurallara bağlandı. Bu konuda Rızgari'nin yayınlamaya devam ettiği Hapishane Raporu'nun 3. cildinde geniş değerlendirme ve açıklamalar bulabilirsiniz. 34. koşuun mevcudu yaklaşık 200 kişiydi. Kısa zamanda buradaki uygulama bütün koşullara yayıldı ve ardından 500'e yakın unsur 34. koşu gelmek için başvurdu. Daha fazla unsurun alınması mümkün değildi. İdare bu gelişme karşısında burayı dağıtmayı planlıyordu. Başta *PKK* olmak üzere bazı gruplar da meydana gelen durumlardan grup çıkarları nedeniyle ve kişisel liberalizm olguları ile rahatsız olmaya başladılar. *PKK* cezaevindeki kaybettiği iktidarını yeniden ele almanın çabası içindeydi. Diğer grupların rekabet anlayışlarını çok iyi kullanarak harekete geçti.

Ö. Yolu, *DDKD*, *TİP* (tek kişi idi), *T'K'P* ve *Ala Rızgari*'den bağımsızlaşmış bazı unsurlardan oluşan grupların liberal yanları ve konulmuş kurallara uymamaları onları biraraya getirdi.

TKEP, *Kurtuluş*, *KUK*, *Ala Rızgari*'den bağımsızlaşan bazı unsurlar ile *PKK*'nin koşuistaki unsurlarının yarıya yakın bölümü ise, varolan ilkelere devamı ile yönetimi desteklediler. Buna rağmen ortak yönetim çöktü. İdare de koşu parçaladı ve cezaevindeki ortaklık büyük bir direnişten sonra dağıtıldı. Böylece cezaevi kendiliğinden bir yapıya sokulmuş oldu.

“Biz Bağımsız Birleşik ve Demokratik Kürdistan'dan yana genel stratejik eğilimimizi koruyoruz. Bu aynı zamanda Kürdistan Komünist Hareketi'nin asgari hedeflerine de denk düşmektedir.”

“önderliğinde” götürme hastalığına tutulduğu için, sağa sola kıvrıttı. “Proleterlerin Birliği” olup çıktı. Böylece daha birlik çalışmalarımız sürerken yayın organında yıllar önceki bayat suçlamaları gevelemeye başladı. Neyse, adımı ettiğim birlik çalışması program ve tüzüğün taraflarca imzalanması ile sonuçlandı. Son toplantıda, Güney Kürdistan'daki kurtarılmış bölgede kamuoyuna açıklama yapılacak üzere karara varıldı. Ortak bir açıklama metni de hazırlanıp imzalandı. Sonuç protokolünde her kuruluşun iki asli ve bir yedek üye ile bilinen tarihte, saptanmış yerde bulunmaları öngörülüyordu. Tüzüğe göre oluşturulması gerekli KONSEY burada oluşturulacak ve açıklanacaktı. UKC ya da Birlik'in daha çok askeri amaçlı olması düşüncesi ile bazı eylemlerin planlanması ve böylece kamuoyuna açıklanması uygun görülüyordu. Ancak, yukarıda açıkladığımız gibi bu çalışma da tarafların “keyfi” ile son buldu. Şunu belirteyim, cephe ya da birlik çok esnek bir kuruluştur, bu konuda sabırlı olmak gerekiyor. En önemlisi de grup çıkarlarının tamamen ortadan kaldırılması gerekir. Bu çalışmalarla ilgili geniş döküman bulunmaktadır. Ayrıca, özel değerlendirmelerimiz de vardır. Partimiz son çağrısından sonra, Birlik konusundaki çalışmalarımızın genel bir sonucunu değerlendirme olarak kamuoyuna açıklayacaktır...

Özetle bu sorunuza kısaca verebileceğimiz cevap budur. Şunu da ekleyeyim, bu kadar somut ideolojik ve teorik çalışmalarımız ve pratik önerilerimiz karşısında bize “birliklerden yana değiller” demeleri çok anlamlıdır. Bunun arkasında daha başka nedenler de vardır.

Kadrolarımız bu konuda çok duyarlıdır. O dönemde TEVGER dediğimiz cephe çalışmaları da vardı. Sanırım 8 örgüt katılmaktaydı. Siz neden TEVGER'e katılmadınız?

Bu konuya girmeden önce şunu belirteyim. Tevgeri oluşturan temel örgütler daha önce de Hekari ve Sol Birlik denemeleri yaptılar. Bunlardan Hekari kurulduğu gibi göçüp gitti. T'K'P güdümlü Sol Birlik ise, gerekçesiz ortadan kaldırıldı. Aslında gerekçeliydi. Türkiye'ye yola çıkan TKP'nin böylesi bir birliğe ihtiyacı kalmamıştı. Ayrıca TKP bu gruplara “dirsek” göstermişti. Bizim üzerinde durduğumuz sorun, bu birliklerden de bizim dışlanmamız ve gerekçesini ise “Rızgari'nin birliklerden yana olmaması” olarak göstermeleridir. Oysa esas sorun, bu birliklerin amaç ve nitelikleri ve ayrıca ortadan kaldırıldıktan sonra yeniden aynı tür birliklerin neden kurulduğudur. Bu düzeye ilgili çok geniş tartışmak mümkündür. Ben bu belirlemeden sonra sorunuzun cevabına geçebilirim. Evet, bizim birlik çalışmalarımız sürdürüldüğü sırada adı sonradan Tevger olan çalışma da başlatıldı. Başlangıçta çağrı dahi yapılmamıştı. Daha sonra bize de çağrı yapıldı (!) ve toplantıya katıldık. Toplantıya gelmeyen 5 Kürdistanlı örgütün neden çağrılmadığını sorduk. Bu dönemde KUK iki parçalı bir yapı gösteriyordu. Yapılan açıklamada özellikle bizim birlik çalışmalarını sürdürdüğümüz KUK'un katılımını kabul edemeyeceklerini, toplantıya gelen diğer kanadın KUK grubunu temsil edebileceğini bildirdiler. KUK'un bu kanadı daha sonra dağıldı. KAWA ve PKK de yoktu. AR katılmamıştı. KİP yoktu. TSK bilgilendirme konusunda eleştiriydi. Katılmayan gruplarla ilgili Tevger toplantılarını organize eden PPKK, TKSP ve KUK-SE gibi örgütlerin ileri sürdükleri gerekçeler ve itirazların inanılır bir yanı olmadığı gibi, böylesi bir birlik çalışmasında olmaması gereken bir öncelik içinde olmaları da anlaşılır değildir. Prensip olarak bütün siyasi hareketlerin ön çalışmada yer almasını önerdik. Önerimiz reddedildi ve toplantıdan görüşlerimizi açıklayarak çekildik. Bu görüşler yalnız toplantıya bütün grupların katılımı değil, oluşturulan yapının muhtevası ve daha önceki birlik olguları ile değerlendirilmeleri de içeriyordu. Eğer bu toplantıya katılmaması istediğimiz diğer örgütler de katılabilirlerdi, istenilen radikal örgütlenme sağlanabilirdi o zaman sanıyorum ki, Tevger'in içinde şimdi bulunan bazı gruplar olmazlardı. Bu bir varsayımdır, ama böyle düşünüyoruz. O gün de düşüncemiz şuydu, birlik, Avrupalı bir birlik olacak ve oldu da. Bizim asıl katılmamızın nedeni budur. Tartışmalar devam etse ve katılıp katılmama konusunda gelebilseydik, onlara kuruluşun Avrupalı bir kuruluş olduğu ve cephe ve birlik'le ilgisinin bulunmadığını anlatabilirdik. Tevger'in daha başından alternatif bir program sunmayacağı ve kuruluşun salt bazı insanların kişisel kariyer yapmaları platformu olarak kalacağını belirledik. Bugün bu somut olarak ortadadır. Bize göre Tevger, KUKC filan değildir. Evet, tamı tamına Avrupalı bir örgüttür. Daha açık söylenecek, bir demektir. Sonu nereye varır bugünden kestirilemez, ancak, kısa sürede dağılacığı kesindir. Eğer bizden bütün yapımızı terkedip pılımlı pırtımlı toplayıp onlara katılmamız isteniyorsa, bu şartsız tercihsiz bir öneridir. Kabul edilemez. Elbette içinde olmak, direnmek, yanlışları teşhir ve ciddi platformların oluşmasını gerçekleştirmek gerekmektedir. Son dönemlerde artık Tevger kanyan bir yara olmaya başladı. Acaba “amacına mı ulaştı” dersiniz? pek belli değil. Ancak sonuçlarını hep birlikte göreceğiz. Yaptığı en önemli şey, yaratmaya çalıştığımız ve Kürdistan için gerekli düzeyin oluşmasını engellemek olmuştur. PKK olgusuna verilmiş önemli bir pırtımdır. Ve Türk solunun legalleşme ve ehlileşme eylemlerinin yan bir ürünü olarak durmaktadır. Eğer bunlar değilse, küçük bir gelişme kaydederse, hiç tereddüt etmeden ona katılırız. Çünkü bizim partimiz mücadelede bir amaç değildir, bir araç'tır.

Tevger, içindeki bir-iki grup ne zaman isterse o zaman ortadan kalkacaktır. Gereksesi de konulmayacaktır. Şimdiden Türkiye'deki legalist pervanenin köşesine takılmış durumdadır. Diğer tek tek kişilerle temsil edilen “örgüt”ler için ise sorun yoktur. Süper markete girip çıkmak kadar kolay olan böylesi yapılar bir başkasına gidebilirler, pek fazla kaybedecekleri şeyleri olmaz sanırım.

Nuseybin-Cizre olayları ile birlikte bir bildiri yayınladınız ve broşür olarak dağıttınız. Bu broşürünüzde kapsamlı bir takım sorunları tartıştığınızı gördük. Birliğe çağrı olarak kamuoyuna yansıyan bu bildirinin siyasi sonuçları neler oldu?

Bize göre KUKM kitleleşmeden başarıya ulaşma şansına sahip değildir. Nuseybin-Cizre olayları gösterdi ki, Kürdistan'daki siyasal örgütlenmeler kitle hareketinin çok çok gerisindedir. Kendilerini kitlelerin veya sınıfların yerine koyan hareketler bu olayları yönetip yönlendiremediler. Kürdistan'da bir bildiri yayınlayıp kitleleri belirli eylemlere çağırarak gibi kolay yollar seçildi. Fırsatlardan istifade etmek siyaset sayıldı. Oysa Kürdistan'da kitlelerin yönetilip yönlendirilmeye ihtiyaçları vardır. Dar grup anlayışları ile yükselen bu kitle hareketlerini provake etmemek gerekiyordu. Bu hareketlerin güçlenip gelişmesi zorunluydu. Buna zaman gerekiyordu. Devletin provakasyonlarına karşı duyarlı olunmak gerekiyordu. En azından dağılmışlığı toparlamak gerekiyordu. Yayınlanmış olduğumuz bildiri ve broşür bu mesajları içeren bir nitelikteydi. Nitekim görüldü ki, kitle eylemleri kalıcı sonuçlar bırakmadan sönüp gitti. Provake edildi. Anlamsızlaştırıldı. Bazı düzen partilerinin propaganda ve örgütlenme malzemesi haline getirildi.

Muhtevada Kürt düşmanı, Kemalist mantık taşıyan; görünürde ise, Kürt dostu olan bu partiler, Kürdistan'daki oy potansiyelini oluşturma ve buraya yerleşme hesapları yapmakta ve bu olayları amaçlarına ve çıkarlarına araç olarak seçmektedirler. Oysa, bu kitle eylemlerinin KUKM'nin kitle potansiyelleri haline gelmesi için kafaları yormak gerekiyor. Bu nedenle böyle bir açılım yaparak, kafaları toparlamaya çalıştık. Yalana dayalı bir siyaset izlemeye gerek yok... Tek başına bir örgütün KUKM'ni kucaklama şansı yoktur. Bunu ısrarla vurguluyoruz. Tek başına kucaklarım dersin ve bu konuda ısrar edersen, kişilik yapıp, grup çıkarlarını öne sürersen, elbette sonuç bu olacaktır. İşte, gözümüzün önünde olaylar cereyan etti. Sonra ne oldu? Şimdi “Ben yaptım sen yaptın” dedi koduları ile olayın yıldönümlerinde anma toplantıları ile “Yaşasın Nuseybin-Cizre Direnişimiz!” demekten başka sonucu olmayacaktır.

Biz bu bildirimizin ardından olaylar boyutlandığı zaman, bütün örgütlerin Genel Sekreterlerine birer çağrı yollayarak, kitle eylemleri içinde Mücadele Birlikliği yapılması gerektiğini önerdik ve bir geniş toplantı yapılarak alanda alınması gerekli ortak tedbirler üzerinde tartışmayı gerekli bulduğumuzu bildirdik. Buna yalnızca TSK olumlu cevap verdi. Diğer örgütlerin verdikleri cevaplar ise olumsuzdu. Örneğin Tevger; “Biz sizi Tevger'e çağırarak, cevabınızı bekliyoruz” diyor. Biz Tevger'le ilgili cevabımızı açıklamıştık, ama o Cephe olduğunu bizim de ona gidip katılmamız istiyor.

DEVAMI SAYFA 23'DE

“...nek devrimci bir taktik, kuşatılmış bir alanda genç militanları militarizme kurban etmek ise kör bir politikadır!”

Yurt dışında da, gerek Türk solu ve gerekse Kürt solundan olanlarla arkadaşlarımız birlik ve ittifak çalışmalarını devam ettirdiler. Bunun gereğini her vesile ile gündeme getirdiler. Eski den kalma grup çatışmaları ve çelişkilerini bir yana bırakarak Militarist Bürokratik Cunta'ya karşı ortak platformları desteklediler ve bunların içinde yer aldılar. Ne yazık ki sersemlemesi geçen ve mücadelede devamlı patron olmaya heveslenen siyasal grupların ideolojik dayatmaları başlayınca, arkadaşlarımız 12 Eylül platformlarından çekildiler, çekilme gerekçelerini *Ayrı Dur Ortak Vur* adlı kitapçıkla kamuoyuna açıkladılar.

Hareketimizin partileşmesi ile birlikte, 1987 yılında iki yanlı sürdürülen çalışmalar önce TKP-ML ile başlatıldı. Ardından ise, KUK ve KAWA ile KUKC çalışmalarına girdik. Her iki çalışmanın da sonuçlanması halinde doğal ittifakçı olacaklarını görüşme halinde olduğumuz örgütlere bildirdik. Hatta aramızdaki protokollere de bu aynen böyle geçti.

TKP-ML ile ilişkilerimiz sonuçlandı ve aramızdaki ittifak bir protokole bağlandı. İşlerliğe sokulabilmesi için başka bir toplantının yapılması kararlaştırıldı ve gündemi de saptandı. Ancak, 1988 yılında TKP-ML Konferansı sonrası MK kararı ile ve tek taraflı olarak bu işbirliğinin dondurulduğu sözlü olarak bize iletildi. Daha sonra ise gerekçesinin yazılı olarak açık-

lanacağı iletildi. Halen bir cevap almış değiliz. Bu süreçten sonra, bir cevap gelebileceğini de sanmıyorum. Çünkü bu işbirliğini neden dondurdularını açıklamak istememektedirler. İç çelişmeleri vardır. Şu anda üç parçaya ayrılmış olarak süreçlerine devam etmektedirler. Bizimle protokol imzalayan grup ise tasfiye edilmiştir.

TEVGER'de birleşen gruplar dışındaki örgütler olarak gördüğümüz KUK ve KAWA ile sürdürdüğümüz Cephe ve Birlik çalışmalarımız da tüzük ve programla bir sonuca bağlandıktan sonra, kamuoyuna açıklama yapılacağı bir aşamada durdu. KUK'un eski ilişkide olduğu grupla birleşip T-KDP olmasından sonra bize Birlik'in dondurulması önerisi getirildi. KAWA'nın ise, kendi iç sorunları ve kendi içinde birlik çalışmaları nedeni ile önemsemeyiz görüldüğü ve daha sonra “Proleterlerin Birliği” çıkışı ile işleme hale getirdiği çalışmamız böylece durdu.

KUK ve KAWA ile önce UKC önerimiz tartışılmış, sunduğumuz taslak metinler karar altına alınarak, KAWA'nın önerisi ile Cephe, Birlik'e dönüştürülerek, kurulacak yapının adı Kürdistan Ulusal Kurtuluş Birliği olmuştur. Birlik, Cephe için bir ön çalışma olarak kabul edilmişti. Ama, KAWA kendisini proletarya partisi yerine koyarak, bu birlik ile bizim gibi “milliyetçi” ya da yurtsever grupları kendi

PARİS KÜRT ENSTİTÜ'SÜNÜ VAKIFLAŞTIRMA ÇABALARI VE Kürt Sorununun Uluslararası Diplomatik Boyutları

Geçtiğimiz günlerde Kürt Enstitüsü adına "Entitüden haberler Özel sayı Nisan 1990" başlıklı Türkçe bir haber bülteni yayımlandı. Bu bülten, Kurmancî dergisinin 6. sayısında da olduğu gibi, Kürt yurtseverlerini, Kürt Enstitüsü'nün vakıflaşmasına maddi katkıda bulunmaya çağırıyor. Matematikçi ve fizikçilerin Kürt tarihçisi olmaya soyundukları; Kürt kökenli olmayan göçmenlerin dahi mülteci statüsü alabilmek için kendilerine Kürt dedikleri, kısacası Kürtlerle ilgilenmenin ekme ve kariyer kapısı açtığı günümüz Avrupa'sında Kürt yurtseverlerine yönelik böyle bir çağrı şaşırtıcı değil elbette. Üstelik Kürt sorununun Avrupa'da giderek etkin ve yaygın bir ilgi konusu haline gelmesi sevindirici bir olay.

Ancak öteden beri Enstitü'nün vakıflaştırılmasının Kürt halkının ortak çıkarlarına hizmet edeceğine inanan ve bunu somut örneklerle dile getirmiş bir kısım Enstitü Yönetim Kurulu üyelerinin değil onayı, haberleri bile olmadan yayınlanan, dolayısıyla Kürt Enstitüsü'nün üyeleri şöyle dursun, yönetim kurulunun dahi toplu iradesini temsil etmekten uzak, sadece kişisel ihtirasları gerçekleştirmeye yönelik böylesi bir çağrının, Kürt halkının ortak değerleri ve kültürel mirasının korunup geliştirilmesi gibi ulvi bir amaca dayandırılması sessizlikle geçiştirilmeyecek bir olaydır. Kürdistan'da yurtseverlik bedelinin işkence, hapisane, sürgün ve katliamla ödendiği göz önünde bulundurulduğunda, tamamiyle şahsi çıkarların güclendirilmesine ve bunların sürekliliğinin teminat altına alınmasına yönelik olduğu aşikar böylesine bir çağrıyı, yurtseverlik adına yapmak saygı sınırının ne kadar zorlandığının bir göstergesidir.

Adı geçen bültenin ilk sayfası Enstitü binasının nasıl satın alındığı, vakfın ne olduğu, ve gerçekleştirilmesi için Kürt yurtseverlerinin neden yardım etmesi gerektiğine ayrılmış. Burada vakıf örneği olarak 20 Arap ülkesinin büyük ölçerinin devletlerini temsilen yönetim kurulunda yer aldıkları, sermaye ve idaresinin %51'nin de Fransız devlete ait olduğu, yıllık bütçesi 100 milyon Fransız Frank'ına varan Arap Enstitüsü, okuyucunun tanıdığı İngiltere'nin ünlü Oxford ve Cambridge Üniversiteleri, ABD'nin Harvard, Yale ve Princeton Üniversiteleri ve değişik ülkelerdeki diğer tanınmış üniversitelerin vakıf olduğu belirtilerek Kürt Enstitüsü'nün de böyle bir vakıf olabileceği imajı yaratılıp Kürtlerin bağlılık yapmaları için psikolojik zemin hazırlanmaktadır. Günümüz ticaret dünyasını reklamcılık normlarını bile zorlayan böylesi bir mukayese, eğer Kürtleri topyekün cahil yerine koymayı hedeflememişse, en azından elmalarla armutların toplanamayacağı kuralının bilinmemesinden kaynaklanmaktadır.

Yeri gelmişken belirtelim ki bugün her ne kadar Enstitü tüzüğündeki aktif üyelik kurumunu istismar etmekteseler de, bu kurumun varlığı itibarıyla bile kendi amaçları önünde potansiyel bir engel olduğunu kestirenler, bu tehlikeden bir ke-rede ve nihai olarak kurtulmanın dahiyane çözümünü Enstitü'nün vakıflaştırılmasında görmekte-dirler.

Vakıflaştırma operasyonu bu beyler, babadan oğula devralınan bir mirasta olduğu gibi, Enstitü'nün maddi manevi tüm varlığına el koyarlarken bu durumu hukukun de teminat altına almış olacaktırlar. Vakıflar tüzüğünde üyeliğe, seçme ve seçilmeye izin verilmediği için devletin ve kendilerinin atayacağı Mütvevelli Heyeti'nin dışında kimseye hesap vermek zorunda kalmadan, gerek karar, gerekse faaliyet süreçlerinde her türlü demokratik katılım ve denetimden uzak, paşa gönüllerince dilediklerini yapabileceği özgürlüğüne kavuşmuş olacaktırlar.

Yazımızın ileriki bölümünde görüleceği üzere, bulanık suda balık avlama taktiğini uygulayarak Kuzey-Batı Kürdistan'a bahsedilecek (!) olası bir kültürel özerkliğin temsilcisi olmak için, kendilerine Avrupa'da manevra kabiliyeti sağlayabilecek vakıflaştırılmış bir Enstitü'nün hayatı bir basamak oluşturacağı ve bunu sağlamak için gerektiğinde her türlü ahlaki normların ayaklar altına alınabileceği fikrine canhıraş bir biçimde sarılmaları bundan kaynaklanmaktadır. Sözkonusu özel sayıda yer alan, vakfa ilişkin gerçek dışı bilgiler yukarıda kısaca değinilen saplantıdan ileri gelmektedir.

Enstitü Yönetim Kurulu'nun bazı üyeleri ve Paris'teki bir kısım Kürt aydınlarının ortak çabaları sonucu yakında yayınlanacak özel bir bültenle olanaklar elverdiği ölçüde en geniş Kürt çevrelerine ayrıntılı bilgi verilecek, Enstitü'nün özel mülkiyete dönüştürülmesine karşı geliştirilen çabalara destek aranacaktır.

Enstitü adına yayınlanan özel bültende Enstitü'nün prensipleri başlığı altında, Enstitü'nün "Kürt halkına zulmeden İran, Irak, Türkiye ve Suriye devletleri ile karşılıklı ilişkiye girmeyeceği"nin altı çizilerek, "bir hedefe ulaşmak için tüm imkânlar mübah değildir" ifadesi kullanılmaktadır... Dört bir yanı işgalci ülkelerle kuşatılmış Kürdistan topraklarının her parçasında Kürt halkının temel ve vazgeçilmez hakları uğruna amansız bir mücadele yürüten öncü Kürt örgütlerinin, öbür parçaları üzerinde egemen olan diğer işgalci düşman devletlerle ne olursa olsun ilişkiye geçmek zorunda kalmaması her Kürt yurtseverinin gönlünde yatan bir dilektir. Bu dileği en şiddetli bir şekilde hissedilenlerin ise sıcak mücadelenin içinde, ölümün ve bıçak sırtı anlaşmaların tedirginliğiyle başbaşa kalan savaşçıları olduğunu kim bilmezden gelebilir ki... Hal böyleyken, işgal altındaki toprakların binlerce kilometre ötesinde, Avrupa koşullarının rahatlığında çalışan bir kısım Kürt Enstitüsü yetkilisi-nin, Irak devleti temsilcilerine ve sömürgeci Türk siyasi partilerinin liderlerine, Paris Kürt Konferansı'na katılmaları için, herkesten habersiz kapalı kapılar ardından davetiyeye göndermele-ri nasıl hoşgörülebilir ve uzun uzun açıkladıkları Enstitü prensipleriyle nasıl bağdaştırılabilir? (İran ve Suriye devletlerine davetiyeye gönderil-memiş olmasını ise, bu devletlerin Fransa ile olan ilişkilerinin o dönemde çok sıcak olmamasına yorarsak pek yanlış olmaz her halde...)

"Enstitü tanımı gereği bir kültür kuruluşu olması gerekir. Bu bağlamda geliştireceği ilişkilerin muhatapları kürtlere dost olsun olmasın; devletler ve siyasi kuruluşlar değil, diğer kültür veya bilim kuruluşlarıdır..."

Özel sayıda prensiplerle ilgili bölüm şu şekilde devam etmektedir: "Yukarıda adı geçen dört devlet haricinde Enstitü Kürt sorununu kabul eden ve desteklemeye hazır her devletle kendi program ve faaliyetleri doğrultusunda ilişkilerini geliştirebilir..." Enstitü'nün gerek üyeleri, gerekse Yönetim Kurulunun oluşumu bakımından Kürdistan davası karşısında farklı duyarlılık ve bakış açılarına sahip insanları bir araya getiren bir kurum olduğu göz önüne alındığında, böylesi bir kurumun doğası gereği en ufak bir siyasi temsil özelliğine sahip olmadığı aşikardır. Kaldı ki Enstitü'nün zaten tanımı gereği de bir kültür kuruluşu olması gerekir. Bu bağlamda geliştireceği ilişkilerin muhatapları, Kürtlere dost olsun olmasın, devletler ve siyasi kuruluşlar değil, diğer kültür veya mümkünse bilim kuruluşlarıdır. Bunun ötesinde Enstitü'nün, her-

hangi bir devletle, bir ülkedeki legal bir kültür kuruluşunun resmi kurumlarla olan zorunlu bürokratik ilişkilerinden daha farklı nitelikte bir ilişki kurması ve geliştirmesi düşünülemez. Bu durumda özel sayıda geçen "düşman olmayan devletlerle ilişki geliştirilebilir" ibaresini bir kalem sürmesi ya da entelektüel kapasite yetersizliğine yormak aldatıcı olacaktır kanısındayız. Yazımızın ileriki bölümlerinde, Kürt sorununun uluslararası diplomatik boyutlarını tartışırken, bu noktanın üzerinde önemle duracağız.

Özel sayının yazarı "Amaçlar..." bölümünde Enstitü'nün Kürt Kültür mirası ile ilgili ne denli yoğun araştırmalar(!) yaptığını ve yapılan araştırmaları nasıl büyük bir iman gücüyle desteklediğini yazdıktan sonra, "Enstitü Fransa'da yaşayan Kürt göçmen topluluğuna idari, sosyal ve kültürel faaliyetlerinde yardımcı olur" belirlenmesinde bulunmaktadır. Yazar bu noktada da herkesi kör, alemi sersem sayan tutumunu sürdürmektedir. Sağır sultan bile duymuştur ki Enstitü'de yıllardan beri ilticaya baş vuran Kürtler için yapılan her türlü işlemin karşılığında yüklü paralar alınmaktadır.

Enstitü'nün başlıca faaliyetleri olan kültürel çalışma ve yayınlara gelince... Özel sayıda da görülebileceği gibi -masrafları Fransız kurumları ve bazen de Kürt zenginleri tarafından karşılandığı helde- 8 yıl içinde "Studia Kurdica" adlı beşeri bilimler alanındaki inceleme dergisi 5 sayı, Hevi adlı Kürtçe dergi 6 sayı, Kurmancî dergisi ise herbiri 8 sayfa geçmeyen 6 sayı yayınlanmıştır. Mücadeleci Kürt örgütlerinin ve Kürt aydın çevrelerinin kendi dar imkânları içinde üstesinden geldikleri kaliteli içeriğe sahip yayınlarla karşılaştırıldığında, Kürt Enstitüsü'nün yayın faaliyetini nitelemek için "cılız" kelimesi bile yetersiz kalmaktadır. Bunun yanısıra, örneğin Hevi dergisinin çıkartılmasında büyük katkıları olmuş kadroların her yol deneyerek Enstitü'den uzaklaştırıldıkları göz önünde bulundurulduğunda, özel sayının yazarının "araştırma çalışmaları ve uzman kadroların yetiştirilmesi" konusunda söylediklerinin samimiyeti de net olarak ortaya çıkmaktadır!

Hal böyle olunca bir takım sorular ister istemez insanın aklına gelmektedir: Kendi varlık nedeni oluşturulan alanlardaki çalışmalarının olana fukaralığına rağmen, gerek Türkiye'de gerekse Avrupa'da Kürt sorununun gündeme geldiği her ortamda Enstitü'nün adının geçmesinin sırrı nedir? Bir kısım yöneticilerinin kişisel ihtirasları yüzünden, gerek kendi üyeleri ve Fransa'daki Kürt topluluğu, gerekse genel olarak Avrupa'daki Kürt diasporası içinde itibarı asgariye inmiş bir kurum olmasına rağmen, Kürt sorununun söz konusu olduğu her ortamda neden hâlâ bir takım gözler Enstitü'ye çevirmektedir? Bu soruları cevaplandırmak için, Kürt sorununun uluslararası bağlamda kazandığı yeni boyutlara ve yine bu bağlamda Kürt ulusal mücadelesinin bir takım zaaflarına kısaca değinmek gerekecektir.

Yaşadığımız uluslararası yumuşama ortamı, dünya kamuoyunun duyarlı olduğu kimyasal silahların Kürtlere karşı kullanılması, Güney ve Doğu Kürdistan'daki geleneksel silahlı baş kaldırının yanı sıra Kuzey-Batı Kürdistan'da zor koşullarda şekillenen silahlı direniş ve Avrupa'da sayıları artık 600 bini bulan Kürtlerin etkin diasporalardan birini oluşturması sonucu, Şeyh Sait, Ağrı, Dersim isyanlarının ve büyük lider

Mustafa Barzani önderliğinde on yıllarca süren Kürt ulusal mücadelesinin kıramadığı yarım yüzyılı aşkın bir suskunluktan sonra, Kürt halkının kaderi, nihayet yeniden uluslararası gündemi zorlamaya başlamıştır.

Fakat birçok yönden elverişli bu ortama rağmen, Kürt halkını temsile yetenekli siyasi örgütlerin direnişlerinin sonuçlarını diplomatik kazanımlara dönüştürmek ve Kürt sorununun uluslararası düzeylerde tartışılmasını sağlamak bakımından pek etkili olmadıklarını görmekteyiz. Bu durumun nedenleri arasında bir çok iç ve dış faktörün yanısıra, Kürt ulusal mücadele tarihinde diplomasi geleneğinin zayıflığı da yer almaktadır. Başka bir yazıda çeşitli boyutlarıyla tartışmayı umduğumuz bu faktörler biraraya gelerek, uluslararası kuruluşlar nezdinde, Kürt ulusal mücadelesi aleyhine işleyen bir diplomatik temsil boşluğu doğmasına yol açmaktadır.

İşte bir kısım Enstitü yöneticisi bu boşluğu akıllıca farkederek devreye girmiş ve bu durumdan kendileri adına yararlanmanın yollarını aramaya koyulmuşlardır. Bu doğrultuda bir yandan Kürtlere Avrupa'daki bazı etkin şahsiyet ve kuruluşlarla çok yakın ilişkilere sahip oldukları imajını verirken, öte yandan Avrupalılara da kendilerini yerine göre Fransa'daki Kürt topluluğunun, yerine göre de daha da ileri giderek Kürt halkının temsilcisi olarak takdim etmekten çekinmemişlerdir. Yine bu amaçla, Kürtlerin dağılıklılığı ve Kürt siyasi hareketlerinin ulusal mücadelenin asgari ihtiyaçları temelinde bir araya gelme geleneğinin olmaması öne sürülerek, Avrupalılara bu birliği kendilerinin temsil edebileceği mesajı verilmeye çalışılmıştır.

Hazırlanmasından bitimine kadar Paris Kürt Konferansı sürecinde olup bitenler bu çabaların çarpıcı bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Kürdistan Prees'in sayın Talabani ile yaptığı röportajda belirtildiği gibi, şehit lider Dr. Kasımlu ve sayın Talabani'nin insiyatif ve önerileri üzerine gerçekleşen Paris Kürt Konferansı öncesinde, Fransa'nın Kürdistan'ı işgal eden bölge devletleri ile olan ilişkilerine zarar vermemek için konferansın çerçevesinin yumuşatılarak Enstitü'nün düzenleyicilerden biri olarak öne çıkarılması Fransızlar tarafından talep edilmiş ve kabul görmüştü. Bu noktadan itibaren söz konusu Enstitü yöneticileri bütün marifetlerini göstermekten çekinmediler. Konferansın fikir babalarından biri olan Sayın Talabani'yi konuşmacı olarak çağırmanın yanısıra, konferansa konuşmacı olarak katılan siyasal kimlikli Kürt şahsiyetlerini, örgütlerinin adına değil, bireyler olarak çağırarak kendi kişisel başarılarının ön plana çıkmasına gölge düşürebilecek olan siyasi karakterli temsili engellemeyi başardılar. Halbuki böylesi konferanslar fırsat bilinerek, konferansa katılan uluslararası şahsiyetlerle Kürt halkının siyasi temsilcileri arasında konferans gündemi dışında karşılaşma ve ilişkiler sağlanıp uluslararası diplomatik ilişkiler için zemin hazırlanması gerekirken, bunun tam tersini yaparak bu ilişkinin sağlanmaması için azami çaba ve itina ustaca gösterdiler. Konferans sırasında Avrupalı dostlarımızın, oluşturacaklarını söyledikleri komite için bugüne kadar yapılan çalışmalardan da belli başlı Kürt siyasal hareketlerinin doğrudan haberdar olduklarını sanmıyoruz. Eğer bu konuda bir takım çalışmalar yapılmış ve halen sürüyorsa bunlardan haberdar olanlar da yine yalnızca bu Enstitü yöneticileridir.

Paris Kürt Enstitüsü Demokrasi Komitesi Kuruldu

□□□ Vakıflaştırma çabalarının Enstitü'yu anti-demokratik bir yapıya dönüştüreceği ve üyelerinin Enstitü üzerindeki demokratik denetimlerini ortadan kaldıracağını ileri süren Enstitü yönetici ve üyelerinden oluşan bir grup "Paris Kürt Enstitüsü Demokrasi Komitesi"ni kurdu. Komite adına 23 Mayıs tarihinde bir açıklama yapılarak, kuruluşu kamuoyuna duyuruldu. □□□

ANK • Stockholm

Bir kısım yöneticilerin Paris Kürt Enstitüsü'nün vakıflaştırma çabaları özellikle son bir yıl içinde Enstitü yönetici ve üyeleri arasında tartışılan önemli bir konu. Bazı yöneticiler tarafından hararetle savunulan vakıflaştırma operasyonuna diğer bir kısım yönetici ve üyeler karşı çıkmakta.

Enstitü'den Haberler adlı "Kurmanci" dergisinin 6. sayısına göre, Enstitü Başkanlığı Enstitü'nün sorunlarının çözümü için, "görünen tek realist yol, iyi miktarda bir paranın toplanarak Enstitü'nün vakıflaştırılması" olduğu görüşünde.

Avrupa ülkelerinde yaşayan bazı Kürt aydın ve sanatçıların üye olduğu Enstitü'nün geleceğini ilgilendiren böylece ciddi bir konuda üyelerinin ve Genel Kurulun görüşünü almadan Yönetim Kurulu kararı ile alet acele böylece önemli ve niteliksel bir değişikliğe gidilmesini eleştiren ve Enstitü Yönetim Kurulu Üyeleri Ali BUCAK, Timur SAYAR, Mehmet B. ile eski YK Üyesi Halkawî HAKİM ve üye Hatice YAŞAR'ın imzalarını taşıyan "Demokrasi Komitesi" açıklamasında şu görüşlere yer verildi:

"Bir süreden beri, Paris Kürt Enstitüsü'nde Enstitü'yu feshederek, yerine bir vakıf oluşturmak için yapılan çalışmalar endişe verici bir durum almıştır. Bu değişiklik sonucunda Enstitü'de seçme ve seçilme hakkı olmayacak ve bütün yetkiler tek bir kişinin elinde toplanacaktır. Böylece Enstitü'de üye olmayacak ve Enstitü'nün işleyiş konusunda kimsenin söz hakkı kalmayacaktır.

Geçmişte edinilen deneyimler gözönünde bulundurulursa, bu değişikliğin doğuracağı en büyük sakınca; Kürtlerin ve özellikle Enstitü'nün şimdiye kadar büyük ihtiyaç duyduğu demokratik bir yönetim olanağının ortadan kalkmasıdır. Bu değişiklik aynı zamanda Enstitü'nün sembolik değerini ve farklı çizgilerden gelen Kürt aydın, yazar ve sanatçıların bir araya geldikleri bir yer olma özelliğini yok edecektir...

Enstitü gösterilmek istendiği gibi tek bir kişinin çabalarıyla oluşturulmuş bir kurum değildir. Birçok insan yıllarca bu kurumun oluşturulması için inançlarını ve çabalarını verdiler. Bir çok Kürt ve Fransız şahsiyeti bu kuruma değer biçilmez destekler verdi. Bu nedenledir ki, böyle bir değişikliğe geniş bir kesimin ya da en azından üyelerinin çoğunluğunca varılması gereken bir fikir birliği sonucunda karar verilmesi gerekirdi.

Bu anlayış çerçevesinde Enstitü yönetimine daha önce sunduğumuz önerilerimizi burada bir kez daha tekrarlıyoruz

-Enstitü kendi statüsünü değiştirmeden kendisine bağlı bir vakıf oluşturabilir.
-Enstitü kamu yararına çalışan bir kuruluş olarak tanınmayı talep edip, vakıfların yararlandığı avantajlara sahip olabilir.

-Enstitü Fransa Vakfına (Fondation de France) vakıf kuruluşu için gerekli sermayeyi yatırıp, statüsünü değiştirmeden bir vakfın getireceği bütün avantajlardan yararlanabilir.

Bütün bu önerilere verilen tek cevap ise sessizlik oldu. Buna rağmen amaçlanan değişiklik önerisi Yönetim Kurulunda "oya" sunuldu. Sonuç: 6 kabul, 3 red, 4 üye oy kullanmayı reddetti, bir üye de toplantıda yoktu. Yönetim Kurulu içinde bu konuda bu kadar görüş ayrılıkları varken, Enstitü'nün feshi konusunda tek yetkili merci olan Genel Kurul bu konuda nasıl düşünecektir?

Enstitü'nün mevcut büyük kazanımlarına -ki bu kazanımlarda bugünkü yönetimin katkıları belirtmemiz gerekir- sembolik değeri ve ilk kuruluş amacına baktığımızda, vakıflaştırma çabaları onun geleceği konusunda bizleri son derece endişelendirmektedir. Bu endişenin Kürt toplumu içerisinde de giderek yaygınlaştığını görmekteyiz. Bu nedenle aşağıda ilk imzacılarımızın isimlerini bulacağımız "Paris Kürt Enstitüsü Demokrasi Komitesi"ni oluşturmaya karar verdik. Komite'nin amaçları şunlardır:

-Enstitü'yu ve Kürt davasını destekleyen Fransız şahsiyetlerini Avrupa'daki Kürtleri ve bizzat Enstitü üyelerini bu değişikliğin riskleri ve arkasındaki asıl amaçlar konusunda bilgilendirmek.

-Enstitü yönetiminin bu konudaki tutum ve girişimlerini bildirmek.

-Bu değişiklik konusunda Kürtlerin görüşlerini almak.

-Bu tür değişikliklerin tüzüğe uygun bir biçimde Genel Kurul'da tartışılması gerektiği ve kararın da dışarıdan davet edilecek dost şahsiyetler ve Enstitü'nün eski üyelerinin gözlemcilğinde kapalı oy usulü ile yapılacak bir oylama sonucu alınması gerektiğini savunmak."

Öte yandan Komite adına Ali BUCAK imzasıyla Enstitü Dayanışmacıları olan yabancı şahsiyetlere ve birer nüshası da Fransa Özgürlükler Vakfı ile diğer ilgili kuruluşlara gönderilen 7 Haziran tarihli bir yazıda, Kurmanci dergisinin 6. sayısında yazılan aksine "Enstitü'nün vakıflaştırılması çalışmaları görevini Genel Kurul Yönetim Kuruluna vermemiştir" denilmekte.

Burada yeri gelmişken acı bir gerçeğe de değinmeden geçemeyeceğiz. Konferans sonrası, özellikle Batı basını, önemli sayıdaki siyasal kimlikli Kürt şahsiyetlerinin ilk kez biraraya gelmesi olayının altını çizerek, bunların katılımının bir bakıma konferansın en başarılı yanı olduğunu belirtmişti. Siyasal kimlikli Kürt şahsiyetlerinden duyarlılıklarını bu alanda yoğunlaştırmaları beklenirken, özellikle Kuzey-Batı Kürdistan'daki siyaset temsilcilerinin Konferansa çağrılmaları, bugün Enstitü içindeki olumsuzlukları teşhir etmekle kararlı arkadaşların Enstitü Yönetim Kurulunda verdikleri uzun bir mücadele sonucu sağlanabildiği halde, on yıllardır siyasal mücadele içinde olan deneyimli kalemlerin denetimindeki bazı dergiler de dahil Kürt basınının küçümsenemeyecek bir kesimi, konferans sırasında tanık oldukları olumsuzluklara rağmen, Kürtlere ve Enstitü'nün imajına gölge düşürmek kaygısıyla konferans sonrası değerlendirmelerinde hoşgörülü davranmayı tercih etmişlerdir. Aslında sorumluluk duygusundan kaynaklanan bu ılımlı değerlendirmeler; Konferans öncesinde olduğu gibi bugün de, Enstitü'de yapılan tahribatlara engel olmaya çalışan arkadaşların çabalarına yardımcı olmadığı gibi, küçük dünyaları makyavelist manevralarla sınırlı, en soylu düşüncelerle yapılmış jestleri dahi arkasında küçük beklentiler taşıyan bir göz kırpması olarak yorumlama alışıklığında direnen bir kısım Enstitü yöneticilerinin ferahlamasına yol açmıştır.

Bugün artık şunu bilmek gerekir ki, Kürt mücadelesinin ulaştığı boyut, sadece Kürtlerin bilinmesi ve tanınmasına yönelik dağıntı propagandalar aşamasını geride bırakmıştır. Bu gerçek apaçık bir şekilde karşımızda durduğu halde bir takım Enstitü yöneticisinin "Kürtleri tanımak ve propagandalarını yapmak" gibi sözde masum görünen sınırlı bir misyonu kendi kendilerini affetmeleri

ve kendi kişisel ihtirasları doğrultusunda Kürt ulusal sorununu temsil etmeye soyunmalarını Kürt siyasal çevrelerinden gizlemeleri, ustaca bir manevradan başka bir şey değildir. Kürt halkına barbarca zulmeden bölge devletlerine karşı uluslararası planda uygulanacak müeyyideler, sadece uluslararası kamuoyunun insafına bırakılmaz. Eğer kamuoyunun birtakım şahsiyetler ve insancıl kurumlar aracılığıyla duyarlı kılınması tek başına sonuç alıcı bir yöntem olsaydı, kamuoyunun hareketi geçirilmesi açısından, insanlık suçu teşkil eden kimyasal silahların, yarım asır sonra savunmasız sivil Kürt halkına karşı kullanılmasından daha güçlü bir motivasyon olamazdı. Oysa kimyasal silahların yasaklanması konusunda 1989 Ocak ayında Paris'te yapılan uluslararası toplantıya -bu silahların Kürtlere karşı kullanılmış olmaları nedeniyle düzenlenmiş olmasına rağmen- Kürtler gözlemci olarak dahi çağrılmadılar. Kendi hesaplarına Kürt diplomatlığına soyunan baylarımızın "yüksek mertebelerdeki dostları" özellikle Arap ülkelerinin dayatmalarını da hesaba katmak zorunda kalarak "Kürt dostlarını" davet etmemeyi tercih etmişlerdi.

Kürdistan tarihinde aynı fenomenin başka tezahürlerine de rastlamak mümkün.

Sevr Antlaşması sırasında Kürdistan'ın küçük bir parçası için otonomi -ve giderek bağımsızlık- ön görülmesi İngiltere ve Fransa'nın çıkarlarına denk düştüğü gibi, Kürt delegesinin gözlemci olarak katılması bu devletlerin gücülerinin sınırları içinde bulunuyordu. Ayrıca Kürt delegesi -Şerif paşa-, değil önemli şahsiyetler, en güçlü devletlerin birinci derecede yetkili şahısları tarafından sözde "tanınmış" oluyordu. Çok değil, üç yıl sonra, Lozan'da ise ne bu büyük devletlerin Sevr'de Kürtleri "tanınmış" olması, ne de Şerif Paşa'nın şahsi yetenekleri ve dostlukları herhangi bir Kürt delegasyonunun katılımını sağlamaya yetmediği gibi, Kürdistan tarihinin en karanlık sayfalarından birinin açılmasını da engelleyemiyordu. Lozan Konferansı'nda alan üzerinde silahlı gerçek bir güce dayanmalarından ötürü Türk milliyetçilerinin tek meşru muhatap olarak tanınması gözönünde bulundurulursa, Kürt tarihinin bu hazin sayfasının açılmasında, o dönemde Batılı büyük devletlerin iradelerinden ziyade, güçlü ve birleşik bir Kürt silahlı mücadelesi ve onun doğal uzantısı olan kolektif bir temsil gücünün oluşturulmamasının belirleyici bir

rol oynadığı ortaya çıkmaktadır. Her halükârda Kürt ulusal mücadelesinin ancak kendi tarihine böylesi bir bakışla ileriye gidebileceğini düşünüyorum, ulusal bir dava konusunda eşe dosta el açıp yakarma yoluyla elde edilebilecek olanın, taziyet dilekleri, çadır, battaniye, sağlık malzemesi ve bunların yanı sıra belki bir takım bireyler için şan, şöhret vb.'den öteye gidilmeyeceğine inanıyoruz.

Dünyada ulusal kurtuluş mücadelesi veren her hareketin, mücadelelerinin ilk dönemlerinde "teröristlikle" suçlandığı bilinmektedir. Kuzey-Batı Kürdistan'da silahlı direnişi yürüten hareket başlangıçta Avrupa'da bazı çevrelerde "terörist" olarak nitelendirilmişse de bugün bu imaj kırılmakta, kanılar olumlu yönde değişmektedir. Dolayısıyla Kürt ulusal Kurtuluş mücadelesinin meşruiyetinin Avrupa'da tanınması, kabul edilmesi önünde bir engel daha ortadan kalkmaktadır.

Bugün bu meşru mücadelenin uluslararası resmi kuruluşlar nezdinde bütünüyle tanınarak temsil edilmesi, yani Kürdistan'da yürütülen özgürlük mücadelesinin sesinin bu kuruluşlarda yankı bulması, taleplerin somut cevaplarla karşılaşmasının önündeki en önemli engel ise -az sayıdaki Avrupalı dostumuzun da ısrarla belirttiği gibi- kolektif bir temsilin eksikliğidir. Söz konusu bu eksikliğin bir an önce giderilmesi doğrultusunda dişe, turnakla yarattıkları değerleri koruma gücüne ve özgüvene sahip, prestijleri tes-

cillenmiş hareketlerin en geniş yelpazedeki Kürt muhalefetlerini harekete geçirebilmek için mütevazı bir adım atmaları kaçınılmaz bir hale gelmiştir.

Dünyadaki hızlı değişimler, Sovyet-Amerikan ilişkilerinde geçmişteki gerilimin yerini yumuşaklık ve diyaloga terketmesi, diğer Doğu Bloku ülkelerdeki gelişmeler dikkate alındığında bazı ülkelerin olduğu gibi Türkiye'nin de Batı İttifakı nezdinde eski stratejik önemini önemli oranda kaybettiği gözlemlenmektedir. Buna rağmen hali hazırda bölgelerin ya da ülkelerin yeniden fiili paylaşımı söz konusu olmadıktan, uluslararası resmi kurumlarda ağırlığı olan Batılı devletlerin dikkatleri tarihi ve kültürel bağlardan, özellikle de ekonomik ve politik çıkarlarının güçlendirilmesi arzusunun dolaylı Doğu Avrupa ülkelerine yöneldiğinden, Kürt sorununa ilişkin radikal çözümlerin bulunması için Kürdistan'daki aktif direnişlerin başını çeken Kürt temsilcileriyle doğrudan diyaloga geçmeye tereddüt edilmektedir. Bunun için bugün "insan haklarına saygı" ve "kültürel kimliğin tanınması" kavramları çerçevesinde yalpalıyarak bir takım kırıntılar elde edilebileceğini uman bazı Kürt şahsiyetlerinin ya da gelecekte doğacak olası grupların talepleri kısa vadede itibar görüyor izlenimini vermektedir.

Bugün Kürdistan'daki yoğun mücadele yaşamını etkin bir biçimde denetleyen Kürt siyasal güçlerinin iradesi dışında Kürtlere hiçbir şeyin empoze edilemeyeceğini kavrayabilmek için özgürlüklerine kavuşmuş halkların mücadele tarihlerine bir gözetmek yeterlidir. Önemli olan, Ortadoğu'da boğdurularak istenen Kürt halkının özgürlük sesinin dalga dalga yayılarak zaman kaybetmeden uluslararası diplomatik kuruluşlarda gerekli yankıyı bulmasıdır. En iyi niyetlerle yola çıksalar bile Kürt dostu olduklarını söyleyen Batılı az sayıdaki devlet adamının bu konudaki çabalarının, bağlı buldukları devletlerin çıkarlarının izin verebildiği yere kadar gidebileceği açıktır. Kürt kökenli bireylerin, temsilci ögeleri gözardı ederek verdikleri uğraşların ise küçük çıkarlarla sınırlı kalacağı bir sır değildir. Buna rağmen bunu dile getirirken Kürt siyasal hareketlerinin, gerek Kürt dostu olduklarını söyleyen ender batılı şahsiyetlere, gerekse bireysel faaliyetlerinde direnen Kürt kökenli kişilere karşı sert eleştirilerden, kırtı belirlemeler yapmaktan kaçınmaları, Kürt mücadelesinin ulaştığı olgunluğun gereği ve bu mücadeleye yandaş olacak en geniş yelpazede yer alan potansiyel desteği harekete geçirmek için zorunlu bir yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konudaki çaba, dikkat ve enerji, bir devlet örgütlenmesinin küçük bir prototipi olacak bir temsil örgütünün şekilleneceği zeminde yoğunlaştırılmalıdır.

Güney Kürdistan'daki Kürdistanî cephenin var-

lığı bilinmektedir. Nuseybin olaylarıyla başlayan ve Kürdistan'ın çeşitli alanlarında yaygınlaşan sivil ayaklanma karşısında diğer Kürt örgütlerinin takındığı olumlu tavır, bunların bazılarının silahlı direnişi koşulsuz destekleyeceğine ilişkin açıklamaları ve birlik konusundaki içten çabaları sonucu doğan olumlu ortam, Kuzey-Batı Kürdistan'lı bu örgütlerle silahlı direniş cephesinin gücünün ortak hedefler doğrultusunda birlikte seferber edilebilmesi için değişik förmüller bulunabileceğinin sinyali olarak kabul edilebilir.

Kuzey-Batı Kürdistan'a ilişkin böylesi bir ortak seferberlik Avrupada'ki Kürtlerin her düzeyde tek bir ses vermelerini alabildiğine kolaylaştıracak, siyasal ve kolektif temsil dışında her türlü bireysel ve grupçu manevraya set çekerek, Kürt ulusal hareketinin uluslararası düzeyde temsili önündeki engelleri ortadan kaldıracaktır.

Böylesi bir olay, Avrupa'da sayıları 600 bine varan Kürtlerin tek bir merkezden yönlendirilmesinin yol açacağı muazzam dinamizm ve Türkiye-Avrupa ilişkisinin özgünlüğü ile birlikte düşünüldüğünde, ulusal mücadelenin, uluslararası kuruluşlar nezdindeki taleplerinin meşruiyetini perçinleyecek, onların somut cevaplarına ulaştırılması çabalarına büyük bir ivme kazandıracaktır.

Ayrıca Kürt ulusal mücadelesinin asli güçlerinin kolektif bir diplomatik temsilin oluşturulması konusunda atacakları adımlar, ulusal mücadelenin vazgeçilmez bir gerekliliğini yerine getirirken; halkının davasına bağlı, yaşadığı ça-

ğın düşünsel donanımı ve tarih bilincine sahip Kürt aydınlarının koordineli bir şekilde seferber edilmelerini de sağlayacaktır.

Özetlersek, Kürt ulusal sorunu tarihinde ilk kez kendi dinamikleri üzerinde boy vererek uluslararası diplomatik kapılara dayanmıştır. Soruna siyasal çözümlerin bulunmasına ilişkin tartışmaların teminatçısı olan Kürt ulusal hareketinin bu randevuda henüz yerini alamaması sonucu bu alanda bir boşluğun olduğu gözlemlenmektedir. Bundandır ki şahsi çıkarlar temelindeki bireysel manevralar itibar görüyor izlenimini vermektedirler. Var olan boşluğun yakın bir gelecekte gerçek sahipleri tarafından doldurulacağına ilişkin, ufukta umutlar belirirken, uluslararası diplomatik ilişkilerinin ilk adımlarını oluşturan ve Kürtler adına düvenlenen konferans, sempozyum, oturma ve benzeri girişimlere Kürt siyasal örgütlerinin etkin katılım ve denetimlerinin sağlanması için her Kürt yurtseverinin çaba sarfetmesi vazgeçilmez çağdaş bir görev olarak belirlenmektedir.

Kürdistan'daki birleşik direniş hareketine dayalı kolektif temsile yetenekli bir gücün kısa sürede şekillenip uluslararası diplomatik faaliyetlerin başına geçmesinde, yukarıda bahsedilen çabaların hayati bir rol oynayacağı unutulmamalıdır.

Timur Sayar
Paris Kürt Enstitüsü
Yönetim Kurulu Üyesi

□□□ Sê xwediyên kitêbeke edebî hene; nivîskar, xwendevan û rexnegir. Nivîskar kitêba xwe diafirîne û diweşîne. Piştî ku kitab weşiya, ew xwedî diguherîne û xwendevan dibe xwediyê kitêbê û bi xwendin û dîtîna xwe li kitêbê xwedî derdikeve û wê dike nemir. Herçî rexnegir e, ew di navbera nivîskar û xwendevan de pireke xurt e. Ew pireke welê ye ku her du aliyan digihîne hev û alîkarî li her du aliyan dike da ku nivîskar hîn çêtir binivîse û xwendevan hîn çêtir bixwîne. Bi vî awayî rexnegir alîkarî li jiyana edebî dike da ku ew hîn geştir, xweştir, pêşketîtir û kûrtir be.

Rexnegir bi karekî weha pîroz radibe. Bi alîkariya rojname, kovar, radîo û kitêban, rexnegir dibe ziman, guh û çavên jiyana edebî. Ew kitêba edebî, form û naveroke wê û nivîsê wê dide nasîn, çavê xwe li kêmaniyan digerîne û dîtîna û pêşniyarên xwe (ji bo her du aliyan) dinivîse.

Ji lewre, pêşvexistina edebiyatekê, avakirina jiyaneke edebî û perwerdekirina xwendevanan pir bi rexne û rexnegiriyê girêdayî ye. Li cihê ku rexne û rexnegirî hebe û xurt be, li wê derê, hêdî hêdî, edebiyateke xurt jî tê pê. Lê, li cihê ku rexne û rexnegirî tune be yan jî qels be, li wê derê edebiyateke xurt hêşîn nayê û edebiyat û jiyana edebî di nav komeke teng de dimîne.

Gelo rewşa rexne û rexnegirîya kurdî çawan e? Ez bawer nakim ku kes bikaribe bibêje ku rewş baş e. Ji bervajiyê başbûnê, rewş kambax e. Sebebên rewşa kambax pir in. Berî her tiştî, zordariya dewletên dijmin, perçebûna welatê Kurdistanê, paştewayîna civatê û bikaranîna sê elfabeyên cihê (latînî, erebî, kirîlî) di warê rexne û rexnegiriyê de jî girêk û bêgavîyên mezin anîne pê. Digel vê yekê, perçebûna civakî û siyasî jî problem zêde kirine. Mîna her tiştê kurdî, di warê rexne û rexnegirîya kurdî de jî mesele û zehmetî pir in û kesên ku serê xwe bi van mesele û zehmetîyan diêşînin, kêman in. Li hemû Kurdistanê û li derveyê welêt, bi tenê çend kes ilmê rexne û edebiyatê xwendine û serê xwe bi meseleyên rexne û rexnegirîya kurdî diêşînin û gava rê li wan vedibe, dîtîna xwe dinivîsin.

Li her derî, rexnegir danasîn, rexne û dîtîna xwe li ser sê pirsan ava dike; kî, çima, çawan? û rexnegir, dîsan li her cihê, bi erîni dikeve pey bersiva van pirsan û bi erîni li esera edebî dinivîse... Heye ku ez şaş im, lê bi qasî ku ez dibînim, li ba me kurdan ne weha ye. Ji ber sebebên ku min qalê kirin, em kurd ne bi erîni, lê bi neyînî dikevin pey bersiva pirsan û

bi neyînî li esera edebî dinivîsin. Loma, pir caran, li ba me kurdan, rexne dibe çêr, qisên bê-edeb û dijminahî. Û dewsa dilopên zêrîn yê danasîn, deb, perwerî û dostiyê, penûs dilopên jehrîn yê bedbinî, hesûdî û berberiyê direşîne.

Kî ji vê yekê destkevî dibe? Heye ku hin kes û hêz jê destkevî bibin, lê ne kurd û edebiyata kurdî. Di vê rewşa kambax de, para nezaniyê pir e. Gava dewsa pisporan, milîtan û dewsa nivîskaran xwendevanekî ku çend kitêb xwendine, rahêjin penûsê, rewş weha dibe. Ji lewre pir girîng e ku nivîskar, hunermend û ronakbîrên kurd hewl bidin rexne û rexnegiriyê û pêla vî karê pîroz bilind bikin. Ziman, edebiyat û hunera kurdî hewcedarê rexna bedew û rexnegirên pispor e.

Edebiyata kurdî hewcedarê rexnegirên welê ye ku

1- Bi îlim, qayide û prensîbên rexne, rexnegirî û edebiyatê perwerde bûye.

2- Pêşvexistina edebiyata kurdî ji bo wî esas e û ji bo xwendevanan dinivîse.

3- Ji bo kesekî û hêzekê nanivîse û pîvanên bi tenê kesekî û hêzekê ji xwe re esas nagire.

4- Rû ji ehlaq û pîvanên rexnegiriyê ba nade, di nav komên îdeolojî, siyaset, hêz û rêxistinên de xweserîbûna rexnegiriyê ji bîr nake.

5- Bi zîmanekî sivik, zelal û xweş li ser kitêba edebî û nivîskarê wê agahdariyên esasî dide xwendevan û aliyan baş û kêmaniyan nivîskar nişan dide.

6- Bi zanîna rexnegirî dike û rexna xwe li ser lêkolîn, lêhûrbûn, agahî, rexne, şerh û giranbihayiyê ava dike.

7- Tu carî rewşa zîmanê kurdî û hêjahiya nivîsîna bi zîmanê kurdî û kitêba kurdî ji bîr nake. Wekî destpêk, di vê hejmara Kurdistan Press'ê de, em dest bi rexne û danasînên kurt-çîrok û romanên kurdî dikin û hêvî dikin ku ev gav di zîmetê pêşvexistina rexne û rexnegirîya kurdî de be.

★★★

rexne û rexnegirî

• Mehmed UZUN

Berhemên din yê nivîskar

Di warê nivîskariyê de paleyekî xurt e Mahmut baksî. Berî "Gundikê Dono - 1988" Zarokên Îhsan-1978, Keça Kurd Zozan-1979, Hêlîn-1984, nivîsandiyê.

Mijar

Gundikê Dono bi avayiyên xwe yê bi herî û kelpîçan hatî çêkirin, gundekî ji van gundên li ber qeraxa Çemê Xerzan bû. Hacı Zorav, bi sê jînan xwe, du traqtor, çar gundê mazin û cibek ve axayê gund bû. Zibeyrê Ehmê eqilmendê Hacı Zorav û şewirdarê gundiyên Gundikê Dono bû. Hacı Zorav di vî navîyê de motoreke din kirrîye. Bi hatina motora nû diveyî kesine din ji gund derxênî. Gelek mal berî hingî jî ji gund derxistîbû. Filîto jî yek ji van kesan bû. Seba ve yekê, Zibeyrê Ehmê, Hacı Zorav rexne kiribe jî, guh nedabûyê. Diviyabû ko Zibeyr bi xwe jî gund derxêne.

Aso keçikeye ji Gundikê Dono, di nav fistanê xwe yê gulgulî de, kulîlkeke bêhevî, dildara Bedoyê sêwî bû. Lê seba ko Hacı Zorav çav ber dida keç û bûkên gund, ji Hacı Zorav ditirsîya. Tirsê wê di rojên peş de tîna peşîya wê Hacı Zorav ew ji bavê wê disitenî. Aso herçend xwe li bin guhê erdê dixê jî, kes guh nadiyê.

Talî ew dibe jîna Hacı Zorav ya çaremîn. Hacı Zorav hew zevî li çandinê dida gundiya. Ta nûha bi dehan zarok, pîr û kal ji birçîtîyê ketibûne binê axa sar. Li hember vî rawêşê Filîto, Hesenê Cenana û Mecoyê Çiyayî diçine mala Zibeyrê Ehmê. Hesen û Mecoyê de parêzkarekî (awuqat) bigrî, li hikûmetê doza zeviyên wana ko berî salên paş de, ketî ber destê Hacı Zorav bikî, ji gundiyan dirav (pere) berhev kirine. Diviya van diravan bisipêrine Zibeyrê Ehmê. Filîto ne weke wan dihizirî. Li gora wi ew doz bi devê tîfingê çareser dibû.

Zibeyrê Ehmê ji her du aliyan cida dihizirî. Li gora wî ya baştirîn ew bû ku himê axatiya Hacı Zorav bileqênin. Ew jî bi revandina Aso de pêk bihata. Li ser vî pêşniyarê dirawestîna û Aso bi Bedo didine revandin. Her du, di şikeftê de, li serê Gola Benevşê dibine yê hev. Bi vî bûyerê Bedo, Aso û Filîto dibine mahkûmê hikûmetê. Zibeyrê Ehmê jî di Alaya Sêrtê de girtî ye. Piştî çendekê, ew jî xwe digihênî wan ji wir didine ser traktor û makîneyên Hacı Zorav. Tevlî dexilê wî

yê li çandinê didine ber agir. Şevêkê jî Filîto da ser gund. Di navbera cendirmen de, Hacı Zorav dikeve. Ew jî ji aliye cendirmeyekê tê kuştin.

Lewn (Şekil)

Naveroka romana Gundikê Dono civakî ye. Nivîskarê romanê Mahmut Baksî jî aliye xwendevanê xwe xweş tê hiskirin. Nivîskar di berhema xwe de hatiye cem xwendekarê xwe, bi hedîka hingavtiyê zenîya wan û serê wan bi nermî rakirîye, "meyzênin" gotiye. "Mebestên kambaxiya jiyana gelê min ha ev e". Dest hatiye danin zer zeviyên wan. Di van zeviyên de layî koleyên çandiniyê tîna karanîna. Ger ew dest ji ser heyînan wan bi serhildanan, liberxwendanan bê hilanîn "Dem edî ne dema kevn bû. Her tişt tenê ne bi serê tîfingê hal nedibû." (r.56) "Emê hinek himê axatiyê bilêwênin her hal. Xirabkirin jî bila para zarokên me be. Ez bawer im, dermane vî tiştî. Li Gundikê Dono bi xwe ye." (r.57)

Bûyer ji aliye kese duyemîn tê derbirin. Dîsanê bûyer di cihekî û kesên din re derdikevine holê. Ev kes dîsan bi mercên bûyeran derketine, ne li gora daxwaziya nivîskarê. Nivîskar bi destê xwendevanê xwe digre, wan di bihara rengîn, di nav gul û pîvokên biharê de, di bin ewrê tîjî, ewrên avis de, di ber lehîyên poza Çiyayê Mereto, di ber hejîna, leqîna çiyayan, di nav mij û moran, baye Çiyayê Babosî, bi dengê kuçikên Gundikê Dono û zîrezîre keran, hirehira hespan re, dibe cihê ku bûyer li wan dera buhuriye.

Ew cih Gundikê Dono, Qesra Hacı Zorav, serê Kaniya Mazin, Qeraxa Çemê Xerzan, Keliha Siphîyê, poza Qazqazokê, ser ava quleteyna binaya Gundikê Dono, Çiyayê Meretoyê, Gola Benevşê, Girê Qule, ser ava Kaniya Pivazan e.

Zîman

Di nav mebestên xwendina berhemên nivîskaran ji aliye xwendevan de, layî axaftinê nivîsan-

di cihekî giring digrî. Mahmut Baksî jî di romana xwe de ev rê bijartiye. Romana xwe bi zarawayî navçeyî ku bûyer lê buhurtî, layî ku tê axaftin nivîsandiyê. Hevokên xwe kin girtîye. Pewanê xwende di xwendinê de qet tangazar nabî. Wêş ji ber xwe di ber çavan de diherikin. Dewlemendiya zîman, li gel heyîna wêşeyan, heyîna biwej (deyim), metelok, çewlik, dia, nifir û sundan diyar dibe. Ev navgînan zîman ji aliye Mahmut Baksî, di romana Gundikê Dono de xweş hatine bikaranîn. Herwekî: "Lê ez bi benika Qurane kim." "Paşîya tirê, kezî kur e." "Her teyr bi refê xwe re difire." "Ez bi qasî lê dinyayê kim." "Gava kurmê darê ji darê be, ew dar ketiye."

"Zirt her tim serê xwediyê xwe dixwin."
"Xwedê te, tu caran heyirê nehêle."
"Şertên mîraniyê, aqil e"
"En bilind difirin, zû dikevin xwarê."
"Nan û danê min di qirika te de bimîni."

Li gel van aliyan baş, xweşik, di warê bikaranîna zîman de hin kêmasî di romanê de hene. Layî ku te zanî di axaftinê de, li ser hemanên (öge) wêşeyan tîna qevaztin, nayêne gotin. Ev yek di tev zîmanan de heye. Pewanê zîmanê axaftinê û zîmanê nivîsandinê ne weke hev in. Di axaftinê de hin wêş tîna kurtkirin.

Hege ew wêşeyên kurtbûyî di nivîsandinê de jî-

bêne bikaranîn, dibine tîkçûyîna zîman. Di romana Gundikê Dono de yek bi hêsaniyê liqayî wan wêşeyên tekçûyî dibi. Jibonî zîmanekî wêşeyî (edebî), ger ev kêmasî nebin. Herwekî: *hê (hêj), ê (yê), a (ya), go (got), qebl kî (qebl bikî) ûhw.* Herçend ev kêmasî ji devoka derdora Xerzan be jî, ger ji aliye nivîskar li gora azînan (metod) rêzîmanî bihatana nivîsandin.

Lehengên (Kahraman) Romanê

Di romana Gundikê Dono de hêmana bîngêhîn kes e. Bûyerên romanê li derdora wan kesan digerin. Kesên romanê yê bîngêhîn Hacı Zorav, Zibeyrê Ehmê, Filîto, Aso, Bedo û Hesnê Cinan, Mecoyê Çiyayî ne. Bi van her du kesên talî, kesên din yê romanê di rawşîna de derdikevin holê. Dema ku erkên wan namînin, ji holê xwe didine paş. Kes bi piranî bi daxwîyanên xwe di tevayîya romanê de tîna nasandin. Kesên romanê jîndar, zindî, ji jîyanê bixwe hatine bijartin...

Em di jîyanê de her tim liqayî wan kesan dibin. Hacı Zorav layî wekhevên xwe kedxwer, çavhiz, Zibeyrê Ehmê bi aqilmendî, şewirdariya xwe kesan li derdora xwe dicivîne û her tim xwedîbext e. Filîto hêz e. Ew hêza gel bixwe ye. Di pêwistiya de ew dadikeve ser bedadiyan. Aso, layî tev keçên Kurd dilovan e, qels e... "Dadê, dibêje, Qurban dadê. Min xelas bike. Ez ne layiqê devê Hacı Zorav ê keftor im. Ew mirîxwer e" (r.48)

Bedo, Hesenê Cinan û Mecoyê Çiyayî layî tevayîya gel diji bedadiyan in. Li gel, ya baş, ya qenc in.

Dawî

Seba ko mercên jîyanê yê giran û kambax bûyerên ku tîna ber gelek kesan û dewran li serê wan digere, tiştên civakî yê civakî, bîranîna û hizir di berhemê de bi tev zelaliya xwe cih digre, ger berhem bê xwendin.

TORİ

1.

Di pêşgotina "Wendabûn"ê de têt gotinê ku ew roman divê gelek caran bête xwendinê. Bi giştî û gelemperî, ev gotin rast e. Ez bawer dikim ku nivîskar bi vê dilxwazê, dixwaze bigihêje armanca xwe ya yekem ku ew jî jîna wî bi xwe ye. Ew di gel û welatê xwe de xwe û di xwe de gel û welatê xwe dibîne. Rewşa gel û welatê wî çawan e û divê çawan bibê! Ji ber ku hebûn ji Wendabûnê çêtir e.

Meriv dikare bi vî awayî jî bêje, rewşa gelê kurd wek hebûna dêvekî bi pir serî ye. Lê, ewqas li laşê vî dêvî xistine ku ew serî ewqas biçûk in ku êdî ne laş û ne jî serî dikarin bibin talûkeyek. Laş heye, lê di niv xewê de ye. Serî jî nikarin xwe bigihînin cîhekî din; lê ew bi tenê dikarin xwe bigihînin hevûdu.

Merivêkî gotiye "mebûriyet merivan dike her halî." Çi tunebûna êzîngan ji bo şewitandina dayika Hindistanî ku li gor adetan divê bête şewitandinê; û çî ji tunebûna hêza ku serbixwebûnê bi dest xwe bixwe û ji dagirkeran çoyan nexwe.

2.

Şahîne Bekirê Soreklî gelek beşên girîng yê civate, civakî, dîrokî, olî û teknîkî û pêşveçûyîni, bi awayekî rastî ya jî jîna xwe li dû hev bi rêz dike. Ev beş, ev pirsgirêk ewqas xalên girîng in ku divê bêne lîkolandin. Gelek caran jî hemû tiştên ku paşverûtiyê temsîl dikin re nav nayên dîtin. Şahîn pîrî caran ew xalên ku ez li ser hizirîm hildigire û yeko yeko wan li bêjîngê û serradê diêxe. Em divê bîr û baweriyên kevnare li cîh berdin û ya nûjen ku ji bo me baş e bigirin. Şahîn tiştên girîng hildigire û olperestiyê, gotina "xwedê", rezil û riswa dike. Şahîn xweş dike.

3.

Nivîskar Zerdest dipesine û roja hêja bi xelat dike. Bi cîh jî dike. Lê li hêlekê ew hemû armancên olan bi awayekî rastî li ber çavên me rêdixe û li hêla din jî dibêje "olên gelan li ser seran." Bi bawerîya min, ew olên ku wek nivîskar dibêje "jîna serdestan dirêj dike û ya bindestan zêhir dike" nikare li ser seran cîh bike, bigire.

Nivîskar dîsa bi awayekî jîrek pirsgirêkin netewî û navnetewî hildigire. Wek çawan mezinên me em kirin çepiklêxistin hukumat û dewletên din. Nivîskar divir de ne bêmaf e.

Dema ku îmkana min jî bû, ez çûm li çend welatên "sosyalîst" geriyam. Min piçek be jî rewşa wan û mêjiyê hinekên wan nas kir. Me hema hema hemû dîroka wan, wan di salekê de çend traktor çêkirine û hwd nas dikir. Lê wan em çiqas nas dikirin! Em jî bo wan diketin hev -piraniya me rewşa wan nedîtibûn- û me dilê hevûdu dişand. Porteqal dihatin Moskoyê û nedigihîştin Erivanê. Rûsan dixwarin û diwerimîn. Babûşkan bez digirtin. Berî ku em bibin netewî, em bibûn navnetewî.

Soreklî li ser van nimûnan bi awayekî xweşik disekine.

4.

Ew kesên ku bindest in û zor û zilma zordaran diye; jîne bi awayekî; ew kesên ku li dij vî jîna bindest bi qasî hêza xwe şer kirine jî bi awayekî din nas dikin. Lê bi tenê jîna nas kirin têr nake, ya ku pêwîst e li dij wê wek leşkerekî şer kirin divê. Soreklî merivan dike bin erdê û derdixe. Girî dike. Bixwînin û bibînin!

5.

Nivîskar merivan rihet bernade. Ev adeta wî ye. Ew merivan hînî kenê girîniyê jî dike. Zanebûn tercûbe ye. Soreklî xweş dibêje.

6.

Belê nivîskar "Hejmarek gewre (gelek, pir) jî gelê me hîn îroj jî bawer nake ku peyabûnan li

ser hîvê cîh girtiye. Heqê wan jî jî hêlekê de heye; ma bûyînen wanî tiştên bûyîne ne?! Lê tiştê ecêb ew e ku kes ji wan înkâr nake ku Muhemed bi hespa xwe ya qanadîn (per, bask) ji bajarê Qudsê rabûye ezmanê heftan, çûye cem 'Xwedê'. Em bi hespên qanadîn bawer dibin, lê ne bi raketên ezmanan!! Em bi cehennema dû mirinê îna dibin, lê ne ya em tê de!!...."

7.

Bi rastî Şahîne Bekirê Soreklî (Sêweregî), civaka kurdan, civaka bindest, jîna merivan, dayîn û standina di navbera merivan de; hebûna di mêjiyê gelekî bindest de bi awayekî xweşik, wek fîlmekê di mêjiyê merivan de derbas dike. Ne ku ew tenê jîna û mêjiyê meriyên bindest; ew heywanên gelên bindest jî, rewş, jîna û hebûna wan jî tîne dike nav herdu destên merivan. Bi ber xwe ketin êdî ne ji dest xwendevan e.

Nivîskar dibêje, kurdno rabin û hişyar bin.

8.

Em beşê jêrin bixwînin:

"... Bindestbûna salan, gerdenên li ser milên me, sindifên di lingên me de û tarîbûna şeva dirêj em li dû kusiyar jî hiştine; erê, em li dawîya her kesî mane. Gelê me çiqas êşiyaye, çiqas kişandiyê û dikişîne!! Dema hin ji me xwe jî merbendên koletiyê û tarîbûna şevê azad dikin û digihînin serbestî û ronahiyê, dîsa jî stûyên me xwar dimînin, çûku bindestbûna gelê me nexwe şiya xûzbûnê di piştên me de bi cîh kiriye û em dikin nakin, ne dikarin xwe rast bikin; serbilindîya me û rastbûna stû û piştên me, ger em bixwazin an na, bi doza netewa me de girêdayî ne. Li welêt jan û neşahiya xwe li gelê me mar kirine. Ew ên ku dixwazin telaqa xwe ji wan bibirin û direvin welatek din, tenê du-sê mehan, wek birîndarek di bin bencê de, ji wan xelas dibin û di xew û xeyalan de dijîn, lê hêdî hêdî jan û neşahiya ku wan li dû xwe hiştibûn dîsa pêwendiyê bi dilên wan re girêdidin."

Bi ev beşa jêrin jî nivîskar li rojên kevn digere: "...Wêneguheza (televîzyon) rengîn, band û pirtûk, otomobîl, çirayên kerabê; ew hemû ne dikarin min ji te azad bikin! Paş kar, ez xwe di hindir zikê de de vedîşîm û li rojên kevn vedigerim; li rezan, li sapên ceh û geniman, li stîrî û çaliyan, li birûsk û tawan, pez û kerîyan, bêrîvanên zerî û esmer û li hêstîrên dayka xwe."

Ev herdu hevokên jêrin jî di cîhê xwe de ne: "...Erê, şabûna dil jî endamên netewa me hatiye dizîn. Ewkenê hin caran xwe li ser lîvên hinan xuya dike jî kenek derewîn e."

9.

Nivîskar herçiqas jî welat û gelê xwe bi dîr be jî, ew bi wan re dijî. Ew tîra xwe dizane biyanîti çî ye. Ew tîra xwe dizane mîranî çî ye. Wek "...Rojekê, dema ez li bajarê Lînzê ketim avdestxaneyek bêavdaskan, bînek pîrr pis bi vekîrîna deriyê avrêjê re ket pozê min, hindik mabû min gêj bike. Min pozê xwe bi du tiliyên destê çepê girt, hema li pê zû avek rijand û dîsa xwe gîhand derî, lê berî ku ez derkevim du karkerên porsor ketin hindir û yekî ji wan: 'Tifû! Bîna genî bala te kişand? Dîsa yek porreş di hindir de bûye'. Hema hindik mabû ku ez şeremîriya xwe xuya bikim, lê min xwe sekinand û beşê baqil jî mêjiyê min jî beşê zirt re wisa got: 'kuro dîno, mamûrê trêna tîrkan bê sîc û sedem tiştêk jî te re nehîşt, tu rezil û riswa kirî, lê dîsa jî deng bi te ne ket. Tu dixwazî bo gotinek vala xwe ji van herdu porsoran bidî lîdan!!'

10.

Ş. B. Soreklî dev ji derd û kulên gelên bindest bernade. Çawan mîrik bikaribe berde! Derd û kulên wî, yê min in jî. Ez jî dixwazim ku paseportek min hebe! Ma ez ê çend caran werim dinyayê! Na! Ji ber vî jî ez razî me ku دنیا di serî de li hev bikeve û ez jî bikaribim bibim xwedî paseport. Yan jî zarokên min, yê heval û hogirên min bibin xwedî paseport. Bes e êşa ku em dikîşînin! Bes e!

11.

"Wendabûn" rîya Wendabûnê nîşan di-de. Nivîskar jî berpîrsiyariyên xwe dizane û di hişyarbûna gelê xwe de cîhê xwe digire û rola xwe dilîze. Armanca nivîskar jî di "Wendabûn"ê de ew e.

Tiştêkî din heye ku ber çavên gelek kesan rohnî ye: "mêweya xêlqê şîrîntir e." Bi dehan, sedan parlementerên me, profesor, nivîskar, doxtor, helbestvan, dengbêj û hwd jî ew kesên ku dixwazin me ji holê rabikin re alîkarî dikin. Li ber wan serî xwe xwar dikin. Şivan jî dengbêjekî ermenî û kurd e, Gulistan, Nîzametîn Arîç (Feqiyê Teyran) û yê din. Ma ev jî birçîna dimirin? Herbijî jî mêjiyê ku ji bo gelê xwe dirije re.

12.

Nivîskar bîriya welatê xwe kirinê bi vî awayî dinivîse "...Tu deng nayên bihîstin xeyn jî yê hin teyran, yê ku xwe jî fedîbûna û jî ber germê di nav çemelên daran de veşartine. Hin caran jî derekê difîrin xwe din; teyrên (balîndeyên) rengîn, xweşik û azad. Xweziya (xwedê bikira, xwedê razî bibûya) ez jî yek ji wan ba ma!"

Ji ber ku nivîskar û gelê wî bigihêje armanca xwe, ew girîngbûna hemû "tiştên" ku rîya wî û armancê nêzik bikin, qiymet didê. Wek "...Di rojên wek îroj de lingên min jî wek mêjiyê min di hebûna min de rolek pêşeng dilîzin." Nivîskar jî ber ku bigihêje armanca xwe, bi vî awayî dom dike "...Meşa min ji armancan ne vala ye."

Rewşa jiyana gelemperî jî bi vî awayî pêşkêşî me dike: "...Ber hatina qanûn û erf û adetan, li cîhanê yê bi hêl li ser piştê yê sist dijî, dîvre yê stîr li ser piştê yê tîrsonêk, dîvre yê jîr û fêde li ser piştê yê dîwane û bêçare; hîn îroj jî nav dar û beran de, di nav tunebûna şertên mirovtî de jîyan ya jîran e, mirin bo bêçareyan; divê ez jî bijîm!"

13.

Welatê nivîskar çiqas bo wî şîrîn e û wî çiqas bîra wî kiriye; ew wî bi vî awayî nîşanî me dide "...Li ev beşê cîhanê hin caran di direjîya rojekê de nêşanên sê çelan xwe didin xuya kirin. Kelakela germa îroj nîvro tenê di kûraniya havîna welatê me de dikare biqewime; hûnikîya niha û ewrên li jor derketine gerê jî hîn jî nêşanên nîsana welatê me ne, lê ew meseleyek din e."

Ma kes heye ku bîriya welatê xwe neke! Dibêjin ku îroj jî 500.000'î bêtir kurd li derveyî welatê xwe dijîn. Di nav van de gelek kes nikarin biçin welatê xwe bibînin. Ermenî, Asûrî û hîn gelek endamên gelên din jî hene ku nikarin biçin welatê xwe û wan bibînin.

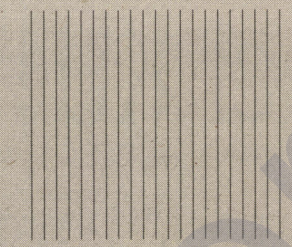
14.

Li ser vî beşî tiştêk gotin ne ewqas gengaz (hêsan, rihet) e. Ev beş bi serê xwe dibe dermanek jî bo rûpelên bûrî. Ev beş mêjiyê merivan vedîşîne. Merivan digire û dibe cîhekî xweşik. Cîhekî ku meriv qet bawer nake. Şahîn, bi zimanekî xweşik, bi kurdiyêk delal, bi rêzkirînek şîrîn, wêneyên renga reng dide ber çavên merivan. Ji bo wênekêşekî divê gelek sal bigirin ku bikaribe wan wêneyan, wir xweşik dayîne ser paçên spî. Ku bikaribe! Kalo û ker, gund û gundî, bajar û bajarî... Di dawiyê de tabiyat (natur). Biji Şahîn.

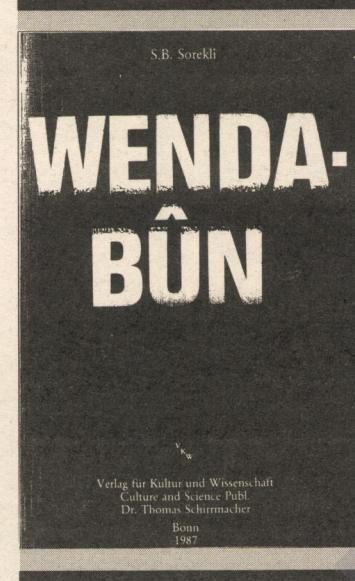
15.

Nivîskar romana xwe xweşik xemilandiye. Ji derd û kulan heta hezkirinê. Rast e, jîyan bê hez-

Ş. B. Soreklî
WENDABÛN
Roman

Verlag für Kultur und W.
Breite Str. 16
5300 Bonn - W. Germany

kirin nabe. Ji ber vî jî wî evîndariya di navbera xwe û keça ermenî Sîmoyê de bi vî awayî nivîsiye "...Sîmoca, şêrîne, delalê, bejînziravê, sivi-kê; ez bi heyrane, Sîmoya Xaçedorayan. Em zarok bûn, Sîmoruh, min wer dizanibû ku qurincandîna hêta te ya ciwan nêşana hezkirinê ye. Wisa ji me re digotin, werqas me dizanibû, Sîmoya xweşik. Heta ez hîn bûm ramûsanana, sal derbas bûbûn, nema êdî fersend diket destên me, bo em nêzikîyê li hev bikin û ruhên xwe di hindir ramûsanana evîna dilan de bikin yek; tu li welatê xwe vegeyriyayî û ez jî di welatên xelkê de bi çolê ketim." "...Gelên me bi hezran sal merî û cîranên hev bûn, di welatên hev de hejên malbatan berdîdan erdê, wek xwîşk û biran tev hev û li kêleka hev dijîn, ta ku ola biyanîyan em ji hev qetandin û biratiya olîn şîna biratiya xwîne girt. Birînen kevn vemeke, Sîmoca, dilê."

16.

Ş. B. Soreklî bi rastî jî bi ew peyvên xwe yê giranbiha, dilê merivan -yên di berê de birîndar- jî hev de hûr û mûr dike. Meriv wir hês dike ku dil, gurçik, kezeb jî hev de hatin xwarê û ketin valahiyeke bê binî. Ez wir bawer dikim ku dema nivîskar ev rûpel xemilandine, wî gelek hêstir rijandine. Wek "...Ey hebûn! Çima ez jî rêçikên jîyanê ketim vî rêçikê?! Çima ez li derdorên Hîmalaya ne bûm xwediyê şunbilek erd, an li Arîzona ne bûm gavanek bê hiş? Çima te ez di evdema xirab de avêtim hindir jiyîne û ne di yek din de; ne di demek wek ya Zerdest, Îskenderê Mekedonî, yan Siloyê Eyûbî de? Bibexşin dayê! Ez gazincan ji dayikbûna te nakime. Tu ji dayikan dayek çê bûyî, ji jinan yek jîr bûyî, ji mamostayan yek bi dil bûyî, lê dîsa jî, xweziya tu û bavo neh mehan ber bûyîna men mehekê jî hev dîr bana!"

Yek jî "...Martîn Luther bi dilek xemgîn ji cîhanê xatir xwast, çûku ew di kûraniya dilê xwe de tê gihîşt ku mirovtî hebin, yê ku mafên yê din ê tîxin bin lingên xwe."

17.

Nivîskar di xwe halyayê. Ew dixwaze biteqe. Ew azadiyê, serbixwebûnê, hebûnê, xweşiyê, rindiyê û hwd hez dike. Ew naxwaze wenda bibe. Ji ber vî jî ew, dixwaze ku ew dîwarên hene, ax jî hev parve kirme, xir bike. Axek, welatek, dinyayek bê dîwar çêbibe.

"...Yan ez ê jî Wendabûnê xilas bibim û yan jî ruhê min ê azad bibe û bedena min jî ê li ber te çirîmiş bibe (birize). Ez bi şîrê dayk xwe, bi hebûna miletê xwe û cîhana ku ez kirime yek jî mindalên xwe son dixwim ku ez ê di paş te de êdî bêçare û hukim nemînim. Ez ê te hilweşînim û xwe bigihînim azadiyê, an na, ez ê jîyanê li xwe û yê tu çêkirî biherimînim. Wer texmîn meke ku ez ê hema bê tevdêr xwe li hebûna te biqelîbînim, an wek bav û kalên xwe bi biriqandina hin beşên te werim xapandin, bo dîsa li ser piştê bikevim xwar û xwîna sor ji bedena min birjeû te bixemilîne. Na, na, dîwar! Ez ê mêjiyê xwe tîxim kar û xebatê, hebûna xwe bi yek kim û ronahiyê jî xwe re bikim amanc û hevî. Ruhek azadixwaz, mêjiyêk payî û xebatkar û dilek bi evîna jiyîne avis kanin hemî dîwarên cîhanê bi destên xwe yê karker hilweşînin. Waye ez hatim; sekinandin û vegeyriyê. Ew bi biryar e û hevîyê di rojê de dibîne. Zerdest!"

Ahmet CANTEKÎN

NIVİSKARÊN KURD

Nacî KUTLAY

"Pewîste, em gelekî kurdî bixwînin"

••• Naci Kutlay (li aliyê rast) tevî Mehdî Zana li girtigeha Diyarbekrê(1971)•••

Foto; Ji arşiva taybeti ya N. Kutlay

□ Tu dikarî, ji kerema xwe, hinekî behsa xwe û jiyana xwe bikî?

□□ Ez di 10 Têbax 1931, li gundê Tendûrekê hatime dinê. Gundê me di navbera Qersê û Qerekosê de ye. Ez li Qerekosê mezin bûm û min li wir xwend. Bavê min memûr bû, giraniya mala me li gund bû, bo wê jî ez li gund mezin bûm û paşê jî her sal havînan dema kû dibistan diketine tevlî, ez diçûme gund. Li gundê me dibistan tune bû, van salên dawiyê hatîye çêkirinê.

Min dibistana pêşîn û navîn li Qerekosê xwend, dû re li Erzûrûmê lîse xelas kir. Li enqerê 1950, min dest bi fakulta pîzîşkîyê(tip) kir. Min eskerîya xwe li Estenbolê kir. Ev jî bo min fîrseteka mezin bû kû min wê demê nivîskar û kesên pêşverû û Kurdên giranbiha nas kirin. Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Mehmed Mihri Hîlav, Zîya Şeref-hanoğlu, Dr.Mehmet Şükrü Sekban hinek ji van bûn. Dr.Mehmed Şükürî di rêxistinên "Hêvî û Kürt Teali Cemiyetî" de xebatên zîrek kiribû û poşê bi navê "La Question Kurd" (Mesela Kurda), pirtûkêka piçûk nivîsbû û poşmanî nişan dabû. Piştî eskerîyê, min li Qerekosê dest bi pîzîşkîyê (doxtoirîyê) kir. Hukumatê nedixwest ku ez di nav Kurdan de kar bikim, ez piştî çend mehan şandime Bolu û Enqerê.

Dema ku min di fakultê de dixwend, civanên Kurd, êdî hejmara wan her diçû zêde dibû û meselên netewî dihatine xebirdanê. Xwendewanên Kurdan şevên folklorî amade dikirin, dixwestin ku kultur û dîroka Kurdan bizanibin. Lê kovar û pirtûk, kêmbûn çîye, qet tune bûn. Hukumat jî kombûn û civatên Kurdan aciz dibû û ditirsîya.

17 Çileyay paşîn 1959, 49 Kurd hatin girtin û ketin hepsê, 40 kes jî wan di hucreyan de man, çar mehan zêdetir di hucreyan bin erdê de girtin û paşê hepsa eskerîyê ya Herbiyê de man. Ji wan yek jî ez bûm. Hevalekî navê wî Emîn Batu, jî Mêrdî-nê û maleka pir feqîr, di fakulta hû-qûqê sinîfa çaran de dixwend, di van hucreyan de mir, rehma Xwedê lê be.

Pey re ez li Taşkent, Hadimê xebitîm, dû re min li Enqerê îxtîsasa cerrahiye kir. Ji bo ku li Kurdistanê -wê demê Rojhilat û Rojhilata Başûr- digotin, xebat nedidane min, ez jî bi serê xwe li Axrî'yê (Qerekose) xebitîm. Dema ku asîstan bûm, ez bûme endamê Partîya Karkerê Türkiyayê (TİP). Di 1970, li Diyarbekirê me D.D.K.O. damezirand. Cûnta Faşîst a 12 Adarê ez bi tevî sedan kesên Kurdên welatparêz û pêşverû girtim û ez li hepsa eskerîyê ya Diyarbekirê, sê sal niv girtî mam. Piştî efûya

1974, ez jî ji hepsê derketim.

Demeka niv demokrat hat, min li xestexana Mêrdî-nê 4 sala û pey re li xestexana Axrî'yê kar kir. 12 îlonê, Cûnta Faşîsta Eskerîyê ez dîsan girtim. Ew çend mehên pêşîn, mehkemen eskerî hela hê minanî niha remşa hûqûqê nedidane bin lîngan, ez jî hepsê derketim, lê polês hatin min dîsa bigrin û ez mecbûr mam ji welêt derketim. Ji 1981 vir de jî, ez li Swêd'im, doxtoirîyê dikim. Zewicîme û du kurên min hene.

□ Te kengê dest bi nivîsina kurdî kir?

□□ Ez tu cara ne fikirim ku, nivîskarîyê ji xwe re tîkim karekî rojana. Lê min jî xwendinê hez dikir. Di xortaniya xwe de, min maqale û hine çirokên kurdî bi tirkî nivîsin. Yek, du jî wan jî bi kurdî bûn. Lê ez ku hatim Swêd, bi demêkê şûnde min ferqa edebiyata Kurdan û yên milletên din bi çavekî nû dît.

Ji sebebê qedexekirina Kurdî, edebiyata Kurdî ya nivîsî gelekî şûnve maye. Hemû Kurdên ku ve kêmasîyê dibînin, pêvist bû ku hewil bidin, bo pêşde çûyina çanda Kurda bixebitin. Min qebûl kir ku ev deynê hustîyê me hmûya ye, lewra min qerar da ku, di vî warî de çî ji destê min bê, ez bikim. Min xwest ku di nav vî karî de hinekî jî para min hebe û min dest bi romana "Zeviyên Sor" kir û nivîsî û çap kir. Min çiroka Cengîz Aytmatov "Cemile" wergerandê Kurdî, dixwezim çap bikim.

□ Te heta niha çî weşandin?

□□ Çawa min li jorê got, ez di hêla edebiyat û kulturê de xwendewan im, ne nivîskar im. Lê belê dixwazim tiştên ku ji destên min bînin, bînimê cî, lewra ezê nivîsara Kurdî bidomînim. Li Türkiyê xwendin û nivîsandina Kurdî ku qexe bû, lewra min wê demê yek-du çirokên Kurdî tenê nivîsbûn. Çend perçe ji wan li Türkiyê, di wan kovarên ku demeka kurt de derketin, hatin çap kirin.

Lê di destpêka sala 1988, de min romana "Zeviyên Sor" çap kir. Bi navê Nûrî Şemdin ew hate çap kirin. Îsal jî (1990) min, "İttihat-Teraqqî û Kurd" -ittihat Terakî ve Kürtler- bi tirkî çap kir.

"Zeviyên Sor" romaneke sosyolojîk e. Dema ku traktor ketine Kurdistanê, di jiyana xelqê de çî guhartin dibin? Şerên di nava guhdîyan û axan, îdara Dewleta Türkiyê li Kurdistanê çî tehrî dimeşe, li Kurdistanê meselên civakî bi çî rewşê dom kirîye, hatîye nivîsandin.

Di "İttihat Teraqqî û Kurd" de, dawîya sedsala 19 û destpêka sedsala 20, rewşa Kurdan û da-

mezirandina İttihat Teraqqî -Con Tirk- tê lêkolînê. Têkiliyên Con Tirk û Kurdan bi çî avayî hatîye û gihîştîye îro, di bîngeha Türkiya îro de İttihat-Teraqqî çî rol listîye? İttihat-Teraqqî di fikr û rêxistinên Kurdan de çî guhartin çêkirîye? Ev tişt hatine lêkolîn.

□ Bi ya te, rewşa edebiyata kurdî îroj çawan e? Dijwarî çî ne?

□□ Dijwarîyên herî mezin, xelq hînî xwendina Kurdî nebûye. Sebebê wê ew e ku Türkiyê xwendin û nivîsandina Kurdî qedexe kirîye. Mirov ku bi zehmetî dixwîne, naxweze dom bike, lewra kê kes pêvistîyên pirtûkên kurdî dibînin. Bi vî tehrî hejmara xwendewanan ku pirtûkan dixwazin kêmin. Xwendewan ku kêmin, nivîskar di xwe de hewesa nivîsandinê zêde nabînin. Ev tiştêkî bi hev re girêdayî ye û diyalektîk e.

Dijwarîyeka din jî, di zimanê Kurdî de yekî tîne. Zaravên heremî pîr in, di nav wan de ferqên mezin hene. Lê belê, gere em bir nekin ku di alîkî de jî, zaravên heremî dewletîyê dide zimanê me. Di vî hêlê de feydê wê heye. Di elifba û gramera Kurdî de jî yekbûn tune. Ev rewşa bi serê xwe tenê problemeka mezin e. Kurdên Iraq û Îranê bi elifba erebî, yên Sovyet bi kirîlî, yên Türkiyê bi latînî û yên Sûriyê bi erebî û latînî kar dikin. Xebatên edebî di wan hereman de dimîne, Kurdên din kêmin jê îstîfade dikin. Xebatên çandî bela belayî dibin, merkezî-santral-nabînin. Dijwarîyeka din, bi rewşa siyasetî Kurd gelekî perçe bûne, ev xwe xebata çandî de jî nişan dide. Mîna ku, li Swêd qasî 30 weşanxanên Kurda hene.

Tiştêkî ku neyê xebatê, şûnve dimîne, gelek kêmasîyan bi xwe re didomîne. Gere meriv qebûl bike ku, edebiyata Kurdî pêş ve neçûye. Lazim e hemû kes di vî warî de hewil bide, bixebite. Ev baş tê zanîne ku, edebiyata Kurdî di nav kultur û edebiyata milletên derdora xwe, cîkî baş girtibû. Lê di nav çend sed salan de milletên cînar her pêş de çûn. Kurdan pîr caran, bi zimanê wan milletên ku bi hev re dijîyan nivîsîne, wek erebî, farisî û tirkî. Lê belê dîsan jî berhemên Kurdîyên giranbiha jî piş xwe ve hîştine. Gere em li wan bibîne xweyî, wan jî nav dîrokê derxin pêş, nû ve çap bikin û li ser lêkolînan çêkin. Tiştêkî tebîî ye, ew berhemên Kurdîyên kevn, klasîk in, qiranbiha ne lê belê kevn in. Ew bi naverok, bi ziman û bi şiklên xwe ve kevn in. Lê dema modern e. Lazim e ku Kurd di vî warî de jî modern bin û ji pey dinyayê şûn ve

nemînin, qe nebe hewil bidin ku bi hêla edebî de ber bi modernbûnê, ber ni nûbûnê herin. Bo wê jî edebiyata modern ya cîhanê, pêvist e bê zanîne. Karekî du alî li pêş me ye: Edebiyata xwe ya klasîk derxin ortê, aliyên wê ku nehatine zanîne derxine ronayîyê, aliyê dinê edebiyata Kurd ya modern pêşde bibin.

Pêvist e em gelekî bixwînin û berhemên dinyayê bi nav û deng wergerînin Kurdî û wan bi Kurdî bixwînin. Hevalên ku bi hemû curên edebiyatê ve dixebitin, pêvist e hewil bidin, zimanê kurdî pêşde bibin, lê hine pirsên nû bi xwe îcad nekin, lê pirsên ku di nav xelqê tene kar kirinê bibînin, bi vî tehrî zimanê kurdî di edebiyatê de dewlemend bikin.

Bi dîtina min, tiştêkî girîng ew e ku, kesên dixwazin çanda Kurdî pêşde bibin gere tu curên kulturê piçûk nebînin. Edebîyat ne tenê roman û helbest in. Gotînen pêşyan, kîlam û edetên xelqê, kîlamên şîr û şayîyan û yên din, folklorê Kurdan bi tevayî giranbiha ye, pêvist e ev tişt bêne nivîsandinê, hela hê kû winde nebûne. Teknik û modern ya nû, pîr tiştan jî jîyanê dîr dixê, tîne guhastîne.

Rast e, hemû kes dixwazin tiştên giranbiha binivîsin, lê belê bo vî jî pêvist e meriv gelekî binivîse û gelek kes binivîsin û demekê şûnde tiştên xweş, baş tene pêş. Gere meriv netirse ku berhemên wan yê bêne hezkirinê an na...Vê tîrsê ku meriv bîne pêş çavên xwe û binivîse, ev tiştêkî baş e û bes e.

Berî ku di 1959, bi hevalên min ên din ve (dewa 49'an) ez ketime hepsê, min çend helbestên Tirkî nivîsbûn. Ew helbesta di mala min de hatibûne girtin. Mehkemê jî bo wan helbestan jî dixwest ceza bide min. Çî heft tu kopyayên wan helbestan li ba min tune. Ji van herdu helbestan du perçe di materyalên mehkemê de bi destê mîdeîûmûmî -savcı- hatîye çapkirin. Min jî wir girtin û didime te.

□ Ji bo pêşerojê, te çî plan û program hene?

□□ Dixwezim li ser dîrok û rewşa Kurdan di sedsala dawîn lêkolînê bikim. "Zeviyên Sor", min berê bi navê "Sorunun Toprakları" nivîsî bû, lê çap nekirîbû. Zimanê wê ve demê de kevn bû, dixwazim li ser kar bikim û çap bikim. Dîsan ez dixwazim ku dawîya "Zeviyên Sor" binivîsim. Di romanê de bûyerên gundê Tendûrekê di rewşeka nû de dom dikin û ev dem gelekî girîng e. Bo temamîya romanê gere ev dem û rewşa nû jî bê nivîsanê.

Bir Zenciye

Saçların kıvrıcık,
Rengin siyahmış diye senin,
Boynuna ip geçirip
idam ediyorlar.
Ve sonra dönüp
Bir bozguncu,
bir asidir diyorlar...
Rengi değil
Kaderi sana benzeyen
Efendileri ile savaşan
Fakir halklar var Ortadoğuda,
Sen Afrika'da, sen Amerika'da
Ve o Ortadoğuda.

•••

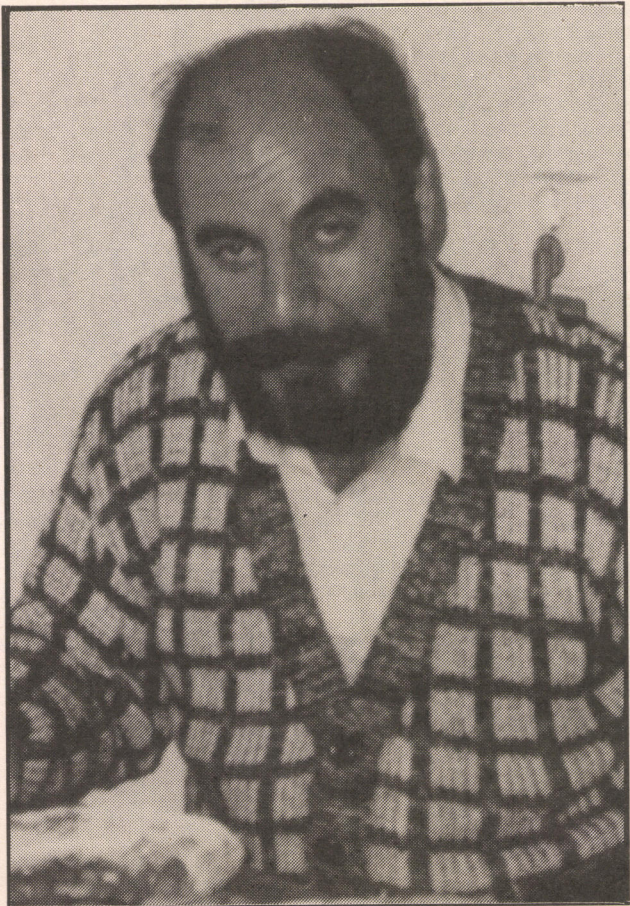
Cezayirli Cemileye

Hani koyun gibi
keşiyorlardı ırkdaşlarını,
Süngüledikleri annendi hamile,
Nerde hak, nerde hukuk Cemile...

Rüyalanmda senin bombalı elin,

Fransız hakimî önündeki halin...
Senin gibi olmayı çok,
Hem de ne kadar çok isterdim.

Naci Kutlay

Tosinê REŞÎD

Foto: ji H. Celebî

Edebiyata me, bi rastî, di salên 1960 an de, dest pê kir. Hengê ew ji bin tesîra edebiyatên rûs û ermenî derket û bi şiklekî kurdî pêşve hat. Û heta niha jî ew berdewam e.

Herçî pirs ziman e, ev pirs ji bo me jî pirseke gelek girîng e. Ji ber ku me bi zimanê xwe baş nizanîbû û ew kurdiya ku em ji dor û berê xwe, ji gund û gundiyan xwie hîn bûbûn, ne ewçend xurt bû, tê de gelek peyvên erebî, tirkî hebûn. Me ev ziman bi kar anî û îroj jî bi kar tînin. Ger di eserên me de, ger di rojnameya "Riya Teze" de. Bi sedan peyv û gotinên nekurdî tê de ne. Ji aliyê rêzimanî jî hin pirs hene. Ew zimanê ku îroj li welêt tê bikaranîn û wekî zimanê Hawarê tê nasîn... em hinekî ji vî zimanê standart bi dûr in. Nêzîkbûna zimên, ne pirs roj û mehan e. Ew dê dirêj bikişîne. Ji ber ku eger em niha bi zimanê Hawarê binivîsin, gelê me yê ku li Yekîtîya Sowyetê dijîn, dê tenegehî. em ji bo wan, gel, dinivîsin. Hewldana nêzîkbûna zimên divê ji her du aliyên be. Em kurd, îroj, bi du rêzimanan dinivîsin. Hûn bi rêzima Celadet Bedirxan, em bi rêzimana Qanadê Kurdo... Gerek ziman, hêdî hêdî, ber bi hev here...

Baş e, te got ku te heta niha çar kitêb weşandine. Navên wan çi ne ew çi celeb kitêb in? Şiir, kurte-çirok, piyes?..

Kitêba pêşîn "Kilama Rê" ye, ew helbest bûn, di 1975 an de weşîya. Kitêba duyardin "Zozan" e, dîsan helbest in, di 1983 an de weşîya. Ya sîsiyan "Nîvro" ye, ev jî helbest in, di 1987 an de derket. Kitêba çaran jî, di sala 1988 an de piyesa "Si-yabend û Xecê" ye. Min gelek kurte-çirok jî di rojname û kovaran de weşandine, lê wekî berevok nehatine çapkirin. Niha jî, min piyesek daye çapê. Ew di derheqê şoreşgerî kurd yê bi nav û deng Ferîd Egîd Polat Bekov e. Navê piyesê "Tirêj" e.

Baş e, tu hem şîir, hem pexşan dinivîst. Tu xwe bêtir

şîir yan pexşannivîskar dibînî?

Ez xwe bêtir şîir dibînim. Di van demên dawîn de, ez guhdariya xwe bêtir didim ser kurte-çirokan. Bi rastî, ev yeka ji ber rewşa mîletê me tê texmîn dikim, mîletê me kêm şîir dixwîne. Niha barekî giran ketiye ser milê nivîskaran. Bîr û baweriyên welatperweriyê û kurdeweriyê divê bi riya nivîskaran bigihê mîlet. Bawerîya min ew e ku nivîskar dikare bi roman û kurte-çirokan hêsantir bîr û baweriyên xwe bigihîne mîletê xwe.

Mesele û babetên te, xebat û nivîskariya te çi ne? Çi bala te dikişîne?

Xebata min ya nivîskariyê, bi rastî, di sala 1961 an de dest pê kiriye. Tema û mesela Kurdistanê bingehê xebata min ya nivîskariyê ye. Pirs sereke ya civata kurdên Yekîtîya Sowyetê, doza Kurdbûn û perçekî mîletê kurd bûnê ye. Sala 1963 an, gava me, cara yekemîn Komala Xwendekarên Kurd, li Erewanê ava kir, hingê gelek kesan, heta nasyonalîstên me jî, ji me re digotin, "hûn herin di nav Konsomolê de kar bikin." Lê me guh neda van xeberdanan. Bawerîya me ew bû; em perçekî mîletê kurd in. Pirs sereke ya xebata min ew e. Pirs dîdiyan, jiyana îro ye. Kurd îroj çawan dijîn? Ev jî girîng e.

Tu dikarî, bi kurtî, behsa edebiyata kurdî ku îroj li Yekîtîya Sowyetê tê nivîstin, biki?

Edebiyata kurdî li Sowyetîstanê îroj gihîştîye dereceyeke baş. Herwekî min got, destpêk di salên 1960 an de ye. Hingê gelek şîir û nivîskaran baş û heja derketin. Û îroj, di warê poeziya, şîir de, şîirên welê hene ku ji roja me, gelek pêştetir in. Ji aliyê prosa, nivîsara vekirî de, em piçekî bi şûn de ne. Rast e, romanên Erebe Şemo, romana Heciyê Cindî, hin tiştên din hene. Lê em hê negihîştine dereceya îroj.

Îroj zeyetêke din heye: Kurdên Sowyetîstanê li her alî belav bûne, cihê dijîn û ew kesên ku dikarin bi kurdî bifikirin, kêmbûne. Niha gelek keç û xortên me bi zimanên biyanî, ermenî, rûsî, dest bi nivîstinê dikin. Helbet, paşê ew derbasî zimanê kurdî dibin. Ji aliyê fikirî û zanîne ew pir bi pêş dikevin, lê ji aliyê ziman û fikirdariya kurdî de bi şûn de dimînin. Lê ez bawer im, ev pirs jî dê bê halkirin. Ji ber ku niha, piştî Prestroykayê, hişyarbûna mîletiyê pir bilind e, herweha di nav kurdan de jî. Niha, meriv bêtir guh dide xwendina zimanê kurdî. Berê, bi tenê li Ermenîstanê xwendina kurdî hebû, lê niha li Gurcîstanê, Kir-

Tosinê REŞÎD

gisztanê û Kazakistanê xwendina kurdî hebû. Ez bawer im, di salên pêş de, kurdî dê li her cihê ku kurd tê de dijîn, were xwendin. Dema xwendina kurdî hebe, kurdên dest bi nivîsina kurdî bikin.

Loma, bi bawerîya min, dê rojên pêş de, edebiyateke xurt dê were pêş.

Baş e, tu dikarî hinekî ji li ser hezan û nivîskaran ku îroj dinivîsin, bipeyivî? Temsîlkarên pêşketina edebiyata kurdî kî ne?

Ew, di destpêka 1960 an de, Mikailê Reşîd, Ferîkê Usif, Pişkoyê Hesen bûn ku pêleke nû di poeziya kurdî de ava kirin. Îroj, di du ji wan ne tevî me ne. Ferîkê Usif hê dinivîse ku nivîskarekî me yê gelek naskirî ye. Pêre jî, niha, Rizaliyê Reşîd, Eskerê Boyik, Çerkezê Reş, Egîdê Şemsî û Karlanê Çaçan di warê poezî û kitêbên zarokan de dinivîsin û gelek tişt ava kirine. Di warê pexşanê de, piştî Erebe Şemo, di salên 1960 an de, Sîma Semen, Eliyê Evdîrehmen, Usifê Beko, Emerikê Serdar, Egîdê Xudo dest bi nivîstinê kirine. Ew nivîskaran ku niha bi pêş de hatine, Babayê Keleş e. Ev derece, bêguman, wekî şîirê pêşde neketiye, lê gavên baş û pêş avêtine... Bi texmîna min, di salên pêş de, ew dê tiştên baş bûn. Niha gelek hevalên me, ew yên ku berê helbest dinivîsin, wekî min û Eskerê Boyik, em niha derbasî pexşanê bûne û piyes jî dinivîsin.

Gelo dan û standin di navbera edebiyata kurdî ku li welêt û derveyî welêt li Yekîtîya Sowyetê tê nivîstin, çi ye? Çi dan û standin heye?

Dan û standin di salên 1950 an de dest pê kir. Niha ev pir xurt bûye. Ew edebiyata ku li welêt û Ewropayê tê nivîstin, pir tesîr li me dike, tesîra wê li ser me pir e. Berî her tiştî, di warê ziman de. Em hêdî hêdî ber bi wî zimanî tîn. Paşê jî, di dereca tema û naverokê de tesîr pir e. Em bibêjin, eger berê kurdên Sowyetê bi tenê jiyana kurdên Sowyetê dinivîsin, niha gelek guh didin ser problemên Kurdistanê û kurdîtiyê. Em ber bi edebiyateke yekîtîyê diçin.

Gelo haya te ji edebiyata kurdî ku îroj li welêt û Ewropayê tê nivîstin heye? Tu vê edebiyatê çawan dibînî?

Haya me ji edebiyata ku tê nivîstin heye. Berî her kesî, haya me ji Cigerxwîn û helbestên wî hene. Me ew helbest xwendine. Di salên xortaniyê de, ez hînî tipên erebî bûm û edebiyata ku li Kurdistana Îran û Iraqê tê nivîstin, dixwînim. Ev salên dawîn haya me ji berhem û eserên ku li Ewropayê tê nivîstin jî çêbû, ew jî dikevin destê me û em wan dixwînin.

Ji bo me, problemekî heye, tesîra siyasê li Ewropê, li ser edebiyatê jî zêde ye. Her kom û portî hevalbendên xwe diweşîne û behsa wan dike. Gelek caran agahdariyên rast nagihên me. Lê digel vê, îroj têkilî zêde bûne, em derdikevin derve, hûn tîn. Em bêtir hevûdu dinasin... Em miletekî ne û me edebiyatekî heye. Edebiyat û siyasê ne yek e. Em divê agahdariyên rast bidin hev.

Di destpêkê de, edebiyata kurdî, ji Cigerxwîn pê ve, sist bû. Lê îroj pêşketineke baş heye. Rê li edebiyata kurdî vebûye, ew digihê dereceyeke baş.

Bi bawerîya te, zehmetî û pirs û pirsgirêkên ku li pêşîya ziman û edebiyata kurdî ne, çi ne?

Dijwarî û kêmaniya herî mezîn rexne ye. Em jê re dibêjin, krîtîka. Ev bi şûn de ye. Heta rexnegirî û krîtîkaya me ya baş tunebe, edebiyat pêş nakeve. Em îroj vê krîtîkayê nabinin. Ew nivîsaran ku li ser kitêban tîn nivîsin, em di wan de jî, siyasê dibînin û em pê pir diçin.

Dijwariyeke mezîn jî, rêxistin, çapxane û weşanxanîn me ji hev belav in û cihê kar dikin. Edebiyata me divê li her alî, bi hevkarîya her kes û rêxistinî belav be. Lê ev yeka tune... Paşê hejmara xwendevanên me ne zêde ne. Îroj li Yekîtîya Sowyetê, hejmara xwendevanên kurdan di %1-2 ye. Kurdên me kêmbûn. Meriv divê gelek tişt bike.

Pirs dawîn, li ber te çi heye? Tu li ser çi dixebitî? Planên te yên pêşerojê çi ne?

Dijwar e ku ez niha li ser rojên pêş bipeyivim. Niha ez li ser poemekê, "Derwêşê Evdî" dixebitim. Tê de problem gelek in û civat û meselên civata kurdan tê de baş xuya dikin. Ya din, ez li ser berhevkarîna kurte-çirokên xwe dixebitim. Lê ez pir dixwazim ku ez rojekê li ser Mestûrê, dîrok nivîskar û şîira kurdan ya sedsala 19 an, romanekê binivîsim. Min li serê gelek xwendiyê.

"Em ber bi edebiyateke hevgirtî diçin"

Tu dikarî, ji kerema xwe, hinekî behsa xwe û jiyana xwe biki?

Di sala 1941 an de, li gundê Kurekendê, li Ermenîstana Sowyetê, ez ji dayik bûme. Gundê me, gundê kurdan e. Min xwendina xwe, heta sîmfâ çaran, bi kurdî û ermenî xwendiyê. Pêre, min univêrsîte temam kiriye û ez niha doxtorê kimyayê me û di enstîtuteke zanîyarê de dixebitim. Di salên xwendekariyê de, min dest bi nivîsina kurdî kir, şîir, piyes û hwd... min heta niha çar kitêb çap kirine.

Gelo çi tişt tesîr li te kir ku te dest bi nivîsina kurdî kir? Sedem çi bûn?

Berî gîşkî, folklorî kurdî pir li min tesîr kir. Tesîra folklorî kurdî li ser min pir bû. Wekî niha tê bîra min, hê di salên zaroktiyê de, dema şahîyan, em diketin govendan, me stranên govendan digotin, hingê di dawîya stranan de, min li stranan zêde dikir û ew dirêj dikirin. Û ez hesab dikim, tiştên ku min pêşî nivîsin, ew stran bûne. Helbet, di destpêkê de, pirs ziman ji bo min jî, pirseke dijwar bû. Em di civata ermenîyan de, li nav wan dijyan. Tesîra ermeniyê li ser me zêde bû û carina fikirîna wê dihat pêş. Pêre, min gelek bi kurdî xwend, bêtir tiştên folklorîk. Helbestên min yên pêşîn ku çap bûn, folklorîk bûn. Paşê mecal û îmkân çêbûn, "Mem û Zîn" a Ehmedê Xanî, "Şêxê Senan" a Feqîyê Teyran, Leyl û Mecrûm" a Xelîl Xalîl Bêdlîsê çap bûn û me ew bi zimanê orijînal û rûsî xwendin. Digel ku tê de pir term, gotin û peyvên erebî, farisî, tirkî hebûn û ji bo me zehmet bû, me ew xwendin û tesîra wan li ser me çêbû.

Ez bawer dikim, te li Rewanê xwend û niha tu li Rewanê dijî. Baş e, gava te dest bi nivîsina kurdî kir, hingê rewşa ziman, edebiyat û çanda kurdî li Yekîtîya Sowyetê û li Ermenîstanê çawan bû?

Edebiyata kurdan, li Yekîtîya Sowyetê, di salên 1930 an de, dest pê kiriye. Hingê tesîra edebiyata rûsan û ermenan gelek bû. Ji ber ku, tu tekiliyên me bi Kurdistan û edebiyata kurdî ya klasîk re tunebû. Mesela, me navê Ehmedê Xanî bihistibû û me dizanibû, wî karekî mezîn kiribû û ew merivêkî bihuştî bû. Lê wekî din, me tiştêkî nizanîbû û tiştêkî nîn bû. Meriv dikare bibêje ku di salên 1950 an de, tiştên pêşîn hatin çapkirin. 1955 an, Qanadê Kurdo rêzimana xwe çap kir û gend helbestên Cigerxwîn weşandin. Ev tiştên Pêşîn bûn ku ketin destê me. Wekî tê gotin, ji ber bextê çê, ez biraziyê Qanadê Kurdo bûm. Wî bi qasî 20 helbestên Cigerxwîn li dextiloyê xistin û ji min re şandin, bi wê şertê ku ez wan di nav du mehan de jiber bikim!.. Ev yeka ji bo min bû dibistaneke gelek mezîn. Û pêre, kesên ku hinekî bîr bi xwendin û nivîstinê dibirin, dest pê kirin û nivîsin. Kes tunebû û îmkân pir kêmbûn.

"Edebiyata devkî cîhê xwe ji ya nivîskî re dihêle

• Tu dikarî, ji kerema xwe, hinekî behsa xwe bikî?
 • Ez di sala 1959 an jî 1960 li gundekî Dêrika çiyayê Mazî, li Balîsê, li beriya Mêrdînê hatime dinyayê. Di sê-çar saliya min de ji ber tunebûna malê dinyayê me mal bar kir wîranşar. Li wir em du salan man. Paşê bi belavkirina erd ya bi destê hikûmetê, perçek erd li Balîsê para me jî ket. Em dişan bi paş de vegeyriyan gund û em hûr û gir di nav wî erdî de xebitîn. Û hingî ji ber dîndariya bavê min, min û bi-rayê xwe yê mezin me dest bi xwendina dîni kir. Min ta bi demekê xwendina dîni û ya dibistanê bi hev re meşandin. Paşê ku min quran xitîm kir, bi xwendina yasînan min mesrefa xwe ya dibistanê derdixist. Di salên 70'yî de me mal barkir Nisêbinê. Piştî wê bi demekê ji bo kar ez çûme Îzmîrê. Çûyina min ya Îzmîrê bû guhertina jiya-

na min. Nêrîna welathezî li wir bi min re çêbû. Sala 1977 an ku ez vegeyriyam Nisêbinê, mijûliya min bi tenê bû siyasî. Di 78 an de me di bin navê "Xortên Şoreşger yên Demokrat" de komeleyek vekir. Ji sala 1978 an û ta destpêka 1980 ez serokê vê komelê bûm. Di 80'yî de ji ber hin sedeman ez jî welêt derketim. Ji wê salê û heta bi niha ez li Swêd dijim.
 Li Swêd jî bilî zimanê swêdî û îngilîzî, min salekê edebiyat, salekê jî pedagojî û psikolojiya zarokan xwendiyê. Ji sala 1987 an vir de jî ez endamê Yekîtiya Nivîskarên Swêdê me.
 • Te kengê dest bi nivîsina kurdî û te heta niha çi weşandin?
 • Ji 1977-78 an vir de ye ku ez bi kurdî dinivîsim. Pêşî îlhama helbestê bi min re derket û min helbest nivîsand. Sala ku ez derketim Ewropa ji bo ku ez helbestên xwe

nedim dest, min nêzikî bîst û pênc helbestan jiber kiribû. Di eynî salê de min ew helbest di pirtûkekê de civandin û di bin navê "Erîş Dikin" de da çapê. Piştî wê bi salekê 1981'ê pirtûka min ya duwemîn "Mezin Dibim" derket. Di sala 1983'an de jî min jibo zarokan pirtûkeke helbestan "Dê Şêrîn e" derxist. Jê pêve min helbest nenişand. Çi bigire jî 81'ê û vir de min zor daye çirokan. Çirok min baştir têr dikin û her ku diçe nivîsên hin dirêjtir bala min dikîşîne. Di sala 1986'an de jî pirtûka min ya çirokan "Girtî" berpêşî xwendevanan bû. Ji bilî van pirtûkan min, helbest, çirok û bendên min di van kovar û rojnameyên kurdî û Swêdî de çap û belav bûne:
 "Berbang, Rizgariya Kurdistan, Hêvî, Kurdistan Press, Têkoşer, Beyan, Kulîlk, Roja Nû, Mamostayê Kurd, Svensk-Kurdisk Journal, Svenska Journalen, Broderska P., Medya Güneşi"
 • Tu rewşa edebiyata kurdî, îroj çawa dibin?
 • 1980 jibo tevgera kurdî û bi tevayî jibo tevgera demokratîk li Tirkiyê bû ewrekî reş, baranek bi jehr barand, hêşnayî û hemû hevîyên nûgihîştî çilmisand, jehrdayî kir, kuşt...
 Lê ez dikarim bibêjim ku edebiyata kurdî ji wê demê de dest pê kir. Kurdên ku neketin xefka (feqa) 12 îlonê, yên ku xwe ji ber kuştin, girtin û îşkencê dane alfî û ji xwe re

li Ewropa li starekê geriyan, wan îro tovê edebiyata kurdî ya nûjen avêtine û jibo geşkirina wê bi îmkânên bi sinor, lê bi hêviyên mezin li ber xwe didin. Di hundirê demeke kurt de, gavên xurt û mezin hatin avêtin. Di nav van deh salan de bêgejmar kovar û weşanên periyodîk derketin û derdikevin. Dişan bêhejmar pirtûkên di her şaxî de, wek; çirok, roman, helbest, lêkolîn, folklor û werger çap dibin. Li welatên Ewropa yê cîhê cîhê Enstîtu, federasyon û komeleyên demokratîk saz dibin ku ev jî ji bo pêşdestina edebiyata kurdî dibe gaveke berbiçav.
 Edebiyata kurdî ya devkî, ku xwedî dîrokekê dîr û dirêj e, hêdî hêdî cîhê xwe ji ya nivîskî re dihêle. Edebiyata kurdî ya devkî dewlemend e, hûn bi xwe bi dewlemendiya wê dizanin. A niha jî bin tûrikê her kal û pîreke kurd bi cîdan pirtûk derdikevin. Ger Evdalê Zeynikê Homerosê, Yaşar Kemal be, tê wê manê ku hîn bi sedan Homeros bê xwedî mane, li bendî xortên nûgihîştî û nivîsê nû ne.
 Ez car caran di nav rûpelên hin pirtûk û kovaran de li kabiliyetên wilo rast tîm. Lê ew kabiliyet bê xwedî ne, bê îmkân in. Rebenan ci

Firat CEWERÎ

dikin bi îmkânên xwe yê şexsî dikin. Demekê nêrînen fanatîk û dogmatîzma siyasî pêşî li van digirt, niha jî abûrî bûye astenga herfî mezin.
 Lê, ku îro hin îmkânên abûrî peyda bibin, çend kovarên edebî derkevin, bawer im, di hundirê demekê kurt de mirov dê karibe behsa debiyateke kurdî ya nûjen bike.
 • Ji bo rojên bê, te çi bername heye?
 • Ev nêzikî deh salan e ku xebata min li ser çirokan heye. Ez dixwazim vê xebata xwe hîn kurtir bikim û li ser sasê îroka nûjen, di çiroknivîsandina kurdî de riyekê vekim. Plan û programên min yê pêşerojê her ev e.

Strana Kurdî

Dema ez li mala xwe staranê kurdî dibihê, texmîn dikim, ku xaniyê min seva wan stranan teng e, gunê min bi wan stranan tê û eger zivîstana sar be jî, ez pencerê vedikim.
 Efoyê Esed "Bêrîvanê" distirê, staran tîjî, fire, hêdî-hêdî bela dibe, nexş û nîgara xwe belû dike, xemla xwe ya tam xwe dike. Lê zûtirkê dîwarekî dekeve, ji wî dîwarî paşda vedikşe dîwarê mayî dikeve, usa heta awazê nexşê lê dibarin, jarû best dibe û qulçikêkî di xanî de xwe diqincilîne.
 Yan jî Mehmed Arîfê Cizîrî "Eysana Elî begê" distirê. Seva vê staranê mal gere tu nebe, dîwar gere tune bin, dor bera panî gere tune bin. Ew starn gere li serê çîyan bê staranê, nava çîyan bê bihistînê, gava dorê aza ye, gava dengê Mehmed Arîfê Cizîrî siltan e û dorê tu hasêgeh tune ne.
 Carekê tevî kevaniya xwe seva berev kirina stran û miqamê kurdî ez tevî kulfeta xwe çûbûme gundê navça Axbaranê. Rojê em diçûne gundekî. Ji dengbêj, sazband, kal û pîrê dinetîti me stranên filkloriyê dinivîsin, lê êvara dişan em vedigeryane mêvanxanê.
 Her rojekê ji me re ecêvekê diantî, her rojekê em bi tiştêkî zendegirtî diman. Te hew dinîherî pîreke heystê, nod salî ji me re ne tenê staran digot, lê wisan jî, digot ew starn li ser binaxa çî pêkhatîne, hatine hinartin. Carna jî straneke biçûk ji me re dibû romaneke evîntiyê ya geş, destaneke mîraniyê.
 Rojekê jî ji karê xwe yê rojî kêfxweş, em derketin ji qasekê xwe re bigerin. Destpêka havînê bû. Pêz, dêwêrê hê gul û gupikê topkê dora gund neçirpandibûn. Te hew dinîherî li dor qûçekê tamam binevîs in, yanê sergerk usa bi xaşxaşka xemilîyê, qey bêjî emeniya rengê sor e ber pê te raxistine. Dor, bera her tiştî bi xemil û xêz bû.
 Riya rast meriyan zivêr dike, meriv ji riya rast zû diweste. Lê gava li ser riya te topik û newal in, çavkaniyê bi pûng û qicî xemilîne, tu rê texmîn nakî, hew dinîherî îdî êpêceyî çuyî.
 Awa bi xweşkiya siruştê hewas û hijmetkar me gale-gal dikir, gava dengê staranê me tesele bû. Me xwe li starnê girt û em çûn. Dengbêj şivan bû, li ser kevirekî rûniştî destê xwe yê rastê dabû ber guhê xwe û stran "Dewrêşê Evdî" diqirand.
 Dengêkî zizî delal ew qûç û newalê dorê tîjî kiribûn. Kerê pêz wan top û çalayê dor kito-kito bibû, diqêriya. Kûçkê şivantiyê serê xwe dabû ser şivara şivên, çavên xwe girtibûn û usa guh dida stranê, qey bêjî ew stran tenê seva wî ye.
 Dor, bera her tiştî bêdeng bû. Di nava azaya çîya de bi tenê stranê perê xwe mezin vekiribûn û perwaz dida. Piştî şivên li me bû. Ew bi tenê bi ewtîna sê bi nêzikbûna me hesiya. Ew rabû ser xwe, tibistî kûçkê kir û beşereke

şermoke li ser lêvên ber bi me hat.
 Pey rojxêrîyan, mingotê:
 - Heyfa wê starnê nîn bû te di nivî de hişt?
 - Camêro, xwe, ez ne dengbêj im, -wî bersiva min da- ewqasî sibê heta êvarê li serê vî çiyayî tenê me, gere bi tiştêkî roja xwe kurt kim.
 -Na çîra, bi rastî tu dengbêjêkî tam î, hin stranê te cîne, hin jî dengê te xweş e.
 Paşê me tika kir, ku ew ji me re çend stranan jî bêje. Wî berê nana kir, lê paşê seva xatirê me stra. Destpêkê wî dengê xwe bernedida, stran difetisand, lê hêdî-hêdî dengê wî vebû, wî dişan destê xwe da ber guhê xwe û stra. Stranê gelî û geboz, topû newalê dora me tîjî kirin. Ew distira û me ya tirê cara pêşî stranê kurdî dibihêyî, stranê çîyan di nava azayê de. Tê bêjî ev stran vira hatine hinartinê, vira tîne xweykirinê û tenê vira gere bêne stranê. Meriyan tirê şivan niha dengê xwe bibire jî yeke ev stranê vira hebin, eva stranê çîyan e, bi van stranan, çîya jî distirên.
 Me tenê hingê berê xwe da mêvanxanê, gava kerê pêz îdî di ser gund de xar dibû. Sed heyf magnîtafon bi me re nîn bû. Lê şivanxatirê me derneket, gilî da êvarê, bi pey beya kirina pêz re bê mêvaniya me.
 Em bêsebir li bendî wî bûn, xwestina nivîsara stranê wî pir mezin bû. Ne axir dengbêjê usa herro rastî meriyan nayên, stranên usa her kes îdî nastirê.
 Şivan êvarê hate bal me. Wî kincên xwe guhastibûn deste kostiyûmê reşî bi xetê spî li xwe kiribû. Ji qerçomekê kostiyûmê û bîna navtalîne kivş bû, ku ew kostiyûm zûda nehatibû li xwekirin. Qey kostiyûmê wî yê rojên şaya bû.
 Wî kurê xwe yê koma hevta jî bi xwe re anîbû û bi serbilindî got, ku kurê wî bi pêncan hîn dibe û dixaze bibê înjênê.
 Paşê wî bankekî sê litrê tîjî mastê miyan danî ser textê.
 -Eva jî kevaniya min ji we re şandiye, hûn di bajêr de mastê ha nabînin, beşer hema usa ser demê wî yê ber sur û sermê qimilîbû, -wele hine goşt jî da min, ez bînim, lê hûnê di vê mêvanxanê de çawan goşt çêkin. Min jî kevaniyê re got, ku ew di mal de çêke. Sibe êvarê hûn mêvanê min in, çend stranan jî ezê li mala me ji we re bêjim- Gilyê paşin bertil bûn, wekî em ese herin.
 -Bi rastî hine karê me heye -kevaniya min xwest meniya bigre, lê di nivî de tex-

mîn kir ku gilyê wê ewqas jî ne li ci ye û pêra-pêra zêde kir- lê tişt nabe, emê karê xwe bihêlin roke din, lê bi şertekî ku tu ji me re strana bêjî.
 - Lo hûn hema werin, yê ku stranan bêjin, li mala me pir in, wî got.
 Wî nehîşt em sivrê vekin, bi tenê seva dengê wî vebe kase araq exwar û stra. Pêşiyê wî bi dengêkî nimiz dest pê kir, lê stran derneket. Min qeytana magnîtafonê paşda da û strna hêja nivîsî bihist. Bi wî xweş nehat. Me careke din, jî sêrî de dest pê kir. Vê carê jî wek ya pêşîn bû. Şivan hevêkî pe, morde ji ciyê xwe rabû, bi xwe şuşê araqê vekir, kasek tîjî kir, vexwar, carekê dîda bi kuxikê gewriya xwe paqij kir û dişan hat ber magnîtafonê rûnişt. Vê carê bi dengê bilind strana "Dewrêşê Evdî" dest pê kir.
 Me çend stranan wî yê mayî jî nivîsin. Lê evana êdî ew stranên çiyê nîn bûn. Evana teherakî fetisandî, çilmiştî bûn.
 Wî bi xwe texmîn kir ku stran derakevin û mîna tawandara got:
 - Lê min digot ez ne dengbêj im.
 Ji min re li hev nehat, bi ber dilê wî de bêm. Min bi xwe fêm nekir, bo çî, me mîna mervên ji hev xeyidî nikaribû li çavên hev binîheriya. Wî bi dengêkî nimiz xatirê xwe xwest û çû.
 Min û kevaniyê şaş, metel li hevdu nihêrî.
 Stranê çiyayê aza û bestê fire nexwestin tîkewine nav çar dîwaran.

15.07.1982

Tosinê REŞÎD

kêzika bênav

Piştî rewîtiyek direz ji Şamê gihîştim Qamişloke. Ji bêxewiyê û ji guhertina hewa û xwarinê ez gêj bûbûm. Wê êvarê, her çiqas hin malbatên kurdan nexwestin ku ez herim hotêlê û bi çûyina min ya hotêlê dilê xwe girtin ji, dîsan min bi ya xwe kir; ji bo rehetiya xwe û bi fikira ku ezê her roj bikaribim serê xwe bişom, ez çûm hotêlê.

Qaşo hotel luks bû. Ji xwe gava ku mirov ji derve li avahiya hotêlê dinihêrî, hotel gelekî xweş û luks xuya dikir. Gorî hotêlek Rojhilata Navîn û bajarekî piçûk, ku em pakijiyê deynin aliyekî, hêwana (salona) wê jî ne xerab bû. Nizanim çima, lê dibe ji ber ku ez biyani bûm û xwedî paseportek Swêdî bûm, ne şagirtên hotêlê, lê xwediyê wê bixwe bi min re mijûl dibû.

Gava ku mêrik odeya min û nivînê ku ezê tê de razem, nişanî min da, galonekî mazotê jî anî û ji min re sobe dada.

- Swêd sar e, lê şevên biharan welatê me jî sar e, bi ken got, şevbaşî da min û derket.

Ez demekê welê bêdeng li ser nivînê xwe rûniştim û min çavên xwe li hundirê odê gerand. Ji serşuştun û rozanê pêvê tu tişt nedihat bîra min. Ji ber ku min zanibû wê saetê ava germ peyda nabe, di destên min de bi tenê razan mabû. Her çiqas pakbûna nivîna ne bi dilê min bû jî, miq kincên xwe ji xwe kir, lampa xwe vemirand. Û hêdî ketim nava nivînê xwe. Hema ku xilmaş bûm dengê xişxişekê hate min. Bi bihîstina deng re min bi hêz serê xwe ji ser bahlîfê bilind kir, guhên xwe miç (bel, pêl) kir û li wî dengî guhdarî kir. Icar ne bi tenê dengê xişxişê, her wisan dengê çizçizekê jî hate min. Ez bi xwe ji kurmik û kêzikan ditirsim, an jî ez ji wan zehf acizim, loma ez ji nav nivîna pekîyam û min zû lampe pêxist. Çer ku min lampe pêxist, min dît ku tiştek bi lez kete qelîştoka dîwêr. Demeke dirêj sola min di destê min de û ez li bendî wî tiştî rawestam. Di wê nawberê de jî, ji bo ku

bê tirs û fikare bikaribim razem, min di serê xwe de

pîlana ku ezê çawan û bi çî awayî bikaribim wî bendehî bikujim, çêdikir. Ez demek dirêj li bendî mam, lê ew derneket. Ez weha westiyabûm, ku êdî nikaribûm li ser lingan rawestiyama. Min sola di destê ixwe de danî û bêyî ku lampê vemirînim, min xwe li ser nivînê xwe dirêj kir.

Bi xişxiş û çizçizek din, min dît ku kêzikek mezin (min tu caran kezîkên wilo nedîtibû.) Ji qelîştoka dîwêr derket û bi dîwêr ve rapelîki. Erê, bawer bikin min kêzikek wilo qet nedîtibû. Herdu çavên wê sor, wek du bizotên êgir bûn. Pozê wê reş û deqek spî lê bû. Serê wê biçûk bû, mîna serê mûriyekê. Lingên wê baş nedihatî xuyakirin, lê ji çaran zêdetir bûn. Çava ku diçû ber zîkê odê rengê wê kesk dibû, ku xwe berdida jêr rengê mê dihat guhartin, sorereş dibû.

Min jî xwe li ser nivînê xwe dirêj kiribû, herdu destên xwe xistibûn bin serê xwe û her li wê kêzîkê temaşe dikir. Te digot qey ew bi min re ketibû qayîşê, ez hêrs dikirim. Carinan bi lez bi dîwêr ve radipelîki, diçû ber zîkê odê, demekê li wir radiwestiya, bi çavên xwe yên sor li min mêze dikir, serê xwe çend caran dihejand û dûvre bi lez xwe berdida jêr. Na, divabû ku ew kêzîk wê şevê bihata kuştin, an na xew li min tunebû. Ez dîsan weke berê bi lez ji nav nivîna pekîyam, min rahişt sola xwe ku biavêjimê, lê kêzîkê çivek da xwe û cardin kete qelîştoka dîwêr. Ta ku ez li ser lingan bûm ew derneket, lê ku min çû xwe li ser nivîna dirêj kir, ew dîsan derket û dîsan wek berê bi jêr û jorê dîwêr ve çû û hat. "Ya rebî, ezê çî bikim?" min di dilê xwe de got. Tu nabêjî westandinê zora min biribû û hema ez bi wî awayî bi xew ve çûbûm.

Min xewnek ecêb di xem de didît. Di şerekî nenas de, hevalê min hemû şehîd ketibûn. Ez jî birîndar bûbûm û di nava xwînê de vedivegizim. Bi wê birîna xwe ya xedar, bi rik û hêrseke ecêb min xwe ji ber dijmin dida alî û ez bi çiyê ve radipelîkim. Jibo ku xwe nedim dest û şopê ji ser xwe wînda bikim min xwe davêt şikefteke. Şikef teng û tarî bû. Di wê şikefta teng û tarî de, ji nişkê ve marekî stûr û bi quloç êrîş tanî min. Demek dirêj min û mêr li ber hev dida. Geh wî li min dixist ez bi çend gavan bi paş de dipengizandim, geh min lê dixist ew bi çend gavan bi şûn de dişand.

Dawî dawî min bi hêz destek lê xist û ez bi êşek giran ji

xew şiyar bûm. Ku rabûm di xwêdanê de mabûm. Her du çongen (çok, jûnî) min dihejyan û xureke ecêb laşê min girtibû. Min kir û nekîr çavê min yê çepê venebû. Gava ku min destê xwe danî ser min his kir ku wek hekeke verimiyê û tiştek pêve zeliqîye. Min ew tişt bi neynûkan da alî û bi çavê rastê wa baş lê nihêrî; min dît ku kêzika min e.

Dûvra tégihîştim ku min di xew de destê xwe li ser çavê xwe xistiye û ji berdêla kuştina mêr, min kêzîk kuştîye.

Ji wê rojê pêve ez neçûm hotêlê û heya bi hefteyekî bi zor werimandina çavê min daket.

Lê navê kêzîkê jî min re bû mereq. Min ji kîjan xelkê Qamişloke, gundiye der û dora Qamişloke, Kurdên Şam û Helebê pirsî û kêzîk ji wan re terfî kir, her gotin:

-Xeyo welleh em nizanin.

ZINCIRA NIVÎSKARÊN KURD

- 1- Şêrko Bêkes(H-70) • 2- Îhsan Aksoy(H-72)
- 3- Osman Sebrî(H-74) • 4- Kurdo Hüsên(H-75)
- 5- Malmîsanîj • 6-Koyo Berz • 7-Ehmed Qerani (H-77)
- 8- Mueyed Teyîb (H-78) • 9-Ahmed Arîf (H-80)
- 10- Kemal Burkay • 11- Orhan Kotan (H-80)
- 12- Eskerê Boyik(H-81) • 13- Tirêj(H-82)

Firat CEWERÎ

DENGÊN NÛ

Muhamed Efî Huseynî

Gul dê te bi rengê xwe xêz ke

"Barbara" tê bîra te, wê rojê, gava baran li ser "Birêst" dibarî bê rawestan, tu dimeşiyayî, rû bi ken bû, şilkirî bû, tu vekirî bûyî di bin baranê de, tê bîra te "Barbara"
JAQUES PREVER

□ Yek ji helbestvanên bi nav û deng e li Sûryê. Bi dehan helbestên wî di kovar û rojnamên Sûrî, Libnan û Felestîn hatine belavkirin. Û nêzik pirtûkek wî belav dibe. Navê wî di nav çend helbestvanên dî de ye ku bingeha helbesta serbest li Sûrî damezrandine.

Helbestên wî miştîm bi êşa gelê Kurd, bi xewnê û bi mirovatîyê bi evînê, bi qîrîna çiyayî û birçiyayî

Ehmed

Gul li ber lingê te avêtîye û êvar jî,
ax dilê min esmana te bû lê bû gulistanekê.
Ne xem e!
ez dara te me gihayê zaroktiyê me min rake mîna gulekê ez çiya me min rake mîna gulekê ez bendemanê te me rawestekên biçûk im kenê xwe li ser şûvên hasin yên şîn biçîm!
Hemû zinar pesnê te didin hemû zinar bi nedîna te di ser dev re çûne ez jî û ez jî
lê te li paş xwe nenêrî gavên te bi kû de direvin mîna çiçek û welatan

xweşiyê te dî bi xuşxuşê silav li te kir lê te li paş xwe nenêrî destên te baz didin destên te bo vêketina me dismal in.. destên te di bêdengiyê de mane were!! ta ez vemirim... were!! esmana te me... pêlên agirê te me... were!!
Xwîna min li ser tiliyên xwe belav neke an gavên te yên ku direvin mîna kewroşkan bera dilê te berê xwe bide rengê şîn ez çiya û alên te me

tariya te me dilbijokê te me de were, mîna êvarekê min bide hev di çentê xwe de bila rawestekên te dîn bibin bila stêrên te di xwîna min de bigevizin...
û ezê bi te û bi perwanan bigevizim...
de sar bibe, ma ne min dilê xwe bo te dada?..
Ne xem e!
Wê dûrbûn bi te û bi daran tijî bibe gul wê te bi rengê xwe xêzkin û baran bi hevîdîne.
Ey gihayê serserî lê pêçayê bi payîz û hêlanan

bi wan xelkên ku bi êşa xwe vedigerin lê pêçayê bi çûnê bi navnişanên hevalan ey sibeha avêtî li ser xilqan ey sibeha ku di êvarekê de ez pêrgî wê bûm min rak mîna gulekê ez im, yê ku bi navan û bi xatirxwestinê ketiye.

1988/Amûdê

DOZA KURDISTAN

Zinar SILOPİ

BÖLÜM • 38 •

Otuzyedinci bölüm Sayı 82, Sayfa 22'de

Geçici Anayasa'daki bu açıklığa rağmen, aradan iki yıl gibi bir süre geçtiği halde, milli haklarından mahrum olan Kürtler, bir çok yönden baskı altına alınıp, taciz edilmeye başlanmıştı. Bu durumdan şikayette bulunmak üzere aşiret reislerinden oluşan bir heyet Bağdat'a geldi. Kürt dilinin Kürt okullarında okutulması ve hükümet dairelerinde Kürt dilinin resmi dil olarak kullanılmasını da içeren isteklerini yazılı olarak hükümet yetkililerine ileten Heyet, "Durum böyle devam ederse Kürtlerin de Cezaîriler gibi hareket edeceklerini" bildirdi. Hükümete sunulan başvuruda, "Kerkük ve Süleymaniye Eğitim Müdürlükleri lağv edilerek, Bağdat Eğitim Müdürlüğü'ne bağlandı. Şaklava da 1961 yazında toplanması kararlaştırılmış olan Kürt Öğretmenleri Konferansı'nun toplanmasına müsaade edilmedi. Kürtçe çıkarılan Xebat, Kurdistan, Roja Nû, Azad, Sewtül Ekrad, Zanîstî, Hetaw gibi gazete ve dergiler kapatıldı. Bağdat Radyosunda Kürtçe yayın yasaklandı." gibi belirtiliyordu. Hükümet, artık "Kürt" kelimesini bile duymak istemiyordu. Örneğin Kürdistan'dan Bağdat'a gelen "Kürt Buğdayı" diye bilinen buğdaya bile artık *Kuzey Buğdayı* denmeye başlanmıştı. Yeniden bir Kürt memuru tayin edilmeyordu. Bir çok Kürt memuru görevinden uzaklaştırılmış, birçoğu da Irak'ın Güney'ine tayin edilmişti. Bu konuları içeren isteklerini hükümete sunmak isteyen Kürt Heyeti'ni Abdülkerim Kasım kabul etmedi. Bu sırada Bağdat'ta bulunan Mustafa Barzani artık Bağdat'ta kalmanın gereksiz olduğunu düşünerek, Barzan bölgesine gitti.

Abdülkerim Kasım, Nuri Said zamanındaki siyaseti izleyerek, aşiretleri birbiri aleyhine kışkırtıyor, her şeyden evvel Kürtlerin denizi merkezi olmakla tanınan Barzan bölgesini darbelemek istiyordu. Zibari, Rikani, Biradost, Lolan, Herki aşiretlerini Irak askerleri harekete geçmeden önce, Barzanilere karşı kışkırtarak, Barzanilere saldırdı. Önce Rikaniler 1961 yılı baharında Barzan bölgesine saldırdılar. Barzaniler bu saldırıyı durdurarak, karşı hücumla Rikanileri köylerinden çıkardılar. Rikaniler perişan bir halde Türkiye'ye kaçtılar. 1961 kışında, Zibariler, Barzan bölgesi dahilinde Sapa vadisinde bulunan Kildani ve Nestori köylerine saldırdıklarından yaklaşık 5-6 bin kadar Kildani ve Nestori Bervarilerin yanına kaçmaya mecbur kalmıştı. Bu olay sırasında Barzaniler, hükümetin Zibarilere gönderdiği dört kamyon silah ve cephaneye el koydular. Bağdat Askeri Nokta Kumandanı General Abdullah'ın, Zibari aşireti reisine yazdığı mektup da Barzanilerin eline geçti. Üçüncü çarpışma da Bervari aşireti ile yapıldı. Bervari aşiret reisi Tahsin Bey, hükümetin örgütlediği *Halk Direniş Teşkilatı Bölge Reisi* idi. Bervariler de perişan olarak Türkiye'ye kaçtılar. Bervari ileri gelenlerinden Tevfik Bey bazı Bervarilerle beraber çok miktarda silah ve cephaneye getirerek, Barzaniye katıldı.

Barzani hükümetle savaşacak kadar hazırlıklı olmadığından, eksiklerini tamamlamadan hükümetle çarpışmak istemiyordu. Bazı Demokrat Parti yöneticilerinin vaktisiz olarak hükümetle savaşa neden olmalarına canı sıkılmıştı. Parti yönetimi de aşiret reislerinin savaşa neden olduklarını söylüyordu.

1961 Martında Demokrat Parti Kongresi Bağdat'ta toplandı sırada, hükümet Kürdistan'da bulunan askeri ve polis birliklerini takviye ederek, Kürtler hakkında yapmak istediği icraatı, silah kuvvetiyle uygulamak istiyordu.

Parti üyelerinin bir kısmı, İbrahim Ahmet'le beraber hükümetle çarpışmayı mümkün olduğu kadar geciktirme görüşünde idiler. Celal Talabani ve bir takım gençler hemen savaşa başlamak istiyorlardı. Parti Polit Büro su Celal Talabani'yi Barzani'nin fikrini öğrenmek için yanına gönderdi. Barzani, yeterince hazırlanmadan başkaldırmanın doğru olmadığını söyleyerek, her şeyden önce silah tedarik ederek, örgütlenmenin güçlendirilmesinin zorunlu olduğunu söyledi.

Bu tarihten bir ay evvel aşiret reislerinden oluşan bir heyet yine Barzani'yi ziyaret ederek, bütün aşiretlerin Abdülkerim Kasım'a karşı savaşmak istediklerini söylemişlerdi. Barzani, bunlara da başkaldırı zamanı olmadığını söyleyerek, bu işten sakınılmasını tembih etmişti. Başkaldırı niyetiyle değişik bölgelerde toplanmış olan aşiret kuvvetlerinin dağılması için Parti Polit Büro üyelerinden Ömer Dıbbabe'yi bunlara göndererek, dağılmalarını ve savaşa mey-

dan vermemelerini tavsiye etmişti.

Kürtler aleyhine hareket yapmaya bahane arayan hükümet 9 Eylül 1961 tarihinde bir askeri livasını Derbendihan'dan geçirerek, Süleymaniye'ye gönderdi. Hükümet bu asker kaydırma ile Kürtleri kuşlandırmak istiyordu. Derbendihan'dan geçen askerlerin halka yaptığı kötü muameleden etkilenen bazı partili gençler ile asker arasında başlayan tartışmaya aşiret kuvvetleri de katılmakla fiilen savaşa başlanmış oldu. Irak ordusu uçakları ile ağır topları ile Kürt topluluklarını bombalıyordu. 10, 11, 12 Eylül günlerinde çeşitli hedeflere saldıran askeri birlikler, diğer bir koldan da 18 Eylül'de Barzan bölgesine saldırıya başladı. Aynı zamanda Zibariler de Barzaniler karşı savaşarak askere yardımcı oldular. Bundan sonradır ki Barzani savaşmaya mecbur kalarak büyük kardeşi Şeyh Ahmet'ten ayrıldı.

Barzani, *Benimle olmak isteyen beni takip etsin*, diyerek sarp dağlara çıktı. Kısa bir süre içinde kendisine beş altı bin silahlı savaşçı katıldı. Zaho gediğinde Irak askeri güçleri ile yaptığı çarpışmalarda tamamiyle başarı kazanan Barzani "Batova" mevkiinde yapılan savaşta Irak askerini perişan ederek, tamamen duruma hakim olduktan sonra, Kürdistan'ın doğusuna geçerek orada da aynı başarıyı kazandı.

Barzani 1961'den 1963'e kadar yaptığı savaşlarda uyguladığı teknikle Irak ordusunu perişan ve orduya yardımcı olan çasları da etkisiz duruma soktuğundan, Kuzey Irak (Güney Kürdistan bn), savaş kahramanlarının denetimine altına girmişti. Barzani kendisi ile müttefik aşiretlerle, Irak ordusundan firar edip kendine katılan askerleri organize ederek, bu güçleri ordudan elde ettiği silahlarla donattı. Kürdistan'ın Güney'ini de etki alanına alan Barzani, orada bulunan parti kuvvetleri ile de bağlantı kurarak, Revanduz'dan Şaklava vadisine doğru bir kavis yaparak, Hoşnav vadisinde bulunan Heran kasabasını ele geçirdi. Bu suretle Selahattin dağı silsilesi ile Sefa dağına ele geçiren savaş (devrim bn.) kuvvetleri bu hareketleri ile Revanduz'da bulunan 12 bin mevcutlu Irak livasını da kuşattı.

Bu durum Şubat 1963 Darbesine kadar devam etti. Bu harekâta katılan şehirli parti grubunun kuvvetinden istifade edilmişti.

Mustafa Barzani askeri yeteneği ile çizdiği harikulade planı yönetimi altındaki yetenekli, cesur, fedakar peşmergeleriyle tam zamanında ve gereğinde fazla bir gayret ve cesaretle yerine getirdiklerinden modern silahla donatılmış ve sayıca kendi kuvvetinden çok fazla olan Irak askerini kısım kısım perişan bir hale sokmuştu. Kürdistan savaşının ağır darbeleriyle olarak yere serilmiş olan Abdülkerim Kasım hükümeti, Baas'çıların vurdukları darbe ile büsbütün ortadan kalkınca Kürt savaşı temsilcileri sayılabilecek Fuad Arif ile Salih Yusufi Baas'çıların bu başarılarını teyid ve kendilerini tebrik etmişlerdi. Yönetimi ele geçiren Baas'çılar yayınladıkları bildiriye açık olarak olarak Kürtlerin milli haklarını ilan ediyorlardı.

Barzani, senelerden beri Abdülkerim Kasım yönetimine karşı savaşanları, aşiret reislerini, Demokrat Parti liderlerini ve savaşa alakası bulunan bütün tarafları toplayarak, Baas'çılarla yapılacak görüşmelerin temellerini hazırlamak üzere Koysancak kasabasında bir kongre toplanmasına karar verdi. Kürt Milli Kongresi çalışmalarını 18 - 22 Mart 1963 tarihlerinde gerçekleştirdi. Molla Mustafa toplantılarda Başkanlığı bir jest olsun diye, Celal Talabani'ye terketmişti. Görüşmeler sonucunda, Kongre Kürt isteklerini hükümet merkezine bildirmek için Celal Talabani başkanlığında 14 kişiden oluşan bir heyet seçerek, Bağdat'a gönderdi.

Bağdat'a giden Heyet, hükümetin işi ciddiye almayarak oyalamak amacıyla vakit geçirmekte olduğunu anlayınca, Talabani kestirme yol olarak Kahire'ye gidip Nasır ile görüşmeyi uygun gördüğünden Kahire'ye gitti. Irak hükümeti de işin bu yönde gelişmesini istiyordu. Talabani Bağdat'tan ayrıldıktan sonra, Irak hükümetinin Kürt Heyetine gösterdiği kötü muamele nedeniyle, Kahire'den Bağdat'a dönmeyerek başka bir yolla gelip savaşa katıldı. Bağdat'ta Salih Yusufi'nin başkanlığı altında bıraktığı heyet hükümet tarafından tutuklanarak, baskı altına alındı.

Baas'çılarla Kürt ihtilali yöneticileri arasında ilişkilerin bozulmaya yüz tuttuğu bir zamanda, bu durumu önemsemeyen parti ileri gelenlerinden bazıları, Barzani'yi Parti Başkanlığından uzaklaştırarak, kumanda sorumluluklarından tecrit etme girişiminde bulundular. Abdülkerim Kasım hükümeti devrildikten sonra, Barzani'nin nüfuzunu kırmak amacıyla bir kısım partililer köylülerle işçi sınıfını ve aşiret çevrelerini birleştirerek, savaşın (ihtilalin) bel kemiği niteliğinde olan aşiret reisleri ve büyük toprak sahiplerine karşı birlikte mücadele etmelerini sağlamaya çalışıyorlardı.

Barzani'nin Kürt milletinin kölelikten kurtuluşu uğruna yıllardan beri yaptığı fedakar hizmetlerin verdiği olağanüstü yetki ve güçle, her biri bir aslan kadar kuvvetli ve çok yüksek onura sahip aşiret reislerini birleştirerek, yüksek şahsiyetine bağlama ve uygun bir kurtuluş örgütü meydana getirmesini, parti yöneticilerinin bir kısmı gözönüne almayarak, savaş (ihtilal) içinde ikinci bir önderlik yaratarak duruma egemen olmak hırsını göstermekteydiler. Oysa parti çevresinin gücü aşiret güçleri karşısında hiç denecek kadar zayıf bir halde idi. Barzani'nin, ihtilal lideri ve Parti Başkanı olmasından dolayı, olan biten işlerin kendi emriyle, en azından kendisine danışılarak yapılmasının zorunluluğunu anlamak istemeyen Talabani, disiplinsiz tavırlar geliştireyordu. Talabani'nin, Savaş Kumandanı ve Parti Başkanı Barzani'nin onayını almadan, kendiliğinden Mısır'a gitmesi yersiz ve savaşın merkezi heyetine önem vermediğini göstermesi açısından da eleştirilmeyi hak etmişti. Parti yöneticilerine karşı sürekli sempati ve saygı göstermekten geri kalmayan Barzani'nin bu mütevazı tavrına karşın parti yöneticilerinin bir kısmı, özellikle İbrahim Ahmed, Barzani'yi kaydırarak savaş (ihtilal) yönetimini ele geçirme hevesine kapılmıştı. Oysa gerçekte partiye bağlı güçler büyük bir kuvvet oluşturmamakla beraber, mevcut olanlar da genellikle Barzani tarafını tutmaktaydılar. Parti mensupları ilk önce hükümetle çarpışmaya başlamış olmalarına rağmen başlangıçta ellerinde pek az silah vardı. Tala-

bani Erbil'den Kerkük'e para nakleden zırhlı otomobillerin taşıdıkları paraya el koyduğunda kendisi ile beraber 18 kişi vardı. Bunun da ancak 12'si silahlı idi. Bizzat kendi elinde bir avcı tüfeği bulunuyordu. Halbuki Barzani dağa çekildiğinde birkaç gün içinde kendisine 5-6 bin kişilik silahlı bir güç katılmıştı. Barzani, 1931 tarihinden beri hayatını ortaya koyarak Kürdistan'ın kölelikten kurtuluşu yolunda yaptığı şerefli mücadeleye ilaveten şahsına bağlı silahlı kuvvetler de büyük bir güç olduğundan ister istemez savaş vaziyetine hakim idi.

Savaşta elde edilen başarılar ve savaşın iyi idaresi muhakkak surette onun şahsiyetinin eseri olduğunu takdir etmeyerek, aleyhinde bulunulmasının ulusal davaya çok zarar getiren, ihanet derecesinde bir hareket olduğunu üzülecek belirtmek gerekir. Her işte bir ikilik doğurmak isteyen bazı parti yöneticileri iyi niyetli yurtsever duygular taşımış olsalardı, Barzani önderliğine sağlam bir inançla bağlılık gösterir ve uygulamalarına yardımcı olurlardı. Bu şekilde savaşın gidişatı da, daha uygun ve daha iyi bir şekilde düzenlenirdi. Böyle yapmayı da taraftarlarının pek zayıf olduğuna bakmayarak, düşünce açısından da Barzani ile kıyaslanmayacak derecede derin olmadıkları halde her şeyi istedikleri gibi yapma hırsını terketmeleri iyi niyet sahibi olmadıklarını gösteriyordu. Bu açıdan Talabani'nin Erbil'den Kerkük'e nakledilmeden el koyduğu 30 bin Dinarın 10 bininin Barzani'ye gönderilmesi bile yerinde yapılmış bir iş değildi. Bu el konulan paranın Merkez Komitesi emri ve Barzani'nin bilgisi dahilinde kullanılması gerekirdi. Talabani'nin bazı kişilerle ittifak ederek, Süleymaniye'yi işgale teşebbüsü bile önderliğin emir ve onayı alınmadan yapılmıştı. Velhasıl parti yöneticilerinin bazıları her konuda kendilerini savaşın mutlak sorumluları ve emir-kumanda merkezi olarak göstermek istiyorlardı.

Savaş başlangıcından beri bu gibi yolsuzluklar yapıp dururken, Irak Cumhurbaşkanı Abdülselem Arif'le Savaş Başkanı Barzani arasında 10. 2. 1964 tarihinde yapılan "Ateş kes" anlaşmasını parti yöneticilerinden Celal Talabani de bizzat imzalamışken, Irak'ta bulunmayan İbrahim Ahmed döndükten sonra, bazı partililer anlaşmanın Kürtlerin haklarını temin edecek şekilde olmadığı, bunun anlaşma-ittifak değil, teslimiyet olduğu görüşünü ileri sürerek, otonomi elde edilmesine karar vermiş olan Kürt milletinin bu ittifakı kabul edemeyeceği propagandasını yapıyorlardı.

Bir partide parti içi sorunlar başgösterdiğinde yapılması gereken, bir kongre toplayarak sorunu gürültüsüz bir şekilde çözmek tüzük gereği iken, bunun tersine Parti Sekreteri İbrahim Ahmed ve arkadaşları, Barzani'den Parti Başkanlığı yetkilisinin alınmasına karar verdiler. Barzani ve parti yöneticisi çevresi tüzüğe aykırı olarak yapılan bu toplantıya itiraz ederek, arada varolan anlaşmazlığın giderilmesi için yeniden bir kongrenin toplanmasını bir çok kez Parti Sekreteri İbrahim Ahmed'ten istediye de siyasi koşulları gözönüne almayan ve Irak ordusu ile harp halinde olmanın yarattığı nazik duruma önem vermeyen Sekreter İbrahim Ahmed ve grubu, istenen bu kongrenin toplanmasını kabul etmediklerinden, hayatı bir zorunluluk olarak 6. Parti Kongresi'nin toplanmasına karar verildi.

Özel olarak davet edildikleri halde kongreye katılmayan İbrahim Ahmed, Celal Talabani ve diğer bir kısım partililerin savaş (devrim bn.) çıkarlarına ters düşen hareketlerinden dolayı, partiden çıkarılmalarına karar verildi. İbrahim Ahmed, Celal Talabani ve arkadaşlarının ellerinde bulunan partiye ait mal ve eşyanın yeni seçilen Merkez Komitesi'ne teslimi kendilerinden istenince, toplanmış olan 6. Kongre'nin meşru bir toplantı olmadığını iddia ederek, eşyayı teslim etmemekte direndikleri için kendilerine karşı kuvvet kullanıldı. Ciddi bir karşı koyma gücünde olmayan bu dik başlılar çok hafif bir çarpışmadan sonra İran'a kaçmak zorunda kaldılar.

Ellerindeki partiye ait nakit para ile birkaç yüz silah ve birkaç ton eşyayı beraberlerinde kaçırdıkları gibi, Mawet bölgesinde depolanan ne kadar yiyecek ve zahire varsa kaçmadan evvel hepsini yakarak, savaşın işe işine büyük bir zarar verdiler. Bütün bu fenalıklara karşın ulusal çıkarlar düşünülerek, geriye dönebileceklerini savaş lideri Barzani kendilerine bildirdiği halde, bu teklife önem vermeyerek bir kaç hafta sonra Irak İran sınırı üzerinde bulunan Kürt köylerine saldırarak, bazı peşmergelerin halktan kişileri katledip, köylerini yağmaladıklarından peşmerge kuvvetleri kendilerini ikinci kez cezalandırarak İran arazisine kaçmaya mecbur etti.

Bundan sonra rahat durmayarak, savaş lideri aleyhine yalan yayınlar yaparak halkın fikirlerini zehirlemeye başladılar. "Abdülselem Arif'le savaşın durdurulması için yapılan ittifak şartlarının Kürtlerin ulusal çıkarlarını temin eden bir anlaşma değil, teslimiyet olduğunu" propaganda ederek Barzani'nin Kürdistan'ı sattığını ağızlarına sakız yapmışlardı.

1965 yılında Irak ordusu yeniden askeri harekâta başladığı zaman İbrahim Ahmed ve arkadaşları Kürdistan'a dönmek istediklerinde, iki defa savaşa (devrime bn.) karşı silah kullandıkları hatasını ifraf ile af talebinde bulduklarını açıklamaları Merkez Komitesi tarafından kendilerinden istendi. Bunu kabul etmedikleri gibi, savaş aleyhine çıkardıkları yalanlarla da yetinmeyip askeri harekât sırasında bazıları gizli olarak Bağdat'a giderek, grupları adına savaşa (devrime) karşı hükümetle ittifak yaptılar.

SON

20. sayfasından başlayarak yayınladığımız Doza Kürdistan'ın yayınına 38. bölümle birlikte bu sayımızda kitabın orijinal sayfası olan 234. sayfasında son veriyoruz.

Toplam 255 sayfa olan kitabın 235. sayfasından sonraki bölümlerinde, yazar Z. Silopi (Kadri Cemilpaşa), İbrahim Ahmed ve arkadaşlarının tavırlarını ihanet olarak değerlendirip, Molla Mustafa Barzani önderliğindeki Kürt devriminin başarıya ulaşacağını vurguluyor. "Bağdat Pakti", "Newroz", "Kürtlerin Dini" konulu eklerin de yer aldığı kitap, Reşit Kürd'ün yazar üzerine yazdığı bir şiirle son buluyor. Yazar, son sayfalarında Kürdistan haritası ve bazı resimlerin de yer aldığı eserini Barzani'ye ithaf ediyor.

Doza Kürdistan'ın yayını ile okuyucuyu Kürt tarihi ile ilgili duyarlı kılmak isteyen gazetemiz, bundan böyle de önemli tarihi konuların yayınına devam edecektir. Yeni bir tarih dizisinde buluşmak umuduyla...

Kurdistan Press

Kürdistan Kurtuluş Partisi (Rızgari) polit-büro sözcüsüyle röportaj

Baştarafı orta sayfalarda

Baştarafımızda ise, Cephe ile ilgili görüşlerimizi açıklayarak, bunun uzun vadede oluşacak bir yapı olduğunu, somut ayrılıkların tartışılarak, birleşmek için bir zemin aranmasının zaman alacağını oysa, önümüzde duran eylemlerin, acil tedbirler getirilmesini zorunlu kıldığını vurguluyoruz. Bu kitle eylemlerinin beklenmez bir aciliyetle devam ettiği ve bunların önüne geçmek gerektiği için, bütün güçlerin bir **mücadele birlikteliği** oluşturmaları gereği üzerinde durduk. Bunu önerdik. Tevger'e katılıp, katılmama sorunu ise, ayrı bir yerde durmaktadır. Ama, bu kitle eylemleri içerisinde daha sağlam bir birliğin oluşması için de açık durmak ve bunu sağlamak için gerekli çabayı harcamak gerekiyordu. Eğer böyle bir birliğe karşı isen, bunu açık olarak beyan etmelisin. Yoksa, Tevger'e katılmadın diye soru sormak anlamsız bir şey olarak görünmektedir bize.

İkinci ve olumsuz bir cevap da PKK'dan geldi. PKK, önce Serxwebûn'un 16. özel sayısında düşmanın saldırısına karşı anti-sömürgeci tüm güçlerin ortak tavır alması önerisini "**alçakca bir maneve**" olarak niteledi. Sonra Avrupa'da bir yetkilileri Rızgari yetkilisini telefonla arayarak, aynen şunu söyledi: "**Biz sizi MIT olarak görüyoruz ve tanımıyoruz**".

PKK aynı duyarsızlığı ile Kürdistanlı siyasal güçlere saldırıya devam ediyor. Etrafımızdaki siyasal çevreler ise, bize, neden "**PKK'ye saldırıyorsunuz, onunla neden birleşmiyorsunuz, mutlaka birleşmeniz gerekir. Daha güçlü bir hareket oluşur**" vb. diyorlar. Bu anlayışlarını bize empoze etmeye çalışıyorlar. Birçok insanı da bu tür bir yapı içine çekmekte oldukça başarılı oluyorlar. Bizim zorunlu eleştirilerimizi saldırı olarak yorumluyorlar. PKK'nın seçtiği askeri eylem türlerini desteklemedikleri halde, onun siyasal bir örgütlenmesi de olmadığı halde, yine de bir sempati ile bu görüşü öne sürüyorlar. Oysa hiç de öyle değildir. PKK'nın yayın organlarında saldırı odağı Rızgari'dir. Ve Rızgari'nin kadrolarıdır. Ne MIT'likleri, ne Amerikan'cı ve CIA ajanlıkları, hiçbirşey bırakmamıştır. Arkasında milyonlar olduğunu iddia eden PKK'nın "**3-5 kişilik Evren-Özal piçleri**" ile neden uğraştıklarını bir türlü kavramak olanaklı yoktur!...

Biz ise, bu konuda çok duyarlı davranmaktayız. PKK'ya bu çağırışı PKK'nın kara gözü ya da kaşı için yapmadık. Kürdistan'ı bekleyen çok ciddi tehlikeler olduğu ve bunu gördüğümüz için, kendisine en azından çeki-düzen vermesi için, provakasyon ortamından çıkması için böyle bir çağrı yaptık. Sonucu da yine hep aynı mantıkla bir cevap oldu: "**Biz sizi MIT olarak görüyoruz**." Bu mantık içinde ve "**benim ben**" havasında nasıl birlik oluşturulabilir? Kendimizi fesh edip Tevger ya da PKK'ya mı katılalım?!

Burada yeri gelmişken Rızgari ve kadrolarına karşı yürütülen düşmanca kampanyalardan kısaca söz etmek istiyorum. Şaşılacak derecede bir aymazlık ve pragmatizm bu saldırıda egemendir. Daha önce de belirlemiştik: Rızgari'nin ilk çıkışından bu yana hem sol siyasal güçler hem de sömürgeci devlet tarafından saldırı odağı seçilmiştir. Kürt direnmelerini tartıştığımız için ilkel milliyetçi ilan edildik. Hemen Şeyh Sait'in torunları mertebesine ulaştık. Aslimızı inkar edecek değiliz. Biz Kürt hareketinin geçmişine de eleştirci bir gözle sahip çıkmaktayız. Bundan hiç bir süreçte korkmadık. Başkaları bu görüşe geldiler. Ama, bir süre sonra bize saldıranlar, "**sosyalistliklerinden**" vazgeçerek, Avrupa'da Şeyh Sait'i Anma törenleri düzenlemeye başladılar, Kürt bayraklarını 10 Mark karşılığı satışa çıkardılar. Ellerinde dalgalandırmaya ve bununla övünmeye koyuldular. Bu gün hiçbir öz-eleştiri yapmıyorlar, bunun gereğini bile duymuyorlar.

Bir yanda da PKK'nın saldırıları sözkonusu. PKK diyor ki, **Rızgari küçük bir gruptur**. Peki, böyle küçük bir gruba neden bu kadar saldırı gereği duyuluyor? Seni etkilemiyorsa, neden böyle bir saldırı hedefi olarak Rızgari'yi almış durumdasın? Esas düşmanlara bile yaklaştığın halde, Rızgari'den ne beklemektensin? Bu belli değildir. Hem de hiç kimseyi ikna edemeyeceği bir suçlama ile **MIT ajanlığı** suçlaması ile, **CIA ajanlığı ile SAPO ajanlığı ile vb.** suçlamaktadır. Oysa dost düşman herkes biliyor ki, Rızgari, kuruluşundan bu yana sömürgecilere karşı

tavizsiz bir mücadele yürüttü. Siyasi poliste, işkencede, hapisede ve mahkemelerde sürdürülen mücadele granit bir kaya gibi ortada duruyor. Kafası Bekaa'da, gövdesi Avrupa'da duran PKK ise, bıkıp usanmadan, **Rızgari bayların Stockholm'ün sıcak salonlarında salındıklarından** dem vurmaktadır. Oysa herkes biliyor ki, Stockholm'de böbrek makinasına bağlı olarak yaşamını sürdüren ve açık kalp ameliyatı için sıra bekleyen bir arkadaşımız var. Bu arkadaşımızın niteliğini ve yeteneklerini anlatmak bize düşmez. Kürt hareketi O'nu çok iyi tanıyor. Bunun dışında, bütün ısrarlı taleplere rağmen hiç bir hareketin insan ögesi ile katkıda bulunmadığı Kürdistan Press'in teknik işleri için görevlendirilmiş 3 arkadaşımız Stockholm'dedir? Evet, Kürdistan'da bugün mücadeleye katılmış olup da adı geçen insanları tanımayanlar olabilir. Bunların kafalarını karıştırmaksa nafile bir uğraştır. Bu insanlar bir gün mutlaka gerçeği göreceklerdir. O zaman ne olacak? PKK mantığı ile geçmişi ne olduysa o olacak: "**Biz söylemedik, iki sereridir bunu söyleyen**" vb. Bu boşuna bir propaganda ve uğraştır. Açık olan şu ki, PKK tabanında bu insanlarımızı karşı ve Rızgari'ye karşı oluşan sempatiyi kırmak amacındadır. Bu tür sevgi ve saygı bağlarını ortadan kaldırmak mümkün değildir. Ne kadar sağa-sola kaçsanız mutlaka ortaya çıkar. Arkaya Türk basınının pompalaması ve devletin palazlandırması alınsa da, bu iş başarılamayacaktır. Bu insanlarla karşılaşan tabanımız ve her işlerini koşturmuş olan bu insanlara, üstelik ideolojik ve siyasal bir saygı da duyuyorlarsa, "**Ben sizin MIT ve bilmem ne ajanı olduğunuzu inanmıyorum**" diyeceklerdir. Ama, zorla ve baskı altında bunu söylemek zorunda kaldıklarını açıklayacaklardır. Birlerce insan bunu böyle söylemektedir ve böyle düşünmektedir.

Bu saldırıların düşmanlığın kaynağında ise, şunlar yatmaktadır. Birincisi Rızgari KUKM'nin ideolojisini oluşturmada çok titiz davranmıştır. İlk çıkışından bu yana da Kürdistan ve Türkiye devrimci hareketlerinde büyük sarsıntı yaratmıştır. Hiçbir konuda **ezop dili** kullanmaya gerek görmeden, Kürt, Kürdistan, ulus, sömürgeci devlet kavramlarını cesaretle kullanmış ve birçok geleneği, bağlantıyı parçalamıştır. Henüz şekillenmemiş olan sağ oportünist ideolojide ise büyük bir sarsıntı yaratmıştır. Türk "**solu**"nda da onun o güne kadar taşıyıp geldiği kemalist değerlerine saldırmıştır. Ve kafaları allak bullak etmiştir. Ama, sonradan sisler dağılmış ve gerçekler gün ışığına yavaş yavaş çıkmaya başlamıştır. Ancak, saldırılar devam etmiş hala da düşmanlık devam etmektedir.

İkincisi: Rızgari bağımsızlığı bir siyaset izlemiştir ve izlemektedir. İlkelerinden taviz vermemektedir. Her olgu karşısında ilkesel durmaktadır. İdeolojik yapısı sağlamdır, siyasal refleksi güçlüdür. Güvenceli bir siyasettir. Bunun karşısında büyük bir korku vardır. En azından erime korkusu vardır. Oysa korkulacak bir şey yoktur. Biz ne yapmışsak ve ne yapacaksak Kürdistan için yapmışız ve yapacağız. Buyrun siz de katılın ve birlikte eriyelim. Bize katılmıyorsunuz, ancak, bir olgu yaratılmı, ortak bir değer yaratılmı. Eğer Kürdistan devrimi ile ilgili samimi iseniz, bu saldırı ve tasallutlardan vazgeçmeniz gerekir ve korkulacak bir şeyin olmadığını da bilmeniz gerekir diyorum. Üçüncü bir etkilene ise: PKK'nın kendi tabanıyla ilgilidir. PKK kendi tabanından korkmaktadır. Aslında kendisine şiddet temelinde bağlı duran bir taban üzerinde olduğunu bilmektedir. Bu bağın her zaman ortadan kalkabileceğini düşünmektedir. Bu nedenle tabanını kapalı tutmaya ve kemikleştirmeye büyük özen göstermektedir. Suçlama ve iftiralarla herkese düşman bir taban yaratarak ileride KUKM tamiri mümkün olmayacak tehlikeli bir iş yapmaktadır. Büyük ölçüde kontrolü de elinden kaçan PKK, denetlenmesi mümkün olmayan bir noktaya varmıştır.

Özetle, gerekçelerini yer yer açıkladığımız gibi, devletin kendi program hedefleri doğrultusunda gündemleştirilen ve yine o hedeflere uygun olarak gündemden alacağı edilecek olan bir hareketin vereceği zararların bilincindeyiz. Ama öylesine bir tasallut yaratılmıştır ki, bu tasallut kadrolar ve lider unsurların kendi örgütleri ile her konuda pazarlık yapma özgürlüğünü getirmiştir ve

siyasetler arası "**adam tavlama**" rekabeti mücadelenin içine yerleştirilmiştir. Bugün durum budur.

□ **Son dönemlerde Türkiye'de Kürt kimliğinin tanınması tartışmaları yoğunlaşmış durumda. Bu konuda görüşleriniz nelerdir açıklayabilir misiniz?**

□ **Bir kere Kürt kimliğinin tanınması ve buna bağlı olarak bazı kültürel hakların verilmesi olayını daha önce bir çok vesile ile belirlemiştik. Bu tartışmalar hiç te sanıldığı gibi, Türk sosyalistlerinin ya da Kürdistanlı siyasal örgütlerin programı olarak dayatmamıştır. Bu dayatma Türk sömürgeci devletin bir dayatmasıdır ve sosyalistler de buna uydurulmuşlardır. Kürt siyasal güçlerinin uydurulma eylemi de sürdürülmektedir. Biz bu yapıya karşı büyük reaksiyon göstermekteyiz.**

Türk sömürgeci devleti hem Avrupa Topuluğu'na katılma hesapları, hem de Amerikan emperyalizminin dayatmaları altındadır. Yani, somutlaştırırsak; Türkiye yatırım yapılabilir, güvenilir, sağlam ve istikrarlı bir devlet yapısına ulaşsın isteniyor. Bu istenilen yapı için tek engel Kürdistan'dır. Bu sorunun "**olumlu**" bir sonuca bağlanması gerekmektedir. İşte emperyalizm bu hesapla hareket etmektedir. Ancak, çözüm ise, hem emperyalistlerin hem de Türk sömürgecilerinin yararına bir çözüm olmalıdır. Bu sonuca nereden vardığımızı sorabilirsiniz. Hani bizde bir söz vardır. "**Görünen köy kılavuz istemez**" diye, onun gibi.

Kürdistan ile ilgili sert önlemler tartışan Özal, Amerika'ya gidip, döndükten sonra, bir bakıyorsunuz ki yumuşamış. Hemen gelir gelmez yumuşak bir iniş yapıyor. Geçenlerde İnönü Amerika'ya gitti ve döndü. Sanki önceden hiç bir belirleme yapmamış gibi, "**Ulusal birlik**" çağrılarında katılmamış gibi, yumuşak bir inişle Kürt vardır, bilmem nedir... diyebiliyor. Bundan daha açık örnek verilebilir mi?

Türk devletin hesapları ise, daha kapsamlıdır. Bir yandan Kürt kimliğini kabul edip, ya da ettirip, dil, radyo ve benzeri bir takım hakları verecek ve bu konuda yılların verdiği geleneksel yapıyı kırarak, yumuşak incektir. Diğer taraftan KUKM'ni uluslararası kamuoyunda **terörist** olarak mahkum edecektir. Bu uygulamanın ipuçları görünüyor ve TC kendisini haklı göstermenin yollarını aramaktadır. Bu uygulamanın sürecini de çok iyi tayin etmektedir. TB'K'P'nin legalleşmesi ve birtakım "**sosyalist**" partilerin kurulmasını "**demokratik**" leştiğinin göstergesi olarak sunmaktadır. Ve bu eyleminin temellerini çok önceden atarak Avrupa kamuoyunu da oluşturmuş, "**Konferanslar**" ile gündemi doldürmüştür. "**Seçkin Kürt şahsiyetleri**" eliyle de Kürt sorununu "**çözüm**" aşamasına getirmiştir.

Öte yandan ise, büyük bir çaba ile "**devletin elden gittiğini, ayrılıkçı Kürtlerin**" saldırısını abartılı olarak bir iç savaş görünümü altında vererek, iç kamuoyunu da sağlamlaştırmaktadır. Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi PKK ile özdeşleştirilmiştir. Diğer bütün güçlerin devre dışı bırakılmalarına özen gösterilmektedir. Bunu bilinçli bir biçimde yapmaktadır. Kendi keranına Türk demokratlarını da katmıştır. Bir yanda "**demokrasi**" öbür yanda ise, "**devlet**" ikircikliği içine sokmuştur. Yarın Kürt kimliğinin tanınması ile, KUKM topyekün **terörist** olarak dışlanacaktır. Yakın komşularında da yıllardır uygulanmış birçok örnek yaşadık. Teröristlerle çatışmak ve onları imha etmek ise, haklı ve meşru bir gerekçeye yaslanacaktır. Kimse sesini çıkarmayacaktır. Fırat'ın suları aktıkça, PKK olgusu Suriye açısından gündemden düşmeyeceğine göre, Türk devletin programı başarı ile sonuçlanacaktır. 12 Eylül dönemi gibi böyle bir askeri hareketin gereği olup olmadığı yakın zamanda tartışma konusu olabilecektir. Ardında ise, açık olarak **GAP** durmaktadır.

Biz bunları söylerken, Kürt kimliğinin tanınması ya da Kürtlerin dillerini konuşmalarını karşıyız anlamı çıkmamalıdır. Bu mücadele programını siyasal hedeflerinden uzaklaştırmaya yönelik bir oyundur. Çünkü, Türk devleti bi-

zi herşeyin karşısında göstermektedir. Bu asgari hedefin bile gündemleşmesi yine mücadelenin gereği olarak ele alınmalı, başkalarının dayatması ya da başışı olarak değil... Bu programına uygun olarak devlet her şeyi, mücadele veren örgütleri dahi kullanmaktadır. Bu nedenle PKK'yı uyararak, geri çekilmesini istedik. Daha ileriye sıçramak için örgütlü olarak geri çekilmenin devrimci bir taktik olduğu açıktır. Kuşatılmış bir alanda genç militanları militarizme kurban etmek ise kör bir politikadır. Kitle eylemlerinin boğulmamasını istedik. Fakat PKK hiçbir şeyi görmeyecek kadar kör ve sağır durumdadır. Abartılmış yapının tam içine dükürülmüştür. Çıkması da zor görünmektedir. Örneğin, eğer devlet programını uygulamaya devam ederse, -ki edecek- kimi Türk "**soyalistleri**" ve "**demokratları**" da PKK'dan çark etmezlerse, yakın zamanda nasıl işlerin ters yüz olacağını hep birlikte göreceğiz.

Evet, bugün Kürdistan gerçekten zor bir durumdadır. Bütün parçalarında bunu gözlemlemek mümkün. Herkesin rahatça at oynattığı bir alan haline getirilmiştir. Ortaklaşa bir **tampon bölge** oluşturma gayretleri sürüyor. Göç hızlanmış, baskı ve terör zirvededir. Şimdi bütün kozlar uluslararası gelişmelere paralel sömürgecilerin elindedir.

Birlikte hareket zorunlu hale gelmiştir. Tüm güçlerimiz birleştirmek gerekmektedir. Ama şu unutulmaz ki, gelecekte kozlar KUKM'nin eline geçecektir.

□ **Özel olarak gazetemiz aracılığı ile kamuoyuna duyurmak istediğiniz bir mesajınız var mı?**

□ **Evet var. Bu kaos ortamından nasıl çıkarız? Bunu kısaca belirlemek istiyorum. Bizim görüşümüze göre, ayrı ayrı durarak bu kaosu aşmamız mümkün değildir. Sömürgeciler birimizi aştığı ve imha ettiği zaman, diğerlerimizi de aşacaklardır. Bunu engellemenin o zaman çok zor olacağını biliyoruz. Tehlike bana değil, mantığı ile geride durmak yanlıştır. Hareket bir bütündür. Bu nedenle akıllı siyasetler üretmek gerekiyor.**

Dar grup çıkarılarımızı mutlaka bir kenara bırakmalıyız.. Aramızdaki ayrılıklar mutlaka tesbit edilmelidir. Ki, ayrılıklarımızın tesbiti birleşmemiz için zorunlu bir şarttır. Birbirimize "**ben kurdum sen gel katıl**" dayatmalarından vazgeçilmelidir. KUKM'de küçük ya da büyük siyaset yoktur. Avrupai "**ceph**" girişimleri mutlaka terkedilmelidir. Ortak diplomasi ve propagandaya yönelinmelidir.

Sonuç olarak; **Tek Bir Taarruz Cephesi**'nde bir araya gelmek ve onun içinde erimek zorundayız.

Bütün bunlar ertelenemez ve üzerinde düşünülmesi mümkün olmayan görevler olarak hareketin önünde durmaktadır. Bütün Kürdistanlı örgütlerin ve siyasal güçlerin vazgeçemeyecekleri somut olgulardır.

Biz başından beri bu görüşteyiz ve bize bütün çabalarımıza rağmen, "**Rızgari birlikten yana değildir**" suçlaması terkedilmelidir. Birlikten gerçekten yana olmayanların bu sorunu biran önce gündeme getirmeleri gerekir. Biz, Bağımsız-Birleşik ve Demokratik bir Kürdistan'dan yana genel stratejik eğilimimizi koruyoruz. Bu aynı zamanda Kürdistan Komünist Hareketinin asgari hedeflerine de denk düşmektedir. Bu nedenle sosyalist bir Kürdistan da bizim hedeflerimiz arasındadır. Bu stratejiye uygun olarak Kürtçenin serbest kılınması, demokratik hakların kazanımı ve Kürt varlığının tanınması sorunları da vazgeçemeyeceğimiz mücadele perspektiflerimizdir.

Şimdilik söyleyeceklerimiz bunlardır. Teşekkür ederim.

Haziran • 1990

KURDISTAN PRESS
roinameva 15 rojin □ 15 günlük gazete

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Orhan KOTAN, 08-984743
Redaktion sekreterare
Çetin ÇEKO, 08-298332
Tryckeri;
Svenska Tryck Centralen

Postadress: Box 7080, 17207 Sundbyberg
Besöksadress: Örsvängen 6C, Hallonbergen
Tlf; [46] 8 - 29 83 32
Telex; 131 42 ANK S
Telefax; 08 - 733 95 54
Postgiro; 4151269 - 0

Kurdisk - Turkisk Tidning
Utkommer varannan vecka
Nummer; 83 (9-10)
26 Maj 1990

ISSN 0283 - 4898

Ev hejmar di dawiya meha Heziranê de çap bûye

Gazetemizin bu sayışı Haziran ayı sonunda basılmıştır.

Atina • ANK

Atina'da Mülteciler Sefalet İçinde!

••• Kürt mülteciler Türkiye'de olduğu gibi Yunanistan'da da sahipsiz

Foto; ANK

1989 yazından bu yana yoğun bir şekilde Diyarbakır ve Mardin'den Yunanistan'a iltica eden Güney Kürdistan'lı mültecilere, 19-20 Haziran 1990 tarihlerinde, Muş mülteci kampından gelen 82 mülteci daha katıldı.

Yunanistan devleti'nin öteden beri izlediği anti-demokratik mülteci politikası, mültecilerin artması üzerine akıl almaz boyutlara ulaştı. Yunanistan, Irak ve Türkiye zulmünden kaçan çocuklu, kadınlı mültecilere sahip çıkmak bir yana, mültecileri tutuklamakta, çocuk yaşta mültecilere bile azami düzeyde hapis cezaları vererek, mültecileri Irak'a teslim etme tehdidi altında tutmaktadır...

Güney Kürdistanlı mülteciler Türkiye'den gelmelerine rağmen, Yunanistan bunları Irak'a iade etmek isteyerek, uluslararası mülteci hukukunu ayaklar altına almaktadır. Öte yandan Birleşmiş Milletler ise, da-

ha önceleri, gelen mültecilerin barınma masraflarını karşılarken, bu uygulamasını son dönemlerde tamamen kaldırarak, Yunan devletinin bu uygulamalarına karşı kör ve sağır davranmaktadır.

Hiç bir yerden ekonomik destek alamayan mülteciler, inşaatlarda ve buna benzer ağır işlerde, normal ücretlerin yarısı kadar bir para karşılığı çalışarak barınma masraflarını karşılıyor, arta kalana gelirleriyle de makarna, pirinç gibi gıda değeri düşük yiyeceklerle karınlarını doyuruyorlar. Otellerde, 4-5 kişi bir yatağı paylaşırken, çıplak bir gözle bile görülebilecek bu sefalet karşısında kamuoyu ve devlet sessiz kalmaktadır.

Yaşanan bu sefaletle rağmen, mülteci akını tüm hızıyla sürüyor.

Bilindiği üzere, İran Irak savaşını bitimiyle, tüm güçlerini Kürdistan'a çeviren Irak sömürgeci güçleri, önüne ilk hedef olarak, peşmergenin barınma alanlarını,

bir 20 bin kişilik yeni bir mülteci kitlesini karşılamaya niyetli değildir. Bu nedenle, mültecilerin geçiş köprüsü durumundaki Yunanistan baskı altına alınmakta, zorlanmaktadır. Yunanistan'ın mültecilere karşı umursamazlığının ve baskısının en büyük nedeni budur. Öte yandan, Türkiye'nin Irak'a teslim ettiği mültecilerle ilgili uluslararası kamuoyunda başlayan protestolar ve hoşnutsuzluklar, aynı işlem Yunanistan tarafından yapıldığı zaman fazla göze batmamaktadır. Bu bağlamda, Türk ve Yunan istihbarat örgütleri, sefalet içindeki mültecilerin Yunanistan'a akmasına adeta yardımcı olmaktadır. Mültecilerle doğrudan ilgilenmek durumunda olan Kürt siyasal güçleri ise, bu trajedi karşısında herhangi bir girişimde bulunmamaktadırlar. Türkiye'nin uyguladığı anti-kürt politika mültecilerin yığın halinde gelmesi ile beraber Yunanistan'da da hemen hemen aynı metodlarla uygulamaya geçirilmiş bulunuyor!

3 Kürt Mültecinin İadesi Engellendi!

□□□ Geçen sayılarımızda da yer verdiğimiz üzere, Diyarbakır ve Mardin kampalarından gelen Kürtler Yunan hükümeti tarafından tutuklanmış, bunlardan 18'i (kadın ve çocuk) ödenen kefaletlerle serbest bırakılmıştı. Aile reisi durumunda bulunan Sabri Yusuf, Teli Bışar ve Fazıl Nihmenin ise tutukluluk halleri kaldırılamamıştı.

16 Haziran'da bunların da kefaletleri ödenmesine rağmen, Yunanistan polisi mahkeme kararını gerekçe göstererek, üç tutukluyu ve dışarda bulunan ailelerini, Irak göndereceğini belirtti.

Bunun üzerine 500 kişi civarında kadınlı, çocuklu Kürtler, 17 Haziran gecesi sabaha kadar, Yunanistan Parlamentosu önünde gösteri yaptı. BM ve AI'nin girişimleri de sonuçsuz kalınca, Kürtler İçişleri Bakanlığı'na yürüyerek, 3 mültecinin iadesi edilmesi halinde, topluluk içinde bulunan gençlerin kendilerini yakarak, Yunan devletini protesto edeceklerini bildirdiler. Bu gelişmeler karşısında geri adam Yunan devleti, mültecilerin iade kararını geri aldı. Kararın geri alınmasından sonra, mülteciler, üç gün süren eylemlerine son verdiler. □□□

DÜZELTME: Geçen sayıda "Atina'da 1 Mayıs" haberinde, fax hatası sonucu, mitinge katılanların sayısı yanlış verilmiştir. Doğrusu 10 bindir. Düzeltir, özür dileriz. ANK / Atina.

KURDISTAN PRESS

Cild I

Hejmar • Sayı

0 - 24

KURDISTAN PRESS

Cild II

Hejmar • Sayı

25 - 48

KURDISTAN PRESS

Cild III

Hejmar • Sayı

49 - 79

••• Kurdistan Press'in yaklaşık 3.5 yıllık yayın dönemini kapsayan (1-78) sayıları 3 cild olarak toplandı. Ciltleri isteme koşulları şöyledir: İskandinavya için: 1 Cilt 250 SEK, 3 Cilt 700 SEK. Avrupa Ülkeleri: 1 Cilt 70 DM, 200 DM ABD ve Avustralya: 1 Cilt 35 Dolar, 3 Cilt 100 Dolar Ciltler isteklilerin adreslerine ödemeli olarak gönderilir. Yukarıdaki fiyatlara posta masrafı dahil değildir.

••• Hejmarên Kurdistan Press'e (1-78) yê nêzîkê 3 sal û niv di 3 cildan de hatine berhevkerin. Şertê xwestina cildan weha ye: Ji bo Skandinavya: 1 Cild 250 SEK, 3 Cild 700 SEK. / Welatên Ewropa: 1 Cild 70 DM, 3 Cild 200 DM. Amerîka û Awistralya: 1 Cild 35 Dolar, 3 Cild 100 Dolar Kesên ku bixwazin cil bikirin, dikarin bi rêya poste bi dest xin. Mesrefa postê ne di nav bûhayê jorîn de ye.

İsteme Adresi • Navnîşana Xwestinê: BOX 70 80, 172 07 Sundbyberg - SWEDEN

DUYURU • DANEZAN

- Gazetemizini Postgiro ve Telefax numaraları değişmiştir
 Numara Postgiro û Telefata rojnama me guheriya

Postgiro: 4151269-0 • Telefax: 08- 733 95 54

•••Değerli Okuyucular: Her yıl olduğu gibi bu yılda gazetemiz Temmuz ve Ağustos aylarında yayınına ara veriyor. Yeni yayın döneminde buluşmak umuduyla, hoşça kalın...

••• Xwendevanên Heja: Wek her sal, îsal jî rojnama me di meha Tîrmeh û Tebaxê de neyê weşandin. Bi hêviya gehîştina dema weşanên nû bimînin di xweşiyê de.

KURDISTAN PRESS